

Criteria en beoordelingsrichtlijnen

Maatlat Duurzame Veehouderij en Aquacultuur

Criteria en beoordelingsrichtlijnen voor het toetsen van stallen en viskwekerijen aan de Maatlat Duurzame Veehouderij en Aquacultuur

Maatlat Duurzame Veehouderij – Pluimveestallen leghennen

Datum van ingang:	1 januari 2014
Geldig tot en met:	31 december 2014
Vastgesteld door:	College van Deskundigen MDVA
Behorende bij volgnummer:	MDVA 5.1 – MDV 8 versie 1

Publicatie van dit schema onder voorbehoud van tussentijdse wijzigingen. Het meest recente certificatieschema en eventuele 'aanvullende besluiten' staan gepubliceerd op www.smk.nl. Het woordmerk en het beeldmerk (logo) Maatlat Duurzame Veehouderij zijn wettelijk beschermd en gedeponeed bij het Benelux Merkenbureau onder nummer 1151838. Bij onterecht gebruik van het woordmerk of het beeldmerk worden sancties opgelegd

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1   Algemene voorwaarden

Hoofdstuk 2   Maatlat Duurzame Veehouderij

2.1   Varkensstallen

2.1.1   Guste en dragende zeugen

2.1.2   Kraamzeugen

2.1.3   Gespeende biggen

2.1.4   Vleesvarkens

2.1.5   Dekberen

2.2   Pluimveestallen

Leghennensector

2.2.1   opfok leg(ouder)dieren

2.2.2   leg(ouder)dieren in productie

Vleeskuikenstallen

2.2.3   opfok vleeskuikenouderdieren

2.2.4   vleeskuikenouderdieren in productie

2.2.5   vleeskuikens

Eendenstallen

2.2.6   eenden (ouderdieren en vleeseenden)

Vleeskalkoenstallen

2.2.7   opfok en afmesten vleeskalkoenen

2.3   Melkveestallen

2.4   Vleeskalverstallen (blank en rosévlies)

2.5   Konijnenstallen (voedsters en vleeskonijnen)

2.6   Melkgeitenstallen

2.7   Vleesveestallen

Bijlagen

Hoofdstuk 3   Maatlat Duurzame Aquacultuur

*Cursieve onderdelen zijn niet in dit document opgenomen

Hoofdstuk 1 Algemene voorwaarden

Het MDV- en MDA-certificaat is niet automatisch gekoppeld aan verschillende fiscale regelingen (MIA- en/of Vamilregeling, Regeling groenprojecten) van de overheid. Om in aanmerking te kunnen komen voor een fiscale regeling moet er een verwijzing vanuit de vigerende regeling(en) zijn naar het MDV/MDA-certificaat voor de betreffende categorie. SMK adviseert ondernemers die kiezen voor MDV-/MDA-certificatie om in aanmerking te komen voor overheidsregelingen, te controleren of en met welke randvoorwaarden dit in de betreffende regelingen is opgenomen.

Uitleg over aanvraag stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat en stal/viskwekerij-certificaat

Certificatie van stallen (MDV) of viskwekerijen (MDA) geschiedt middels onderstaande stappen:

- a. De ondernemer heeft bouwplannen en wil in aanmerking komen voor een stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat of stal/viskwekerij-certificaat.
- b. De ondernemer maakt concrete bouwplannen en vraagt offertes aan.
- c. De ondernemer vraagt een omgevingsvergunning aan voor de nieuwbouw of verbouw van de stal/viskwekerij. Of, indien van toepassing, maakt de ondernemer melding in het kader van het Besluit Landbouw Milieubeheer.
- d. De ondernemer contracteert een certificatie-instelling voor certificering. De certificatie-instelling heeft een licentiecontract met SMK en werkt volgens de daarin gestelde voorwaarden.
- e. Op basis van de onderstaande documenten beoordeelt de certificatie-instelling (SMK controleert zelf niet) of het ontwerp van de nieuwe of verbouwde stal/viskwekerij voldoet aan de criteria van de Maatlat Duurzame Veehouderij en Aquacultuur:
  - een kopie van de offerte(s) voor de aanschaf en bouw van stal/viskwekerij en bijbehorende onderdelen (de offertes hoeven nog niet ondertekend te zijn, maar dienen wel overeen te komen met de geplande bouw);
  - een kopie van de (aanvraag van de) volledige omgevingsvergunning of indien van toepassing van de ondertekende melding in kader van het activiteitenbesluit;
  - een gedetailleerde bouwtekening van de gemelde stal/viskwekerij;
  - lijst waarop staat aangegeven hoeveel punten er op de maatlaten worden behaald, onderbouwd met offertes, vergunningen en tekeningen. Bij bouw in eigen beheer wordt in aanvullende beschrijving aangegeven op welke wijze aan maatregelen voldaan gaat worden en waar deze worden gerealiseerd in de stal/viskwekerij.
  - de ondernemer verklaart door ondertekening van de aanmelding dat hij van plan is de stal/viskwekerij zoals op de tekening aangegeven te willen gaan bouwen (middels een modelverklaring).Bij voldoen aan de criteria zal de certificatie-instelling een stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat afgeven. Een stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat is maximaal 24 maanden geldig. De certificatie-instelling kan bij beoordelen van het stal/viskwekerij-

ontwerpcertificaat in het auditrapport aangeven of er maatregelen zijn die bij oplevering niet meer kunnen worden gecontroleerd. De ondernemer moet dan zorgen dat er foto's van de betreffende onderdelen bij de bouw worden genomen.

- f. Na oplevering van de gemelde stal/viskwekerij dient het stal/viskwekerij-certificaat te worden behaald. De certificatie-instelling zal voor dit stal/viskwekerij-certificaat een administratieve en fysieke audit uitvoeren. De stal/viskwekerij wordt getoetst op het certificatieschema dat geldig was bij aanmelding van de stal/viskwekerij of onderdelen hiervan en derhalve is dit het certificatieschema dat van toepassing was bij het stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat. Het is toegestaan dat de uiteindelijke stal/viskwekerij op onderdelen afwijkt van de situatie waarvoor het stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat is verkregen, maar ook in deze gewijzigde situatie moeten voldoende punten worden behaald.

Omdat de stal/viskwekerij niet alleen wordt getoetst op aanwezigheid, maar ook op het in werking zijn van de genomen maatregelen, dient de stal/viskwekerij in gebruik te zijn genomen en een dierbezetting van minimaal 50% te hebben bij certificatie. Bij een melkveestal betekent dit dat minimaal 50% van het aantal vergunde of gemelde melkkoeien de stal bezetten.

Er is één uitzondering op deze regel: Indien het gerealiseerde emissie beperkende systeem conform een stalbeschrijving van de Rav is gerealiseerd en een lagere ammoniakemissie heeft dan het vergunde, dient de auditor van de certificatie-instelling het gerealiseerde systeem volledig te toetsen aan de hand van de stalbeschrijving zoals opgenomen bij de Rav (zie www.infomil.nl). Als het systeem voldoet, kan die betreffende code van de Rav worden gehanteerd bij de audit en op het certificaat. Deze toetsing is een aanvulling op de reguliere audit en er zal extra tijd voor moeten worden gereserveerd. Echter, in dit geval mogen in deze stal geen punten worden toegekend aan eventueel extra leefruimte per dier op de welzijnsmeetlat (bij evt. latere wijziging van de vergunning zouden namelijk nog extra dieren kunnen worden gehuisvest in de stal). Bij de energiemaatlat en de fijn stof maatlat wordt ook uitgegaan van de gerealiseerde situatie en niet van de vergunde.

Voor melkvee(runderen) gelden geen aparte criteria voor jongvee

De jongvee-ruimten in een melkveestal hoeven niet aan specifieke criteria te voldoen, maar mogen wel worden meegenomen in het certificaat. De jongveeplaatsen dienen apart vermeld te worden op het certificaat.

Normen voor veestallen (onderdeel MDV) zijn afhankelijk van bedrijfsgrootte

Bij de veestallen (varkens, pluimvee, melkvee, vleeskalveren en konijnen) is de puntennormering mede afhankelijk van de bedrijfsgrootte. Voor de exacte definiëring van bedrijfsgrootte wordt aangesloten op de bestaande definitie van het begrip 'inrichting' uit de Wet Milieubeheer. Een uitgebreide beschrijving hiervan staat op www.infomil.nl. In de MDVA zal de term 'bedrijf' worden gehanteerd waarbij voor de definiëring naar 'inrichting' wordt verwezen. Bedrijven kunnen meerdere stallen hebben. Als een ondernemer een stal laat certificeren wordt voor de bepaling van de bedrijfsgrootte het hele bedrijf meegerekend en niet alleen de omvang van de gemelde stal.

De bedrijfsgrootte voor de MDV wordt berekend in Nederlandse grootte-eenheid (nge) (<http://www3.lei.wur.nl/neg/>). Bij melding van een stal voor certificatie wordt berekend hoeveel nge het bedrijf heeft. *Bij de berekening worden de hectares grasland en voedergewassen buiten beschouwing gelaten, het betreft hier alleen het vee.* Voor bedrijven kleiner of gelijk aan 350 nge, bedrijven groter dan 350 en kleiner of gelijk aan 700 nge en bedrijven met meer dan 700 nge gelden verschillende minimaal te behalen punten op de dierenwelzijns- en diergezondheidsmaatlat en maatlat bedrijf en omgeving. Dit aantal punten is aangegeven per diercategorie in hoofdstuk 2, 3 en 4.

Nge tabel

Code	diercategorie	nge per dierplaats
Varkens		
255	Beren, 50 kg of meer, dekrijp	0,2606
253	Beren, 50 kg of meer, nog niet dekrijp	0,0577
237*	Biggen tot 20 kg, niet meer bij de zeug ***	0,0437
235*	Biggen tot 20 kg, nog bij de zeug	0,0000
243	Opfokzeugen en -beertjes, 20-50 kg	0,0577
244	Opfokzeugen, 50 kg of meer, niet gedekt	0,0577
246	Overige zeugen, 50 kg of meer, gust **	0,2606
239	Vleesvarkens 20-50 kg	0,0437
240	Vleesvarkens 50-80 kg	0,0437
241	Vleesvarkens 80-110 kg	0,0437
242	Vleesvarkens 110 kg of meer	0,0437
249	Zeugen, 50 kg of meer, bij biggen **	0,2606
245	Zeugen, 50 kg of meer, gedekt, niet eerder gebigd**	0,2606
251	Zeugen, overig, 50 kg of meer, (gedekt) **	0,2606
* rubrieken 235 en 237 (biggen) tellen alleen mee als rubrieken 245, 246, 249 en 251 (zeugen) niet voorkomen		
** Zeugenbedrijf zonder de gespeende biggen = 0,154 NGE		
*** Gespeende biggen tot 20 kilo op een andere locatie dan de zeugen = 0,033 NGE		
Legkippen		
276	Leghennen, 18 weken tot 20 maanden	0,0026
278	Leghennen, 20 maanden of ouder	0,0026
275	Leghennen, jonger dan 18 weken	0,0014
272	Ouderdieren legrassen, jonger dan 18 weken	0,0034
274	Ouderdieren legrassen, ouder dan 18 weken	0,0043
Vleeskuiken		
273	Ouderdieren vleesrassen, 18 weken of ouder	0,0052
271	Ouderdieren vleesrassen, jonger dan 18 weken	0,0034
269	Vleeskuikens	0,0013
Eenden en Kalkoenen		
287	Jonge eenden voor de vleesproductie	0,0029
289	Kalkoenen	0,0057
297	Overig pluimvee	0,0029

Melkvee(runderen)

203	Jongvee, < 1 jaar, mannelijk	0,1761
201	Jongvee, < 1 jaar, vrouwelijk	0,1761
209	Jongvee, > 2jaar, vrouwelijk, niet gekalfd	0,2535
207	Jongvee, 1-2 jaar, mannelijk	0,6021
205	Jongvee, 1-2 jaar, vrouwelijk	0,2535
211	Melk- en kalfkoeien	1,2042
213	Stieren voor de fokkerij (> 2jaar)	0,6021

Vleeskalveren

214	Vleeskalveren voor witvleesproductie	0,1444
216	Vleeskalveren voor rosé vleesproductie	0,1303

Vleesvee

217	Jongvee vleesproductie, < 1 jaar, vrouwelijk	0,1479
219	Jongvee vleesproductie, < 1 jaar, mannelijk	0,1655
223	Jongvee vleesproductie, 1-2 jaar, mannelijk	0,1655
221	Jongvee vleesproductie, 1-2 jaar, vrouwelijk	0,1585
213	Stieren voor de fokkerij (> 2jaar)	0,6021
227	Stieren vleesproductie, > 2 jaar	0,1655
225	Jongvee vleesproductie, > 2 jaar, vrouwelijk	0,1725
229	Vlees- en weidekoeien	0,1408
228	Zoogkoeien	0,2500

Melkgeiten

250	Melkgeiten (jonger dan 1 jaar)	0,0472
258	Melkgeiten (1 jaar of ouder)	0,1092
260	Overige geiten, vrouwelijk (jonger dan 1 jaar)	0,0056
261	Overige geiten, vrouwelijk (1 jaar of ouder)	0,0056
262	Overige geiten, mannelijk (jonger dan 1 jaar)	0,0056
263	Overige geiten, mannelijk (1 jaar of ouder)	0,0056

Konijnen

232	Gespeende vleeskonijnen	0,0035
233	Voedsters	0,0423

Vragen

Interpretatievragen betreffende de criteria kunnen worden voorgelegd aan het College van Deskundigen MDVA. Neem hiervoor contact op met SMK. Dit kan via www.smk.nl waar een vragenformulier beschikbaar is.

Algemene voorwaarden certificatie

Definities:

Stal:	een gebouw dat bestemd is voor de huisvesting van dieren, in een stal kunnen meerdere afdelingen voorkomen
Afdeling pluimvee:	een ruimte die minimaal door gaas afgescheiden is van andere afdelingen, zodat de dieren van verschillende afdelingen niet bij elkaar kunnen komen. Compartimenten waarbij de dieren van het ene compartiment in het andere kunnen komen vallen onder één afdeling. Als dieren niet vrij tussen compartimenten kunnen bewegen is een compartiment een afdeling.
Afdeling overig:	een afgescheiden ruimte in een stal met zijwanden en dak waarbij de dieren uit verschillende afdelingen niet bij elkaar kunnen komen
Hok:	een afgescheiden ruimte in een afdeling/stal waarbij de dieren uit verschillende hokken niet bij elkaar kunnen komen
Diersoort:	Onder diersoorten worden bijvoorbeeld runderen, kippen en varkens gerekend
Diercategorie:	Een diercategorie is een groep dieren waarvoor een afzonderlijke set MDV-criteria is opgesteld, bijvoorbeeld melkvee, vleesvarkens, gespeende biggen en vleeskuikens

Definities voor bepaling van ambitieniveau van Bedrijf & omgeving:

Verbouw van een bestaande stal:

- aanpassing van een stal waarbij maximaal twee buitenmuren en/of het dak van de stal veranderd worden en
- het oppervlak en het volume van de stal blijft gelijk.

Aan-/opbouw aan een bestaande stal:

- minimaal één volledige 'buiten'wand of vloer van de aanbouw wordt gevormd door de bestaande stal en
- de aanbouw is maximaal 50% van het oppervlak en/of volume van de bestaande stal

Nieuwbouw van een stal:

- volledig nieuwe stal en/of
- nieuwe stal op bestaande fundering/kelders en/of
- oppervlak en het volume stal wordt vergroot waarbij minimaal twee wanden worden aangebouwd en het bestaande dak hiervoor wordt gewijzigd en/of
- de bouw van een stal waarbij geen sprake is van verbouw of aan-/opbouw volgens definitie MDV.

Alleen in pandige technische installaties (zoals droogtunnels/luchtwassers/voersilo's/melkstallen/hygiënesluis) vormen een onderdeel van het totale staloppervlak/volume.

Nieuwbouw van een stal op nieuwe locatie:

volledig nieuwe stal op een nieuwe of leeg te maken bedrijfslocatie.

Het gaat om de situaties waarbij nog geen bedrijfsgebouwen aanwezig zijn op het bouwblok of waarbij alle bedrijfsbebouwing op het bouwblok worden gesloopt en er (al dan niet op de bestaande fundering) een nieuwe stal (of nieuwe stallen) wordt gebouwd. Op de

nieuwe locatie zijn bij afronding van de bouw van de nieuwe stal(len) geen andere bedrijfsgebouwen aanwezig (of sloop van de overige gebouwen wordt alsnog vanuit de vergunningen vereist).

Er wordt hierbij van uit gegaan dat op deze locatie geen bedrijfsbebouwing boven maaiveld aanwezig is/blijft die ervoor zorgt dat de inpassing van de stal wordt beïnvloed (zoals materiaalgebruik en vergelijkende bouwstijlen).

Certificeren van een gedeelte van de stal:

Certificeren van een gedeelte van een stal (nieuwbouw of verbouw) is alleen toegestaan als er binnen een stal meerdere diercategorieën worden gehuisvest en niet voor alle diercategorieën een certificaat wordt aangevraagd. Binnen een stal (nieuwbouw of verbouw) moeten altijd alle dierplaatsen van eenzelfde diercategorie onder certificaat gebracht worden.

Bij een aanbouw (ook als het qua formaat als nieuwbouw aangemerkt voor het thema bedrijf & omgeving) aan een bestaande stal kan alleen het nieuwe gedeelte van de stal worden gecertificeerd mits er geen vrij dierverkeer is tussen het oude gedeelte en het nieuwe gedeelte van de stal. Ook hier geldt dat altijd alle nieuwe dierplaatsen van eenzelfde diercategorie onder certificaat gebracht moeten worden.

Het certificaat moet de volgende onderdelen bevatten:

- Soort certificaat: Stalontwerp- of stalcertificaat
- Projectadres en/of locatieadres
- Rav-nummer ammoniakreducerend systeem of perspectiefvolle maatregel
- UBN
- MDV versie
- Aantal NGE
- Behaalde aantal punten + ambitieniveau
- Diercategorie
- Aantal dierplaatsen (bij melkvee de jongveeplaatsen apart vermelden)
- Geldigheidsperiode
- Datum afgifte certificaat
- Origineel certificaatnummer certificatie instelling
- Handtekening certificatie instelling

Korte toelichting op de audit van de ammoniakmaatlat in het onderdeel MDV

Voor de ammoniakmaatlat wordt uitgegaan van het Rav-nummer van de stal en van de punten die dit systeem behaalt. Rav staat voor Regeling ammoniak en veehouderij. Op de vergunning is te zien wat het Rav nummer van de stal is. In bijlage 1 van de Rav staat een lijst met stalsystemen. Deze lijst kan tussentijds worden aangepast en is te raadplegen op www.infomil.nl/rav. Uiteraard kan ieder stalsysteem dat op het moment van de aanvraag voor een stalontwerpcertificaat bij de certificatie-instelling op de lijst in de Rav is vermeld, getoetst worden aan de norm in de ammoniakmaatlat. Bij herziening van MDV worden de omschrijvingen in de ammoniakmaatlat gemaakt op basis van de nieuwste bijlage bij de Rav. Deze lijst wordt regelmatig herzien en opnieuw gepubliceerd.

Eventuele wijzigingen van bestaande systemen zijn dan direct en met terugwerkende kracht van toepassing voor MDV. Voor de ammoniakmaatlat zijn, uitgezonderd de perspectiefvolle maatregelen, de omschrijvingen behorende bij de Rav (zoals omschreven op infomil.nl/rav) leidend bij certificatie.

Indien in één stal gebruik gemaakt wordt van twee verschillende emissiebeperkende technieken en indien deze combinatie niet als zodanig is opgenomen op bijlage 1 van de Rav, wordt bij de puntenberekening op de ammoniak-, energie- en fijn stofmaatlat uitgegaan van het aantal punten dat het systeem met de laagste puntenwaardering (dus hoogste ammoniak/fijn stof emissie en hoogste energieverbruik) .

Bij het stalontwerp wordt op basis van offertes, vergunningen en tekeningen gecontroleerd dat de stal gaat voldoen aan de vereiste ammoniakmaatregelen.

De controle na oplevering van de stal van de ammoniakmaatlat geschiedt administratief op basis van de vergunningen. Bij de audit voor het stalcertificaat moet de vergunning in overeenstemming zijn met de toegepaste emissiearme techniek (Rav-code), danwel dat een aanvraag voor aanpassing hiertoe bij de gemeente in behandeling is. De betreffende aanvraag voor wijziging moet op schrift zijn bevestigd door de gemeente. De certificatie-instelling controleert conform de beoordelingsrichtlijnen of de stal is uitgevoerd zoals in de vergunning/aanvraag voor wijziging is vastgelegd. Visueel wordt gekeken of het type stal op de vergunning overeenkomt met de werkelijke situatie. Bijvoorbeeld of de luchtwassers aanwezig zijn, er mestbanden aanwezig zijn of dat er sprake is van een nageschakelde techniek. Waar van toepassing voor de puntenberekening dient gecontroleerd te worden middels meting, specificatie en/of meetrapporten gecontroleerd of (de onderdelen van) installaties aan de vereiste capaciteit voldoen.

Bij vleeskalver-, eenden-, kalkoenen- en konijnenstallen maken naast stalsystemen die voorkomen op bijlage 1 van de Rav ook (combinaties van) aanvullende perspectiefvolle maatregelen onderdeel uit van de ammoniakmaatlat. Voor de volledige beschrijving van deze perspectiefvolle maatregelen wordt verwezen naar de betreffende hoofdstukken van de MDV. Indien een ondernemer een stal bouwt die op bijlage 1 van de Rav is opgenomen (niet zijnde "overige huisvestingssystemen") met perspectiefvolle maatregelen worden niet voor beide emissiebeperkende technieken punten behaald. Er kunnen of punten worden verkregen voor het erkende Rav-systeem op de ammoniakmaatlat of door toepassing van in dit document vermelde combinaties van perspectiefvolle maatregelen.

De auditor van de certificatie-instellingen gaat uit van de situatie zoals aangegeven op de vergunning. Deze dient overeen te komen met de gerealiseerde situatie, anders kan geen stalcertificaat worden afgegeven. Bij het stalontwerp certificaat mag de certificatie-instelling uitgaan van de plannen en mag de vergunning nog afwijkend zijn.

Er is één uitzondering op deze regel: Indien het gerealiseerde emissiebeperkende systeem conform een stalbeschrijving van de Rav is gerealiseerd en een lagere ammoniakemissie heeft dan het vergunde, dient de auditor van de certificatie-instelling het gerealiseerde systeem volledig te toetsen aan de hand van de stalbeschrijving zoals opgenomen bij de Rav (zie www.infomil.nl). Als het systeem voldoet, kan die betreffende code van de Rav worden gehanteerd bij de audit en op het certificaat. Deze toetsing is een aanvulling op de reguliere audit en er zal extra tijd voor moeten worden gereserveerd. Echter, in dit geval mogen in deze stal geen punten worden toegekend aan eventueel extra leefruimte per dier op de welzijnsmeetlat (bij evt. latere wijziging van de vergunning zouden namelijk nog

extra dieren kunnen worden gehuisvest in de stal). Bij de energiemaatlat en de fijn stof maatlat wordt ook uitgegaan van de gerealiseerde situatie en niet van de vergunde.

Korte toelichting op de audit van de energie/fijn stof maatlat in het onderdeel MDV

Een nageschakelde techniek hoeft vanuit MDV niet op de vergunning te staan als de reductie van ammoniakemissie van deze techniek 0 is. Indien een nageschakelde techniek niet met Rav-code vernoemd staat op de vergunning dient de certificatie instelling deze echter wel volgens de omschrijving van de Rav of MDV (bij perspectievolle fijn stofreducerende maatregelen) te controleren om punten voor energie/fijn stof te kunnen behalen.

Korte toelichting op de audit van de maatlaten van MDV en MDA

Voor de overige maatlaten wordt voor het stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat op basis van eerder genoemde documenten beoordeeld hoeveel punten behaald worden. Eventueel kunnen hier ter verduidelijking detailtekeningen worden gevraagd. Voor het stal/viskwekerij-certificaat wordt na oplevering van de stal/viskwekerij tijdens een bedrijfsbezoek met een fysieke audit getoetst aan welke maatregelen daadwerkelijk is voldaan en hoeveel punten er worden behaald.

Bij certificatie is de slechtst scorende situatie leidend. Bijvoorbeeld bij meerdere hokoppervlaktes zal de laagst scorende tellen.

Voor de energiemaatlat in de MDV geldt aanvullend dat indien in één stal gebruik gemaakt wordt van twee verschillende emissiebeperkende technieken en deze combinatie niet als zodanig is opgenomen op bijlage 1 van de Rav, bij de puntenberekening op de energiemaatlat uitgegaan wordt van het aantal punten dat het systeem met het hoogste energieverbruik behaalt. Met andere woorden, de puntentoekenning geschiedt op basis van het emissiebeperkende systeem met de minste punten op de energiemaatlat.

Bij de laatste maatregel van de energiemaatlat kunnen extra punten op energie worden behaald indien voor reductie van ammoniakemissie en van fijn stofemissie is gekozen voor een techniek die relatief energiezuinig is. Bij zowel de ammoniakmaatlat als bij de fijn stof maatlat is bij iedere maatregel een puntenwaardering voor energie opgenomen. De bonuspunten op de energiemaatlat worden bepaald door de laagste energiewaardering van de gekozen maatregelen op de ammoniak- en fijn stof maatlat.

Intrekken/sancties

Het stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat wordt pas afgegeven indien aan alle vereisten wordt voldaan. Indien de oplevering van de stal/viskwekerij niet plaatsvindt binnen twee jaar na afgifte van het ontwerpcertificaat vervalt het stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat. Bij certificatie van de stal/viskwekerij (stal/viskwekerij-certificaat) dient de stal/viskwekerij aan alle vereisten te voldoen. Indien een of meer onderdelen bij controle van de gebouwde stal/viskwekerij niet blijken te voldoen aan de vereisten dan heeft de ondernemer 3 maanden tijd om aan te tonen (alsnog) te voldoen tot maximaal 2 jaar na afgifte van het stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat.

Geldigheid en continuïteit certificaat

Een stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat is maximaal 2 jaar geldig. Na 2 jaar vervalt de geldigheid van het stal/viskwekerij-ontwerpcertificaat. Een stal/viskwekerij-certificaat is minimaal 1 jaar geldig. Indien de ondernemer geen doorlopend certificatiecontract afsluit vervalt de geldigheid van het stal/viskwekerij-certificaat en wordt het certificaat binnen twee weken na het beëindigen van het

contract met de certificatie-instelling actief ingetrokken door de certificatie-instelling. Certificaten blijven te allen tijde eigendom van de certificatie-instelling.

Certificaat A en certificaat B zijn twee aparte certificaten in het certificatieschema MDVA en dienen afzonderlijk beoordeeld te worden. De twee certificaten worden door de overheid aan verschillende fiscale regelingen gekoppeld. Een ondernemer kan derhalve besluiten stal/viskwekerij-certificaat B na het behalen af te melden en stal/viskwekerij-certificaat A te continueren.

Gebruik van het certificaat en logogebruik

Het is de certificaathouder toegestaan het stal/viskwekerij-(ontwerp)certificaat te gebruiken om aan te tonen dat (het ontwerp van) de stal/viskwekerij voldoet aan de eisen van het certificatieschema Maatlat Duurzame Veehouderij en Aquacultuur(MDVA). Het is eveneens toegestaan in publicaties te vermelden dat men beschikt over een stal/viskwekerij die voldoet aan de eisen van de Maatlat Duurzame Veehouderij en Aquacultuur.

Het is de certificaathouder niet toegestaan op enigerlei wijze het stal/viskwekerij-certificaat te verbinden aan uitingen over de dieren in de stal. Indien de certificaathouder zich niet houdt aan de voorwaarden voor het gebruik van het stal/viskwekerij-certificaat of anderszins schade toebrengt aan de waarde daarvan, kan overgegaan worden tot schorsing, intrekking of nietig verklaren van het stal/viskwekerij-certificaat.

Het is aan de leveranciers van stallen/viskwekerijen toegestaan te publiceren dat men stallen/viskwekerijen of onderdelen daarvan kan leveren die voldoen aan de criteria voor een stal/viskwekerij-certificaat, echter zonder daarbij enige rechten te kunnen doen gelden op de verlening en het gebruik van het stal/viskwekerij-certificaat. De logo's van Maatlat Duurzame Veehouderij & Aquacultuur mogen hierbij niet gevoerd worden.

Toepassing van de logo's is toegestaan in bijvoorbeeld SMK-Nieuws, bij persberichten, op de SMK website, in folders en tijdens presentaties en bijeenkomsten. Het wordt niet toegestaan aan houders van stallen/viskwekerijen die voldoen aan de criteria van MDVA om de logo's op enige manier toe te passen. Hiermee wordt voorkomen dat de Maatlat Duurzame Veehouderij en Aquacultuur zou worden gebruikt als een soort 'product- of bedrijfskeurmerk'.

De logo's kunnen door derden uitsluitend worden gebruikt na schriftelijke toestemming door SMK. De certificatie-instellingen waarmee SMK een licentie heeft afgesloten voor MDVA kunnen de logo's gebruiken op de door hen afgegeven certificaten. Certificatie-instellingen waarmee SMK een licentie heeft afgesloten en zijn geaccrediteerd door de Raad voor Accreditatie voor de MDVA kunnen de logo's ook gebruiken voor promotionele uitingen, dat wil zeggen om in communicatie (presentaties, website e.d.) aan te geven dat zij certificeren voor MDVA.

Afdrachten voor certificatie

De ondernemer betaalt een afdracht voor certificering aan de beheerder van het certificatieschema, dit betreft aanmeldkosten en een omvang afhankelijke afdracht. De hoogte van de afdrachten worden vastgesteld door de ministeries van VROM en LNV. De certificatie-instelling zal deze afdrachten innen. Het tarievenblad is op te vragen bij SMK.

Vakbekwaamheidseisen auditor MDVA

De auditor (in dienst van de certificatie-instelling of op contractbasis ingehuurd) die door de certificatie-instelling bij de certificatie wordt ingeschakeld moet minimaal aan de volgende eisen voldoen.

- Opleiding: afgeronde opleiding op HBO niveau (voor MDV richting veehouderij of dierlijke productie, voor MDA aanvullend een onderdeel aquacultuur). Alternatief: afgeronde opleiding op MBO niveau (voor MDV richting veehouderij of dierlijke productie, voor MDA aanvullend een onderdeel aquacultuur) met minimaal 2 jaar ervaring op het vlak van het uitvoeren van audits voor certificatie.
- Kennis: kennis op het gebied van duurzaamheid in de dierhouderij, onder andere op het gebied van ammoniak en dierwelzijn. De kennis moet worden gestaafd door opleidingscertificaten dan wel door aangetoonde ervaring op dat gebied. De auditor dient in staat te zijn de criteria juist te interpreteren, te weten wat werkwijze en praktijk is op een dierhouderij bedrijf en wat met de specifieke dierhouderij begrippen wordt bedoeld.
- Ervaring: tenminste één jaar ervaring met het uitvoeren van audits voor product-, proces- of inspectieschema's of minimaal 10 volledige audits uitgevoerd onder supervisie van ervaren auditor.

De beslisser die door de certificatie-instelling bij de certificatie wordt ingeschakeld moet aan de volgende eisen voldoen.

- Opleiding: minimaal afgeronde opleiding op HBO niveau in een technische richting of agrarische richting of middels ervaring aantoonbaar op dit niveau functioneren
- Ervaring: minimaal twee jaar ervaring met certificatie werkzaamheden

De certificatie-instelling dient de gewenste bekwaamheidseisen aan te tonen. Bij onduidelijkheden kan via SMK het College van Deskundigen worden geraadpleegd.

Klachten

Als er klachten zijn over de werkwijze van de certificatie-instelling dan is de klachtenprocedure van deze certificatie instelling de eerste stap die genomen kan worden. Indien deze procedure niet bekend is, kan deze bij hen opgevraagd worden. Ook SMK kent een klachtenprocedure welke opvraagbaar is. Als er vragen of discussies zijn betreffende een inhoudelijk aspect van de criteria dan kunnen deze aan het College van Deskundigen MDVA worden voorgelegd.

Beoordelingsrichtlijnen voor controle van criteria voor pluimveestallen

2.2.1 Pluimveestallen – opfok legouderdieren en leghennen

Om in aanmerking te komen voor het MDV-certificaat, dient een bedrijf punten behalen op de ammoniakmaatlat, op de dierenwelzijnmaatlat, op de diergezondheidmaatlat, de energiemaatlat, de maatlat fijn stof en de maatlat bedrijf & omgeving. Voor alle maatlaten is een minimum aantal punten benoemd en voor de overige punten (de zogenaamde vrije ruimte) kan de ondernemer zelf kiezen op welke maatlat(ten) ze behaald worden.

Het is alleen mogelijk om een certificaat B te behalen voor de MDV pluimveestallen.

Niveau voor MDV – opfok legouderdieren en leghennen

	Bedrijfsomvang ≤ 350 nge Aantal punten			Bedrijfsomvang > 350 nge en ≤ 700 nge Aantal punten			Bedrijfsomvang > 700 nge Aantal punten		
Minimum ammoniakmaatlat	70			70			70		
Minimum dierenwelzijnmaatlat	14			17			18		
Minimum diergezondheidmaatlat	14			16			18		
Minimum energiemaatlat	7			7			7		
Minimum fijn stof maatlat	15			15			15		
Minimum maatlat B&O*	15	29	50	15	29	50	15	29	50
Minimum brandveiligheidsmaatlat	11			11			11		
Vrije ruimte	8			8			8		
Totaal	154	168	189	159	173	194	162	176	197

* Zie toelichting in de maatlat Bedrijf & Omgeving. Ambitievolgorde: verbouw en aanbouw/ nieuwbouw/nieuwbouw op nieuwe locatie

De wijze van berekenen van de bedrijfsgrootte in nge is opgenomen in hoofdstuk 1.

Aanvullende toelichting bij de audits:

- Bij de controle van de stal voor het stalcertificaat dienen zowel de "Richtlijnen controle stalontwerp" op basis van documenten als de "Richtlijnen controle stal (aanvullend op controle stalontwerp)" te worden gevolgd. Er dient bij de audit voor het stalcertificaat dus opnieuw administratief op basis van de dan van toepassing zijnde documenten (incl. facturen) te worden gecontroleerd. Daarnaast vindt een visuele controle van de gerealiseerde maatregelen plaats waarbij soms ook metingen verricht moeten worden.
- Bij certificatie is de slechtst scorende situatie leidend. Bijvoorbeeld bij meerdere hokoppervlaktes zal de laagst scorende tellen. Indien er voor maatregelen verschillende afmetingen voorkomen in de stal dan bepaalt de kleinste afmeting de score voor deze keuzemaatregel. Er wordt geen gemiddelde berekend bij eventueel verschillende situaties in een stal.

Ammoniakmaatlat: Pluimveestallen – opfok legouderdieren en leghennen

De ammoniakmaatlat beschrijft een aantal systemen uit bijlage 1 van de Rav met de bijbehorende puntenscore. De emissiewaarden in de onderstaande tabel 1 met Rav nummers zijn wettelijk vastgestelde emissieniveaus van Rav-stallen in Nederland. Voor MDV worden deze waarden als uitgangspunt genomen. Voor achtergrondinformatie hierover kan contact worden opgenomen met de Tac-Rav (technische adviescommissie Rav), te bereiken via Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Het is niet toegestaan om met een koloniehuisvestingsystemen (zoals E1.5.5) mee te doen met de MDV.

De maximale emissie uit het Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij levert 0 punten op en een emissie van 0,0 kg per dierplaats levert 100 punten op. De verhouding tussen de emissie en het aantal punten is lineair.

Voor stallen die niet op deze lijst staan en die wel op bijlage 1 van de Rav zijn opgenomen kan het behaalde aantal punten worden berekend. De verhouding tussen de emissie en het aantal punten is lineair. De formule hiervoor is:

Aantal punten = $100 - ((100/E_{max}) * E_{stal})$

waarbij E_{max} de maximale emissie volgens Besluit Huisvesting is en E_{stal} de emissiewaarde van de stal in de Rav

Het aantal punten op de ammoniakmaatlat wordt naar dichtstbijzijnde gehele getal afgerond.

Voor opfok legouderdieren en opfok leghennen in niet batterij systemen is (nog) geen norm opgenomen in Besluit Huisvesting. Hier is uitgegaan van een E_{max} van 0,17 kg NH₃/plaats/jaar. Stallen met minimaal 70 punten zijn derhalve stallen met een emissie van 0,051 kg NH₃/plaats/jaar.

De controle na oplevering van de stal van de ammoniakmaatlat geschiedt administratief op basis van de vergunningen. Visueel wordt gekeken of het type stal op de vergunning overeenkomt met de werkelijke situatie. Bijvoorbeeld of de luchtwassers aanwezig zijn, er mestbanden aanwezig zijn of dat er sprake is van een nageschakelde techniek. Waar van toepassing voor de puntenberekening dient gecontroleerd te worden middels meting, specificatie en/of meetrapporten gecontroleerd of (de onderdelen van) installaties aan de vereiste capaciteit voldoen.

Proefstal

Een certificatie-instelling kan een vergunde proefstal certificeren mits:

- 1) voor de betreffende stal een beschikking is afgegeven door de minister van I & M (voorheen VROM) met een bijzondere emissiefactor (proefstal) en
- 2) de toegekende bijzondere emissiefactor van deze proefstal voldoende punten behaalt op de ammoniakmaatlat (zie bovenstaande berekenwijze) en
- 3) de proefstal als zodanig is opgenomen in de vergunning en
- 4) aan alle andere normen zoals beschreven in MDV is voldaan.

Stalsystemen van de Ravlijst met bijbehorende puntenaantallen voor ammoniak, energie en fijn stof zijn in een apart document opgenomen. Zie www.maatlatduurzameveehouderij.nl voor meer informatie.

Dierenwelzijnmaatlat: Pluimveestallen – opfok legouderdieren en leghennen

De keuzemaatregelen met bijbehorende controlesystematiek worden hieronder één voor één beschreven. Per maatregel worden punten verkregen indien aan de gestelde eisen wordt voldaan.

Dierenwelzijnmaatlat; Keuzemaatregelen dierenwelzijn – opfok legouderdieren en leghennen

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
1	23 dieren/ m ² of 22 dieren/ m ² of 21 dieren/ m ² of 20 dieren/ m ² of 19 dieren/ m ² of 18 dieren/ m ²	2 4 6 8 10 12	Op basis van het aantal dieren in de vergunning en het beschikbare leefoppervlak voor de dieren in de stal wordt de beschikbare ruimte per dier berekend en wordt getoetst of er punten behaald worden. De beschikbare ruimte is het bruikbare oppervlakte dat permanent voor de dieren beschikbaar is aan het eind van de opfokperiode. Voor berekening van het bruikbare oppervlak gelden de volgende onderdelen van de stalinrichting: alle aanwezige roosters met daaronder een mestband, aanvliegplateaus tot 40,0 cm breed en zitstokken (per cm zitstok 30,0 cm ² oppervlak). Als meerder zitstokken naast elkaar zijn aangebracht (alsof in een plateau), gelden als maat de buitenste zitstokken en de lengte van het systeem (net als bij roosters). Indien er meerdere afdelingen zijn met verschillende oppervlakten per dier, wordt het aantal punten gebaseerd op de stal of afdeling met het kleinste oppervlak per dier. Stallen die afzonderlijk worden aangemeld voor de regelingen, worden per stal beoordeeld.	Aantal vergunde dieren per m ² is uitgangspunt voor de vaststelling van het aantal punten. Bij één afdeling waar dieren zijn opgezet wordt gecontroleerd (bv middels inkoopfacturen) of het aantal opgezette dieren het aantal vergunde dieren niet overschrijdt. Tevens wordt in één afdeling het leefbaar oppervlak nagemeten in de stal rekening houdend met de voorwaarden waaraan dit dient te voldoen. In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) wordt gecontroleerd of er zitstokken of plateaus aanwezig zijn. Om in aanmerking te komen voor punten dient bij zitstokken minimaal 5 cm per dier beschikbaar te zijn (lengterichting). Hiertoe wordt de lengte van de stokken bemeten. De zitstokken moeten minimaal 30 cm uit elkaar worden geplaatst. Plateaus moeten minimaal 30 cm breed zijn en de minimale oppervlakte is 150 cm ² /dier. De plateaus moeten minimaal 30 cm uit elkaar worden geplaatst. Per plateau mag 30 cm breedte extra worden gerekend voor het berekenen van de oppervlakte. Voor het aantal dieren wordt uitgegaan van het aantal vergunde dieren. Er kan ook gekozen worden voor een combinatie van zitstokken en plateaus, zolang het totaal aantal zitplekken voldoet aan de eis.
2	oriëntatiemogelijkheden in lengte stal (schotjes, gaas e.d.) stalcompartiment maximaal een lengterichting van 25,0 meter	2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er oriëntatiemogelijkheden in de stal zijn aangebracht. Hierbij kunnen twee punten behaald worden. Oriëntatiepunten in de breedte van de stal voldoen niet voor het behalen van punten, omdat er in de breedte doorgaans voldoende oriëntatiepunten (van strooisel naar beun, voergoten, drinklijnen) zijn. Dit geldt voor stallen waar de inventaris in de lengterichting is opgesteld. Bij smalle stallen (tot 25,0 m) waar de inventaris in de breedte-richting is	In twee afdelingen wordt fysiek gecontroleerd of de oriëntatiemogelijkheden voldoen aan de gestelde voorwaarden. Als een stal is opgedeeld in afdelingen, voldoen de daarvoor aangebrachte afscheidingen als oriëntatiemogelijkheid. Daarnaast voldoen bijvoorbeeld schotjes waar de dieren omheen kunnen. Oriënteringspunten worden als zodanig erkend voor de regeling als een dier nooit meer dan 12,50 meter van een dergelijk punt af is, ongeacht waar het dier zich in

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			opgesteld hebben oriëntatiepunten in de breedte ook geen meerwaarde, omdat de stallen hier doorgaans te smal voor zijn om hier voordeel van te kunnen verwachten. Met oriëntatiemogelijkheden worden primair tussenschotjes bedoeld waar de dieren omheen kunnen lopen. Openingen in dwarsschermen zijn ook toegestaan onder de definitie van tussenschotjes. Een schot is een extra aangebracht element dat klaarblijkelijk geen deel uitmaakt van de reguliere inrichting van de stal maar als specifieke functie het onderbreken van looproutes heeft of het herkenbaar maken van onderdelen van de bestaande stalinrichting (zoals schotjes om 'eindnesten' herkenbaar te maken). Een nest op zich is geen schot.	de stal bevindt, bij twijfel dient dit nagemeten te worden. In brede stallen komen ook afscheidingen in de lengterichting in aanmerking.
3	overdekte uitloop: – 20 – 49 % van staloppervlak – 50% van staloppervlak	2 4	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er een overdekte uitloop aanwezig is. De overkapping van de buitenuitloop dient geen mest van overvliegende vogels door te laten en weer- en windbestendig te zijn. Dat wil zeggen: waterdicht zijn en niet kunnen scheuren bij harde wind. Dun plastic voldoet derhalve niet, goed bevestigde golfplaten of dik zeil dat niet scheurt bij harde wind voldoen wel. De overdekte uitloop dient vanuit de stal vrij toegankelijk te zijn en mag afsluitbaar zijn. De relatief kleinste uitloop is bepalend voor de puntentoekenning.	Controleer fysiek of er een uitloop aanwezig is en of er een overkapping aanwezig is. Verifieer dat de overkapping van de uitloop voldoende stevig is en dat de uitloop vrij toegankelijk is vanuit de stal. Er wordt één uitloop nagemeten. Welke dit is wordt bepaald aan de hand van de bouwtekeningen. Dit is bij uitlopen van gelijke omvang aselekt gekozen en bij uitlopen met verschillende maatvoering wordt de relatief kleinste uitloop bemeten.
4	buitenuitloop vanaf 7 wk: 1/3 beschutting egaal verdeeld, minimaal 1,0 m ² per opfokken, grotendeels uit manipuleerbare bodem: - met wisselbeweiding - wering roofdieren (hek, schrikdraad) en roofvogels	10 2 2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er een buitenuitloop aanwezig is. De buitenuitloop moet aan de volgende eisen voldoen: 1/3 deel moet beschut zijn (egaal verdeeld over de uitloop), minimale oppervlakte van 1,0 m ² per opfokken en de bodem moet grotendeels manipuleerbaar zijn. De uitloop dient voor de dieren vrij toegankelijk te zijn vanuit de stal. Bij het voldoen aan voorgaande aspecten worden 10 punten behaald. Bij wisselbeweiding kunnen er nog twee extra punten behaald worden. Wering tegen roofdieren en -vogels door bijvoorbeeld de aanleg van een hek en schrikdraad scoort ook twee extra punten. In totaal kunnen er voor een complete buitenuitloop veertien	Er wordt één uitloop nagemeten, Welke dit is wordt bepaald aan de hand van de bouwtekeningen. Dit is bij uitlopen van gelijke omvang aselekt gekozen en bij uitlopen met verschillende maatvoering wordt de relatief kleinste uitloop bemeten. De uitloop dient minimaal voor de helft van het oppervlak manipuleerbaar zijn, dat wil zeggen dat deze niet verhard is, ingestrooid mag wel. Controleer of minimaal een derde van het oppervlak beschut is middels begroeiing, afdak of anderszins. De voor de hennen toegankelijke uitloop wordt niet gebruikt voor andere doeleinden, behalve als boomgaard, bosterrein en grasland, voor zover dit laatste gebruik door de bevoegde autoriteiten is toegestaan. Controleer of de

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			punten gescoord worden.	uitloop vrij toegankelijk is. Voor wisselbeweiding dienen er meerdere percelen vrij toegankelijk te zijn vanuit de stal waarbij ieder perceel aan de voorwaarden voldoet. Wering voor roofdieren bestaat uit in ieder geval een hek en stroomdraad (wering vossen e.d.) en netten of draden boven de uitloop om te voorkomen dat roofvogels rechtstreeks de uitloop in kunnen vliegen.
5	<p>verhoogde zitstokken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aanwezig vanaf dag 1 (2,50 cm/dier, dieren moeten eronderdoor kunnen) of - aanwezig vanaf 7 wk (10,0 cm/dier, dieren moeten eronderdoor kunnen) of - zitstokken op zowel 5,0 cm hoogte (2,5 cm/dier) als op 40,0 cm hoogte (10,0 cm/dier) - zitstokken met afgeronde hoeken (alleen in combinatie met een van de bovenstaande maatregelen mogelijk) 	<p>6</p> <p>6</p> <p>9</p> <p>2</p>	<p>Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden.</p> <p>De eerste week na opzet dienen er onder de zitstokken circa 5,0 cm vrije ruimte te zijn, tegen de zeven weken dient dit ongeveer 40,0 cm te zijn. Er worden zes punten behaald als er vanaf dag één 2,50 cm per dier beschikbaar is op ongeveer 5,0 cm hoogte of vanaf zeven weken 10,0 cm per dier op ongeveer 40,0 cm hoogte. Indien er zowel zitstokken zijn op 5,0 cm na opzet als zitstokken op 40,0 cm na drie tot zeven weken worden er negen punten gescoord. Een mogelijkheid hierbij is bijvoorbeeld verstelbare zitstokken of een extra zitstok op 5,0 cm hoogte bevestigen aan de ruiters voor de oudere opfokhennen.</p> <p>Zitstokken met afgeronde hoeken scoren twee punten, mits ook voldaan wordt aan de aanwezigheid van afdoende zitstokruimte zoals in één de drie bovenstaande eisen. Het gaat er hier om dat het dier met het borstbeen niet op een scherpe rand rust op een zitstok. Hieraan voldoen bijvoorbeeld een rechthoekige stok met afgeschaafde hoeken, een ronde stok met een afgeplatte bovenkant of een champignonvormige stok. Ronde zitstokken voldoen niet.</p> <p>In totaal zijn er bij dit onderdeel maximaal elf (9 + 2) punten te behalen.</p>	<p>In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) wordt fysiek gecontroleerd. Deze controle bestaat uit toetsing of de zitstokken aanwezig zijn, Bij vaste zitstokken wordt de hoogte nagemeten en berekend hoeveel cm er per dier beschikbaar is (lengte zitstokken/aantal dieren volgens vergunning en tekening). Bij verstelbare zitstokken wordt getoetst of en hoe deze versteld kunnen worden en berekend hoeveel cm er per dier beschikbaar is (lengte zitstokken/aantal dieren volgens vergunning en tekening).</p> <p>De vorm van de zitstok wordt eveneens fysiek gecontroleerd of deze afgerond is volgens de norm. Zitstokken met afgeronde hoeken scoren twee punten, mits ook voldaan wordt aan de aanwezigheid van afdoende zitstokruimte zoals in één de drie bovenstaande eisen.</p>
6	waterlijnen per afdeling regelbaar	4	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden. Zijn de waterlijnen per afdeling regelbaar dan worden hier vier punten voor behaald. Een regelbare waterleiding betekent dat per afdeling bijgehouden kan worden	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) wordt fysiek gecontroleerd op de aanwezigheid van een waterleiding met watermeter. Tevens wordt gecontroleerd of deze goed afleesbaar is of aan het managementsysteem gekoppeld is

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			hoeveel water wordt verbruikt. Een afdeling is een ruimte die minimaal door gaas afgescheiden is van andere afdelingen, zodat de kippen van verschillende afdelingen niet bij elkaar kunnen komen. Onder een stal wordt verstaan een ruimte die door dichte wanden afgescheiden wordt, zodat de kippen uit verschillende stallen niet bij elkaar kunnen komen. Doorgaans zijn stallen klimaatgescheiden. Indien bij dit onderdeel vier punten zijn behaald, kunnen er geen punten behaald worden op onderdeel 7 (watermeetsysteem per afdeling).	(managementuitdraai inzien).
7	Drinkwaterregistratie per afdeling (direct afleesbaar of via managementsysteem)	1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden. Een watermeetsysteem betekent dat per afdeling bijgehouden kan worden hoeveel drinkwater door de dieren wordt gebruikt. Indien vier punten zijn behaald bij onderdeel 6 (waterlijnen per afdeling regelbaar) worden op onderdeel 7 geen punten meer toegekend.	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4) wordt fysiek gecontroleerd op de aanwezigheid van een watermeetsysteem. Tevens wordt gecontroleerd of deze goed afleesbaar is of aan het managementsysteem gekoppeld is (managementuitdraai inzien).
8	Voerweger per afdeling, of een automatisch voersysteem met gewichtsmeting en registratie van het uitgedoseerde voer per afdeling	1	Toets of een voerweger of automatisch voersysteem met gewichtsmeting en registratie van het uitgedoseerde voer per afdeling is gepland per stal.	Controleer of de apparatuur of installatie aanwezig is en functioneert. Controleer of de dagelijkse voergift wordt genoteerd.
9	voersysteem per afdeling regelbaar	2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Zijn de voersystemen per afdeling regelbaar dan worden hier twee punten voor behaald. Een afdeling is een ruimte die minimaal door gaas afgescheiden is van andere afdelingen, zodat de kippen van verschillende afdelingen niet bij elkaar kunnen komen. Onder een stal wordt verstaan een ruimte die door dichte wanden afgescheiden wordt, zodat de kippen uit verschillende stallen niet bij elkaar kunnen komen. Doorgaans zijn stallen klimaatgescheiden.	Controleer of het voersysteem per afdeling regelbaar is door de instellingen in te zien en aan de hand van controlelijsten met dagelijkse voergift of een uitdraai van een managementsysteem.
10	spinfeeder/systeem om in strooisel te voeren	4	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er een systeem is aangelegd om het voer dat dagelijks wordt verstrekt in het strooisel te verstrekken. Een spinfeeder waarmee korrels worden	Controleren in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) of er een spinfeeder of vergelijkbaar systeem aanwezig is die aangesloten is op de voersilo. Controleer of het apparaat functioneert. En er wordt

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			verspreid of een vergelijkbaar systeem krijgt vier punten. Indien een ondernemer op zowel onder 10, 11 als 12 de punten wil behalen, dienen er duidelijk verschillende verstrekkingssystemen voor de drie onderdelen te zijn. Een spinfeeder waarmee naast het dagelijkse voer ook wat graan wordt verstrekt behaalt derhalve geen acht punten, maar vier punten.	gekeken welke voersystemen zijn geïnstalleerd. Indien er een systeem met voerlijnen aanwezig is, worden op dit onderdeel geen punten behaald (mogelijk wel bij onderdeel 11).
11	graanverstrekkingssysteem (bijv. spinfeeder)	4	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Een graanverstrekkingssysteem dat los van het voersysteem wordt geïnstalleerd scoort vier punten. Indien een ondernemer op zowel onder 10, 11 als 12 de punten wil behalen, dienen er duidelijk verschillende verstrekkingssystemen voor de drie onderdelen te zijn. Een spinfeeder waar naast het dagelijkse voer ook wat graan wordt verstrekt behaalt derhalve geen acht punten, maar vier punten.	Controleren in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) of er een spinfeeder of vergelijkbaar systeem aanwezig is naast de reguliere voerlijnen. Deze dient aangesloten te zijn op een aparte graansilo of voorraadbak. Controleer of het apparaat functioneert.
12	Ruwvoerverstrekkingssystemen	4	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Een apart ruwvoerverstrekkingssysteem scoort vier punten. Onder ruwvoer worden bijvoorbeeld hooi, stro of luzerne verstaan, ruwvoer is voer met lange vezels. Fijn gemalen hooi in een brok voldoet derhalve niet. Indien een ondernemer op zowel onder 10, 11 als 12 de punten wil behalen, dienen er duidelijk verschillende verstrekkingssystemen voor de drie onderdelen te zijn. Een spinfeeder waar naast het dagelijkse voer ook wat graan wordt verstrekt behaalt derhalve geen acht punten, maar vier punten	Controleren in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) of er een aparte gemechaniseerde ruwvoerverstrekkingssysteem met voorraadbak aanwezig is en functioneert. Tevens fysiek controleren of er buiten de stal een opslag is voor het ruwvoer. Bij kleine bedrijven kan handmatige ruwvoerverstrekking goedgekeurd worden als de pluimveehouder aannemelijk kan maken aan de controleur dat ruwvoer daadwerkelijk regelmatig verstrekt wordt (b.v. : opslag buiten de stal aanwezig, gereedschap aanwezig met sporen van gebruik voor ruwvoer, sporen van een kruiwagen in de stal, etc.).
13	Ammoniakemissie beperkende stalinrichting Stofreductiesysteem voor stofreductie in de stal	2 2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Ammoniak: Het betreft hier stalsystemen waarvan de emissiewaarde voldoet aan Besluit huisvesting, met uitzondering van luchtwassers en andere maatregelen die erop gericht zijn de uitgaande stallucht te zuiveren. Stof: Het gaat er hier om dat de luchtkwaliteit in de stal verbeterd wordt. Een voorbeeld is interne circulatie met filtering (bij lichtmengkasten).	Controleer of er een emissiebeperkende inrichting is die erop gericht is om de emissie in de stal te reduceren, dit is het geval bij alle Rav systemen die voldoen aan het Besluit huisvesting met uitzondering van de luchtwassers. Het betreft hier geen managementmaatregelen, maar investeringsmaatregelen die de kwaliteit van de stallucht bij de dieren verbetert.
14	beluchtingssysteem met 100% buitenlucht (b.v.	4	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Dit is in de	Aanwezigheid warmtewisselaar controleren en werking controleren.

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	mest/strooisel)		praktijk veelal een warmtewisselaar, hiervoor worden vier punten behaald.	
15	Meetapparatuur voor kwaliteit binnenklimaat	4	Administratieve controle op aanwezigheid geautomatiseerd systeem om minimaal drie van de vier volgende klimaatkenmerken te meten: binnentemperatuur, CO2-concentratie, ammoniakconcentratie en luchtvochtigheid. De apparatuur heeft een geheugen van minimaal drie maanden voor opslag meetgegevens.	Controle of geautomatiseerd meetsysteem aanwezig is, op een logische plaats is gesitueerd (resultaten dienen inzicht te geven van het klimaat op dierniveau) en functioneert. Bekijk een uitdraai van de meetgegevens.
16	strooiseldroging	2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Er wordt hier in de eerste instantie gedoeld op buizen die specifiek voor strooiseldroging worden aangelegd, deze kunnen onderdeel uitmaken van het ventilatiesysteem. Vloerverwarming onder de strooiselruimte voldoet ook. Voor een strooiseldrogingsysteem worden twee punten behaald.	Controleer of strooiseldrogingsysteem aanwezig is en werking controleren.
17	voldoende licht op dierniveau dimbaar/loklampje min. 20 lux op dierniveau	1	Op basis van de ingeleverde documenten en een lichtplan wordt getoetst of er punten behaald worden. Indien er voldoende lampen aanwezig zijn om een lichtniveau van minimaal 20 lux op dierniveau te garanderen wordt één punt behaald. Er worden geen eisen gesteld aan de kleur van het licht.	Controleer het lichtplan en meet in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) de lichtsterkte op dierniveau op minimaal drie van de (op het oog) donkerste plekken in de afdelingen. De metingen worden verricht volgens protocol van de handleiding van de luxmeter.
18	kunstlicht: - geen laagfrequent: - regelbaar per niveau in de stal - "normale" kleur licht (geen rood, groen, blauw, geen Natrium)	1 1 1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er geen laagfrequent kunstlicht aanwezig is. Hiervoor wordt één punt behaald. Voor regelbaar kunstlicht per niveau in de stal en een "normale" kleur licht (geen rood, groen, blauw, geen Natrium) kan beide één punt behaald worden. In totaal zijn er voor het type kunstlicht maximaal drie punten te behalen.	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) controleren welke verlichting is aangebracht. Controle (eventueel aan de hand van verpakking of aankoopbonnen) of het hoogfrequent is (minimaal 100 Hz) en welke kleur het is. Indien dit op geen enkele wijze aangetoond kan worden kunnen geen punten behaald worden. Controleer of het lichtniveau per niveau regelbaar is.
19	daglicht: - min. 3,0% van grondoppervlak, verdeeld over stal (gevel en/of dak) Zie bijlage 4 daglichttoetreding. aanvullende keuzes indien	4	toets of aan norm wordt voldaan administratieve controle op specificaties lichtopbrengst Bereken aan de hand van de bouwtekeningen voor twee afdelingen of aan de normen voor daglichttoetreding wordt voldaan. Al het daglichttoetredend oppervlak is in minimaal 3 stappen automatisch regelbaar, met uitzondering van het daglichttoetredend oppervlak met functionele	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) controleren of: - daglicht automatisch regelbaar is, bijvoorbeeld middels computergestuurde jaloezieën. - er geen direct zonlicht in de stal komt waar de dieren zich bevinden - er minimaal 3,0% daglichttoetreding is ten opzicht van grondoppervlakervlak. Dit wordt berekend aan de hand van de bouwtekening en in de afdeling

Diergezondheidsmaatlat: Pluimveestallen – opfok legouderdieren en leghennen

De keuzemaatregelen met bijbehorende controlesystematiek worden hieronder één voor één beschreven. Per maatregel worden punten verkregen indien aan de gestelde eisen wordt voldaan.

Diergezondheidsmaatlat; keuzemaatregelen diergezondheid – opfok legouderdieren en leghennen

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i>Punten</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
1	spoelplaats voor voertuigen	4	<p>Er is een spoelplaats aanwezig op het vuile bedrijfsgedeelte voor transportwagens</p> <p>Eisen spoelplaats:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vloeistofdichte plaats, spoelwaterafvoer naar afvoer via afschot (minimaal 1%) of zijkanalen 15 cm hoog - Watervoorziening aanwezig bij spoelplaats - Voorziening dat spoelwater en reinigingsmiddel niet in grond- en oppervlaktewater komen (aparte afvoer naar opslagput, mestkelder of riool (indien vergund)) - De afmeting van de spoelplaats is minimaal 12 bij 5 meter <p>De openingen kunnen afgesloten worden. De spoelplaats kan verlicht worden met kunstlicht. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden.</p>	Controleer of de spoelplaats fysiek aanwezig is en bepaal aan de hand van metingen of de spoelplaats voldoet. Controleer op aanwezigheid van twee afsluitbare openingen en verlichting.
2	<p>Vuile schone weg: onderdelen voor principe van vuile/ schone weg:</p> <p>a) belemmering om het erf op te rijden en een looplijnschets (voorkom kruisen lijnen) is voor alle bezoekers zichtbaar opgehangen en de transportwegen zijn verhard.</p> <p>b) scheiding schone en vuile weg middels hygiënevoorzieningen op</p>	<p>4</p> <p>3</p>	<p>a) Vaste belemmeringen voor voertuigen om direct op het erf te komen, zoals een slagboom of toegangshek dat gesloten kan worden. Een flexibele belemmering van bijvoorbeeld een ketting voldoet ook mits het mogelijk is de doorgang volledig af te sluiten. Er dient een schets te zijn met "looplijnen" voor personen, intern transport van dieren en dierlijke producten, voer en materialen waarin kruisingen tussen de looplijnen zoveel mogelijk vermeden zijn. De looplijnen voor voeders, dieren, dierlijke producten, kadavers en bezoekers zijn weergegeven met verschillende kleuren. Het moet duidelijk zijn dat de looplijnen logisch zijn, mogelijkheden voor het verkorten van de looplijnen anders dan aangegeven op de tekening, door de aanwezigheid van deuren, worden niet goedgekeurd.</p>	<p>Visuele controle of aan de normen wordt voldaan. Een looplijnschets kan bijvoorbeeld zijn gemaakt op een bouwtekening of een schematische plattegrond van het bedrijf.</p>

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	<p>alle overgangen voor mens, dier en materiaal.</p> <p>c) luchtinlaat niet direct aan de vuile weg</p> <p>Er zijn maximaal 10 punten te behalen. (zie voorbeeld in Bijlage 3)</p>	3	<p>De transportwegen voor voer, dieren en mest zijn verhard met stenen, beton, asfalt of puin.</p> <p>b) strikte scheiding tussen de schone weg en vuile weg. De dieren bevinden zich op het schone gedeelte en is afgescheiden van het vuile gedeelte door een afscheiding (dichte afscheiding of natuurlijke barrière zoals een sloot of een dichte heg van minimaal 1 meter hoog). Het schone gedeelte is alleen bereikbaar via afsluitbare doorgangen. Mensen kunnen het schone gedeelte alleen op via een hygiënesluis (omkleedruimte met watervoorziening).</p> <p>c) luchtinlaat niet direct aan de vuile weg:</p> <ul style="list-style-type: none"> - indien een stalmuur met ventilatieopeningen als scheiding fungeert tussen vuil en schoon, dienen de transportwegen minimaal 5 meter verwijderd te zijn van luchtinlaten van de stal en open voeropslag. - de scheiding tussen vuil en schoon ligt op minimaal 5 meter van de buitenmuren - bedrijf dat geen vuile-schone weg principe heeft doorgevoerd, kan hier punten halen als er geen transport plaatsvindt binnen een straal van 5 meter van de ventilatie-openingen. 	
3a	<p>Pluimvee: ongediertebestrijdingsplan (minimaal voor vliegen, ratten en muizen, evt. ook voor vogels en andere in het wild levende dieren)</p>	2	<p>Het bedrijf heeft een uitgebreid ongediertebestrijdingsplan dat mede is opgesteld door een extern deskundige (bijv. ongediertebestrijdingsdienst) en alle bij oplevering te controleren onderdelen zijn uitgevoerd en aanwezig. De ongediertebestrijder dient in het bezit te zijn van een vakbekwaamheidsdiploma ongedierte bestrijding afgegeven of verlengd door een door de Minister van I en M (voorheen VROM) geregistreerde instelling of geregistreerd bedrijf. De pluimveebedrijven dienen gebruik te maken van een IKB erkend pluimveeservicebedrijf met de activiteit ongedierte bestrijding. Een bedrijf met een Kenniscentrum Dierplagen (KAD) keurmerk verdient de aanbeveling.</p>	<p>Controleer of de te controleren onderdelen uitgevoerd en aanwezig zijn.</p>

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
3b	<p><u>Plaagdierbestrijding</u> 1 punt bij behalen van minimaal 2 van onderstaande eisen</p> <ul style="list-style-type: none"> - een gladde strip op alle stalwanden van minimaal 20 cm breed op een meter hoogte. Tevens moeten alle deuren en ramen volledig afsluitbaar zijn, maximale kierbreedte 0,50 cm bij deuren, ramen of openingen - Geen vaste obstakels in de gangen en looproutes van de stal (niet zijnde dierverblijven, opslagruimten en dergelijke) op minder dan 25 cm van de grond. - Alle voeropslagen zijn afsluitbaar (dus ook de eventueel aanwezige voerkar). 	1	Administratieve controle	Controleer de gekozen maatregelen rondom en in de stal.
4	<ul style="list-style-type: none"> - Erfverharding (min. 2,0 m) aansluitend aan de stallen (rondom) - Erfverharding (min. 2,0 m) aansluitend en tussen de stallen (rondom) 	3 4	Minimaal 2,0 meter verharding aansluitend om alle te certificeren stallen. Verharding betekent: straatstenen, beton of asfalt, antiworteldoek met grind en zonder beplanting. Indien niet overal twee meter brede verharding aanwezig is of niet aansluitend aan de stal geplaatst is worden geen punten behaald. De 2 meter verharding rond de stal geldt vanaf het einde van de dakoverstek. Stallen met een open zijkant en een overdekte voergang aan de zijkanten voldoen niet.	Controleer de verharding rondom de stal en stel vast of de verharding ook tussen de stallen aanwezig is.
5	<p>Hygiënesluis Varkens, leghennen en vleeskuikens</p> <p>Hygiënesluis op het bedrijf:</p> <p>hygiënesluis (bestaat uit</p>	9	Administratieve toetsing, maximaal 12 punten te behalen. Controleer eisen hygiënesluis: -bij hanteren vuile-schone weg principe, ligt hygiënesluis op de scheiding van vuil en schoon; -is voorzien van verlichting;	Controleer de hygiënesluis op de fysieke aanwezigheid op de benodigde onderdelen op de juiste plaats.

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	<p>drie gedeelten, is voorzien van verlichting, bezoekerslijst, laarzenborstel met watertoevoer en afvoerputje, wasbak en doorloofdouche met warm- en koudwaterkraan)*</p> <p>aanvullende punten bovenop bovenstaande hygiënesluis:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een wasbak voorzien van een knie-, elleboogbediening of een infraroodsensor - een UV kast <p>*indien bij de omkleedruimtes een laarzenborstel aanwezig is hoeft deze niet een vereiste bij de hygiënesluis.</p>	<p>1</p> <p>2</p>	<p>-laarzenborstel in/bij hygiënesluis aangesloten op waterleiding en boven een afvoerputje</p> <p>-lichtgekleurde en goed reinigbare wanden en vloer;</p> <p>-glad afgewerkte wanden waar geen vocht in kan trekken (bijvoorbeeld betegeld of gecoat)</p> <p>- sluis heeft minimaal drie gedeelten, allen gescheiden door muur met deur of smalle doorgang of een bank:</p> <p>1) entree, zgn. "vuil" gedeelte met bezoekerslijst (incl. pen) en kapstokken/kluisjes voor kleding medewerkers en bezoekers;</p> <p>2) middengedeelte met doucheruimte, betegeld of gecoat (effen wit of effen crèmekleurig) met een afvoerputje, douchekop en warm en koud water;</p> <p>3) "schoon" gedeelte met kapstokken en bedrijfskleding en -schoeisel.</p> <p>- Vanuit de hygiënesluis geen directe toegang mogelijk naar dierenverblijven.</p> <p>Extra punten zijn te behalen voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> -wasbak met kraan voorzien van knie- of elleboogbediening of (infrarood)sensor. -een UV kast in het middengedeelte voor het ontsmetten van materialen. 	
6	<p>Omkleedruimte</p> <p>Alle sectoren</p> <p>Alleen voor bedrijven met minimaal één hygiënesluis en met meerdere stallen, of diercategorieën. (max. 8 punten)</p> <p>Per stal of per diercategorie (indien meerdere diercategorieën binnen één stal):</p> <ul style="list-style-type: none"> - een laarzenborstel met watertoevoer en afvoerputje -een hygiënesluis of 	<p>2</p> <p>6</p>	<p>Per stal en/of diercategorie:</p> <ul style="list-style-type: none"> -laarzenborstel met watertoevoer en afvoerputje -aparte omkleedruimte bestaande uit twee delen (gescheiden door bijv. bankje) met minimaal verlichting, wasbak met warm en koud stromend water, laarzenborstel met watertoevoer en afvoerputje, kapstokken en bedrijfskleding en schoeisel. 	<p>Controleer fysiek de aanwezigheid van de omkleedruimte per stal en de bijbehorende benodigdheden.</p>

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	omkleedruimte met wastafel, laarzenborstel en bedrijfskleding - De te certificeren stal is niet voorzien van hygiënesluis (deze staat elders op het bedrijf op de scheiding vuil-schoon) maar wel van een omkleedruimte met laarzenborstel (2 punten).	2		
7	Mestafvoer: - Het ophaalpunt van de mestcontainers bevindt zich op de vuile weg of de mestcontainers zijn zo gesitueerd dat de vrachtwagen voor het ophalen van de mestcontainers niet op de schone weg komt. Mestaanzuigpunt of spoelwaterafzuigpunt met bedrijfseigen aansluitkoppelingen: - op de vuile weg bij toepassing van een schone- en vuile weg principe - op rand van erf	2 2 1	Administratieve toetsing bij gebruik van mestcontainers of deze naar de vuile weg toe verplaatst kunnen worden of dat ze bereikbaar zijn vanaf de vuile weg. De vrachtwagens die de containers ophalen of afleveren mogen niet langs de stal komen. Administratieve toetsing bij gebruik van mestaanzuigpunten of spoelwaterafzuigpunt: er zijn bedrijfseigen aansluitkoppelingen en de locatie ligt: - bij het toepassen van een schone- en vuile weg principe op het vuile bedrijfsgebied. - in alle andere situaties aan de rand van het erf nabij de openbare weg waarbij de transportwagen direct naar het aansluitpunt kan rijden zonder langs de stal te rijden. Het aansluitpunt met de vrachtwagen is minimaal 5 meter verwijderd van de dichtstbijzijnde stal of voeropslag.	Visuele controle of aan de norm is voldaan wat betreft locatie mestafvoer. Indien sprake is van een mestaanzuigpunt is de aansluitkoppeling fysiek aanwezig.
8	Mest direct afvoeren van het bedrijf	1	De mest wordt direct afgevoerd van het bedrijf en er is geen eigen mestopslag op het bedrijf aanwezig. De mest wordt bijvoorbeeld direct naar een buurlocatie gebracht zonder dat er contact tussen de locaties bestaat. Bijvoorbeeld als een rail is met mestcontainers waarbij de mest naar de buurlocatie wordt getransporteerd en de containers reinigbaar zijn.	Controleer of een mestafvoersysteem aanwezig is waarbij geen sprake is van direct contact tussen de stal en de locatie buiten het bedrijf. Een transportband die rond gaat tussen stal en buurlocatie voldoet niet omdat hier sprake is van direct contact.
9	Krachtvoersilo's met bedrijfseigen		Administratieve toetsing of de krachtvoersilo('s) met bedrijfseigen krachtvoersilokoppelingen/ of –	Visuele toetsing of aan de norm is voldaan.

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	aanvoerslang met koppelstuk: - op het schone bedrijfsgedeelte met een aansluitpunt op het vuile bedrijfsgedeelte - op het vuile bedrijfsgedeelte met automatische voertransport (door middel van bijvoorbeeld een voervijzel) naar het schone bedrijfsgedeelte..	2 2	aanvoerslangen zich bevinden op het schone bedrijfsgedeelte of op het vuile bedrijfsgedeelte. Indien de silo op het vuile bedrijfsgedeelte staat, kan dit met punten worden gewaardeerd indien er automatisch voertransport plaatsvindt naar het schone gedeelte in afgesloten systeem (bijv. voervijzel). Dit kan ook indien (tevens) handmatig wordt gevoerd met een voerwagen en de route tussen de silo en de stal aantoonbaar via de schone weg verloopt. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een toegankelijk 'voertappunt' op het schone bedrijfsgedeelte.	
10	De ingaande lucht wordt gefilterd met behulp van een absoluut filter.	6	De ingaande lucht wordt gefilterd met behulp van een absoluut filter. Een absoluutfilter filtert nagenoeg alle deeltjes uit de lucht inclusief ziektekiemen. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden.	Controleer op de fysieke aanwezigheid van een filter.
11	Kadaverkoeling op scheiding vuile en schone weg	2	De kadaverkoeling staat op de scheiding van de vuile en schone weg. De kadavers kunnen aan de schone kant ingereden worden en aan de vuile kant kan de ondernemer de kadaverkoeling openen om het naar de rand van het bedrijf te verplaatsen. De kadaverkoeling is aangesloten op elektriciteit. De kadaverkoeling staat op een vloeistof dichte vloer. Eventueel mag een bedrijf een soort kadaveroverslagplaats op de scheiding vuil-schoon hebben en de koeling op het vuile gedeelte. Bij het ontbreken van het schone-vuile weg principe worden geen punten behaald.	Visuele controle of aan de norm is voldaan. Tevens wordt temperatuur van de kadaverkoeling getoetst, deze is maximaal 10 graden Celsius (meter in koeling, anders met auditor deze zelf meten). Het vloeistofdicht zijn van de vloer wordt getest door het uitgieten van een emmer met water over de vloer waarbij het water niet mag weglopen via de vloer maar op de vloer blijft staan. Afvoer is afsluitbaar.
12	Opvang zieke dieren: Apart stukje ziekenstal binnen het gedeelte waar niet zieke dieren worden gehuisvest. Dit gedeelte heeft voorzieningen om het gedeelte voor de zieke kippen af te sluiten voor andere kippen (bijvoorbeeld met gaas) en	2	Per dier is 750,0 cm2 beschikbaar in deze aparte ziekenstal. Voor 0,20% van de aanwezige dieren is er ruimte beschikbaar in deze aparte ziekenstal. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Er is een apart gedeelte voor zieke dieren waarin voer en water verstrekt wordt. Voor 0,20% van de aanwezige dieren is er per dier 750,0 cm2 beschikbaar aan ruimte. Op basis van de ingeleverde	Bepaal op basis van de vergunning wat het benodigde oppervlak zou moeten zijn en bepaal in de stal de beschikbare oppervlakte. Meet de afscheiding. Stel fysiek vast of de voorzieningen aanwezig zijn. Bepaal op basis van de vergunning wat het benodigde oppervlak zou moeten zijn en bepaal in de stal de beschikbare oppervlakte.

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	met voorzieningen voor water en voer. De afscheiding is aan de onderzijde voor 40,0 cm dicht. Er wordt niet door de ziekenboeg heen gelopen. Een apart gedeelte voor zieke dieren	3	documenten wordt getoetst of er punten behaald worden.	
13	Voerweger per afdeling, of een automatisch voersysteem met gewichtsmeting en registratie van het uitgedoseerde voer per afdeling	3	Toets of een voerweger of automatisch voersysteem met gewichtsmeting en registratie van het uitgedoseerde voer per afdeling is gepland per stal.	Controleer of de apparatuur of installatie aanwezig is en functioneert. Controleer of de dagelijkse voergift wordt genoteerd.
14	Een automatisch spoelsysteem voor drinkwaterleidingen per stal Watervervuilingsensor (meetsysteem troebelheid water)	2 1	Een automatisch spoelsysteem aanwezig voor het regelmatig doorspoelen van drinkwaterleidingen met aan het eind van deze doorspoelleiding een kraan of sterk oplopende leiding. Dit systeem is aangesloten op één van de schakelklokken van de klimaat-computer. Op basis van ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden. Een sensorsysteem waarbij troebelheid van het water wordt gemeten wordt geïnstalleerd in de stal.	Controleer fysiek op de aanwezigheid van de doorspoelinstallatie en de benodigde eisen. Controleer fysiek op aanwezigheid watervervuilingsensor.
15	Reinigingssysteem voor medicijndoseerinstallatie.	2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Tijdens de stalcontrole is het reinigingssysteem toonbaar aanwezig.	Controleer fysiek op de aanwezigheid van het reinigingssysteem voor de medicijndoseerinstallatie.
16	Drinkwaterregistratie per afdeling (direct afleesbaar of via managementsysteem)	1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden. Een watermeetsysteem betekent dat per afdeling bijgehouden kan worden hoeveel drinkwater door de dieren wordt gebruikt.	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4) wordt fysiek gecontroleerd op de aanwezigheid van een watermeetsysteem. Tevens wordt gecontroleerd of deze goed afleesbaar is of aan het managementsysteem gekoppeld is (managementuitdraai inzien).
17	centrale hogedrukleiding (minimaal 30 bar)	1	In de afdelingen is een aansluitpunt van een hogedrukleiding. De hogedrukleiding heeft bij voorkeur een blauwe kleur voor herkenning. Punten worden behaald bij een aansluitpunt in iedere	Controleer fysiek de aanwezigheid van het aansluitpunt voor een hogedrukleiding in de helft van de afdelingen (minimaal 2 maximaal 4). Controleer de aanwezigheid van hoge druk met behulp van een

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			afdeling of maximaal 10 meter van de deur van iedere afdeling. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden.	drukmeter. De druk is minimaal 30 bar.
18	Wanden van de diervverblijven tot 0.60 meter hoog goed reinigbaar (gladoppervlakte materiaal zoals gecoate wanden en gecoate of glad gevulderde vloeren)	1	De wanden moeten glad zijn en niet poreus zodat het goed gereinigd wordt en geen vuil achter blijft. Dit kan bijvoorbeeld bereikt worden door coaten of vlinderen. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden.	Tijdens de stalcontrole is duidelijk zicht- en voelbaar dat de wanden van de diervverblijven gecoat zijn.
19	Bij opfokstal is een verhoogd niveau aanwezig dat 30 cm hoger ligt dan het lager gelegen niveau en dat 25% van het staloppervlak bedraagt	2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden. Het verhoogde niveau dient minimaal 25% van de oppervlakte van de stal te bedragen en 30 cm hoger te liggen dan het laagste niveau. Het verhoogde niveau is een rooster (hout of kunststof) en de kippen kunnen zich niet onder dit rooster bevinden.	Tijdens de stalcontrole is het percentage vast te stellen door het geheel en de verhoging te meten.
20	voersysteem per afdeling regelbaar	2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Zijn de voersystemen per afdeling regelbaar dan worden hier twee punten voor behaald. Een afdeling is een ruimte die minimaal door gaas afgescheiden is van andere afdelingen, zodat de kippen van verschillende afdelingen niet bij elkaar kunnen komen. Onder een stal wordt verstaan een ruimte die door dichte wanden afgescheiden wordt, zodat de kippen uit verschillende stallen niet bij elkaar kunnen komen. Doorgaans zijn stallen klimaatsgescheiden. (ook in welzijn)	Controleer of het voersysteem per afdeling regelbaar is.
21	meerdere varianten drinksystemen aanwezig in de stal: <ul style="list-style-type: none"> • er zijn alleen nippels of alleen cups in verschillende kleuren aanwezig (minimaal 25% per kleur) • er zijn zowel nippels als 	2 4	In de stal bevinden zich meerdere typen/ merken drinksystemen waardoor de overschakeling van opfok naar leg makkelijker is. Minimaal 25,0% van het drinkstelsel is een andere kleur of een ander type. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden.	In de stal zijn de verschillende drinksystemen zichtbaar door de verschillende kleuren en/of types.

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i>Punten</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	cups aanwezig (minimaal 25% per type)			
22	Naaldloos injecteren	2	Administratieve toetsing op aanschaf apparatuur voor naaldloos injecteren geschikt voor de betreffende diercategorie (juiste patronen e.d.). De ondernemer dient een persoonlijke instructie te hebben gehad voor het juiste gebruik, dit moet in een verklaring van de leverancier of op de factuur zijn aangegeven.	Controleren of apparatuur aanwezig is en functioneert en controle gegevens op factuur (lease behaalt geen punten). Duidelijk dient te zijn dat de ondernemer (en evt. werknemers) persoonlijk een instructie hebben gevolgd.
23	geautomatiseerd managementsysteem voor productiekenmerken met datageheugen	2	Administratieve toetsing of een geautomatiseerd managementsysteem voor productiekenmerken met datageheugen (voor minimaal één jaar of als de dieren langer dan een jaar gehouden worden van minimaal een hele ronde) aanwezig is. Het gaat om typen registraties als uitval, groei, registeren verplaatsingen e.d.	Controleren of het managementsysteem werkt en actuele gegevens beschikbaar zijn (uitdraai controleren).
24	geautomatiseerd management systeem voor individuele dieridentificatie en monitoring van de individuele diergezondheid	1 tot 3	Administratieve toetsing of en geautomatiseerd managementsysteem dat aan de norm voldoet aanwezig is. Het systeem dient een datageheugen te hebben (voor minimaal één jaar). Per geautomatiseerde meting wordt één punt toegekend, met een maximum van drie punten. Het gaat om typen metingen zo als activiteit meter, individuele voeropnameregistratie, individuele wateropnameregistratie, individuele gewichtsmeting.	Controleren of het managementsysteem werkt en actuele gegevens beschikbaar zijn (uitdraai controleren).

Energiemaatlat: Pluimveestallen – opfok legouderdieren en leghennen

De keuzemaatregelen met bijbehorende controlesystematiek worden hieronder één voor één beschreven. Per maatregel worden punten verkregen indien aan de gestelde eisen wordt voldaan.

Toelichting: Binnen de MDV is er soms verschil in differentiatie in punten naar diersoort en –categorie. Bij energie gaat het veelal om de volgende reden, er is gekeken naar het al of niet inzetten van verwarming voor hoge(re) ruimtetemperaturen. Als er normaal geen verwarming wordt toegepast, zijn geen punten toegekend.

Energie maatlat; keuzemaatregelen energie – opfok legouderdieren en leghennen

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	Bouwkundig			
1	Gemiddelde isolatiewaarde: - 2,5<R<3,5 - 3,5<R<4,5 - R>4,5	1 2 3	Bij de vaststelling/berekening van de isolatiewaarde wordt uitgegaan van de richtlijnen van IPPC (met verwijzing naar Bouwbesluit). Hierbij moet de gemiddelde isolatie van een gebouw minimaal een R-waarde van 2,5 m ² K/W hebben over het hele gebouw (vloer, muren en dak). Dit moet worden aangetoond door middel van berekeningen (NEN 1068 van oktober 2001). Als door het na-isoleren van een bestaand gebouw dezelfde R-waarde wordt behaald, wordt dit met hetzelfde aantal punten gewaardeerd. Bij een bedrijf met een kelder onder de vloer, mag de Rc waarde berekend worden op basis van isolatiewaarde van wanden en dak en mag de vloer buiten beschouwing worden gelaten. Een geïsoleerd plafond mag worden meegerekend mits het een geheel vormt met het dak. De tussenruimte mag niet dienen als een onderdeel van het klimaatbeheersingsstelsel in de stal. Toelichting: Deze maatregel is bedoeld om de warmte in de dierverblijven te houden. Er is sprake van een geheel als de tussenruimte tussen de isolatielaag en de dakbedekking geen onderdeel uitmaakt van het ventilatiesysteem van de stal of afdeling. Bij een ventilatieplafond is de luchtstroming boven het plafond gelijk aan die in het dierverblijf (onder het plafond). Daardoor hoort deze qua stalklimaat bij het dierverblijf en wordt naar de isolatiewaarde van	Nagaan of de aangegeven materialen in aangegeven diktes zijn toegepast door middel van gespecificeerde facturen.

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			<p>het dak daarboven gekeken. Bij een (centraal) afzuigkanaal is de luchtstroming in het afzuigkanaal anders dan in de dierverblijven. Door de luchtstroming koelt de lucht in het afzuigkanaal af en is de isolatie in het plafond (tussen afzuigkanaal en dierverblijf) voor de berekening bepalend om de warmte in de dierverblijven te houden. Een uitleg over de berekening van de Rc-waarde is te vinden op http://www.ekbouwadvies.nl/bouwbesluit/energiezuinigheid/rcwaarde.asp</p> <p>Volgens het Bouwbesluit moet elk van de genoemde onderdelen voldoen aan de Rc-waarde van 2,5. Voor het berekenen van de gemiddelde waarde moet je de Rc-waarde per onderdeel vermenigvuldigen met het oppervlak van het betreffende onderdeel. De waarden bij elkaar optellen en delen door het totaal aan oppervlak van de onderdelen samen.</p>	
	Warm(te-terug)winning			
2	warmtewisselaar: - lucht/lucht	13	<p>Aan de hand van de bouwtekening wordt gecontroleerd of een warmtewisselaar wordt toegepast waarmee binnenkomende lucht wordt opgewarmd door een uitgaande luchtstroom: koude- of warmteterugwinningseenheid of warmtewisselaar voor koude- of warmteterugwinning in een luchtbehandelingskast. Een warmtewisselaar is voorzien van een warmte uitwisselingsmechanisme waarbij de ingaande en uitgaande lucht niet met elkaar in aanraking komt. Een warmtewisselaar moet minimaal 40% besparing geven op de verwarmingskosten. Dit aan te tonen door middel van een berekening door de leverancier.</p>	Controle op aanwezigheid van warmtewisselaar.
3	warmtewisselaar: - lucht/water	8	<p>Aan de hand van de bouwtekening wordt gecontroleerd of er een warmtewisselaar wordt toegepast waarmee warmte uit de uitgaande ventilatielucht wordt afgegeven aan water in een gesloten circuit. Dit water wordt weer gebruikt om</p>	Controle op aanwezigheid van de wisselaar met bijbehorende leidingen en pompen.

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			de binnenkomende lucht op te warmen of tijdelijk opgeslagen in een buffervat of in de grond of wordt gebruikt in een warmtepomp. Een warmtewisselaar moet minimaal 40% besparing geven op de verwarmingskosten. Dit aan te tonen door middel van een berekening door de leverancier.	
4	warmtewisselaar: - water/water	2	Aan de hand van de bouwtekening wordt gecontroleerd of er een warmtewisselaar wordt toegepast in het waswater van een luchtwasser. De warmte uit het water van de luchtwasser wordt of direct benut om de binnenkomende lucht op te warmen, of opgeslagen in een buffervat of in de grond of wordt gebruikt in een warmtepomp.	Controle op aanwezigheid van de wisselaar met bijbehorende leidingen en pompen.
5	warmtewisselaar: - lucht/grond (grondbuizen)	4	Aan de hand van de bouwtekening wordt gecontroleerd of er grondbuizen zijn aangebracht waarmee de binnenkomende lucht wordt opgewarmd of afgekoeld: het voorcoelen of voorverwarmen van buitenlucht voor het gebruik in gebouwen met behulp van ondergrondse buizen als warmtewisselaar. Het aantal buizen en de diameter is afgestemd op de maximale ventilatiebehoefte van de stal. Dit aan te tonen door middel van een berekening. Hierbij rekenen met een maximaal drukverschil over de buizen van 30 Pa. Omdat met dit systeem ook de binnenkomende lucht kan worden gekoeld zijn ook punten toegekend bij diergroepen waar normaal gesproken niet wordt verwarmd. Reden is dat door de koeling het gemiddelde ventilatieniveau lager zal zijn en daardoor het elektraverbruik afneemt.	Controle op het aantal aanwezige buizen en de afmetingen er van.
6	warmte/koude-opslag in de grond via grondwarmte-wisselaar	10	Op basis van tekeningen en offertes is te controleren of een warmtewisselaar in de nabijheid van de stal wordt aangebracht: ondergrondse warmtewisselaar en pomp. De warmtewisselaar moet in het grondwater liggen.	Controle op aanwezigheid van pompen die zijn aangesloten op leidingen naar de grond
7	warmte/koude-opslag in de grond via aquifer	10	Op basis van tekeningen en offertes is te controleren of een aquifer met bijbehorende pompen wordt aangebracht: een gesloten systeem met grondwaterbronnen/putten, die voor	Controle is mogelijk op de aanwezigheid van putten ten behoeve van een aquifer en de aanwezigheid van pompen.

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			onttrekking en injectie worden gebruikt en waarbij de jaarlijkse netto thermische balans van de bodem nagenoeg neutraal is.	
8	gebruik warmte-overschot van naastliggende activiteit	13	In de plannen is opgenomen dat warmte wordt betrokken van een naastliggend bedrijf met een warmte-overschot uit alternatieve energiebronnen. De eigen warmteproducerende apparatuur heeft onvoldoende capaciteit voor de totale warmtebehoefte van het bedrijf. Dit wordt aangetoond door middel van berekeningen. Op tekeningen is aangegeven hoe de warmte wordt geleverd. Minimaal de helft van de warmtebehoefte van het bedrijf moet op deze manier zijn afgedekt.	Controle is mogelijk op capaciteit van warmteproducerende apparatuur en op aanwezigheid van leidingen van en naar een naastliggende bedrijf.
9	warmtepomp	5	Controle is mogelijk op basis van tekeningen en offertes. De elektrisch gedreven warmtepomp heeft een COP $\geq 3,6$ gemeten conform NEN-EN 14511. De warmte wordt gebruikt om binnenkomende lucht op te warmen of bij vloerverwarming. Omdat warmtepompen een hoger elektraverbruik geven, is het puntenaantal beperkt.	Controle op basis van aanwezigheid van installatie.
10	warmtedak	6	In de plannen zijn elementen opgenomen om water op te warmen op het dak van de stallen. De helft van het totale dakoppervlak is voorzien van deze techniek.	Controle op basis van aanwezigheid van de zonnecollectoren op het dak en aansluiting er van op het verwarmingssysteem in de stal en/of een grondwarmtewisselaar.
11	rondpompen warmte	5	In de tekeningen en berekeningen voor de verwarming is aangegeven dat de warmteproductie van oudere dieren wordt gebruikt bij jongere dieren. Hiervoor zijn in de dichte ligvloeren slangen aangebracht die via een buizenstelsel met daarin pompen zijn gekoppeld.	Controle is mogelijk op basis van buizenstelsel en kranen om waterstromen te sturen.
12	intern circuleren	2	In de offertes en op de tekening zijn systemen opgenomen die actief de lucht in de stal mengen om warme lucht uit de nok naar beneden te brengen. Bijv. waaiers, verticaal hangende ventilatie kokers, e.d.	Controle op aanwezigheid van systeem in de stal.
	Duurzame energiebronnen	Norm-verbruik: 2,1 kWh/ dierplaats	De norm geldt in principe voor het gehele bedrijf of tenminste voor alle stallen van de betreffende sector. De norm wordt bepaald door de dierplaatsen te vermenigvuldigen met het normverbruik dat is gebaseerd op de actuele versie van KWIN wordt gehanteerd voor energiekosten (elektrisch). (zie hiernaast) <i>Het is ook mogelijk om punten voor duurzame energie te behalen voor het verbruik gerelateerd aan de te</i>	

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			<i>certificeren stal in plaats van aan het hele bedrijf. Dit kan alleen indien wordt aangetoond dat 1) (een deel van) de geproduceerde duurzame energie direct naar de betreffende stal gaat en 2) de capaciteit van de duurzame energievoorziening niet eerder in een MDV certificaat aan een andere stal van het bedrijf is toegerekend.</i>	
13	verwarmingsketel gestookt op afvalhout of verwarming van stallen met biogas uit eigen vergister	16	In de plannen en de offertes is sprake van een kachel die op afvalhout wordt gestookt. Deze kachel voorziet nagenoeg in de volledige warmtebehoefte van het bedrijf/stal (>80%). Als brandstof wordt <u>alleen</u> materiaal toegepast dat anders als afval wordt gezien, zoals gesnipperd snoeihout of afvalhout van meubelindustrie e.d. Bij verwarming met biogas uit eigen vergister is een biogasininstallatie aanwezig en het geproduceerde biogas wordt rechtstreeks gebruikt om de stallen te verwarmen door middel van in de stal(len) aanwezige verwarmingsapparatuur. Het gas wordt niet eerst gebruikt in een WKK.	Controle is mogelijk op de aanwezigheid van een kachel en voorraadbunkers voor hout.
14	warmtekrachtinstallatie gestookt met biomassa	16	In de plannen en de offertes is sprake van een WKK op biomassa: het gelijktijdig opwekken van warmte en mechanische of elektrische energie door verbranding van biomassa of uit biomassa verkregen gasvormige of vloeibare energiedragers, onder de voorwaarde dat het totaal energetisch warmterendement gemiddeld op jaarbasis ten minste 60 % bedraagt. De geproduceerde hoeveelheid elektriciteit is voldoende voor de totale behoefte van het bedrijf (aantonen dmv berekening).	Controle is mogelijk op de aanwezigheid van een WKK-installatie met bijbehorende apparatuur, inclusief schakelkast voor levering aan het elektriciteitsnet.
15	warmtekrachtinstallatie met behulp van een zuigermotor	14	In de plannen en de offertes is sprake van een WKK met verbrandingsmotor: het gelijktijdig opwekken van warmte en kracht, onder de voorwaarde dat het totaal energetisch rendement gemiddeld op jaarbasis ten minste 70% bedraagt. Omdat hier geen sprake is van de inzet van biomassa, worden hier minder punten toegekend dan bij de vorige techniek. Dit ondanks dat de besparing op het verbruik van energie op het bedrijf vergelijkbaar zal zijn.	Controle is mogelijk op de aanwezigheid van een WKK-installatie met bijbehorende apparatuur, inclusief schakelkast voor levering aan het elektriciteitsnet.
16	Windenergie A. waarbij 10 – 25 %	5	Bereken het normverbruik en beoordeel de energieproductie van de windmolen volgens offerte	Visuele controle op de aanwezigheid van een windmolen of windturbine en administratieve controle van de berekeningen van het nominale vermogen van de

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	<p>van het normverbruik wordt gedekt met windenergie, of B. waarbij >25 – 40 % van het normverbruik wordt gedekt met windenergie, of C. waarbij >40 – 75 % van het normverbruik wordt gedekt met windenergie, of D. waarbij >75 % van het normverbruik wordt gedekt met windenergie.</p> <p>- De windmolen moet fysiek op het terrein van het bedrijf zijn gesitueerd. - De windmolen moet in eigendom (juridische rechtspersoon) zijn van het bedrijf. Indien het bedrijf mede-eigenaar is dan wordt het percentage dekking berekend op basis van het gedeelte dat eigendom is van het bedrijf.</p>	<p>7</p> <p>10</p> <p>15</p>		windmolen en het berekende normverbruik
17	<p>Zonne-energie (de zonnepanelen kunnen op de stal, op een ander gebouw of op de grond geplaatst zijn A. waarbij 10 – 25 % van het normverbruik wordt gedekt met zonnepanelen, of B. waarbij >25 – 40 % van het normverbruik wordt gedekt met zonnepanelen, of C. waarbij >40 – 75 %</p>	<p>5</p> <p>7</p> <p>10</p>	Bereken het normverbruik en beoordeel de energieproductie zonne-panelen volgens offerte	Visuele controle op de aanwezigheid van zonnepanelen en het geplaatste aantal; administratieve controle van de berekeningen van het vermogen van de zonnepanelen en het berekende normverbruik

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	van het normverbruik wordt gedekt met zonnepanelen, of D. waarbij >75 % van het normverbruik wordt gedekt met zonnepanelen	15		
18	Mestvergister Monovergister met minimaal 50% verbruik van mest van eigen bedrijf. A. waarbij 10 – 25 % van het normverbruik wordt gedekt met mestvergisting, of B. waarbij >25 – 40 % van het normverbruik wordt gedekt met mestvergisting, of C. waarbij >40 – 75 % van het normverbruik wordt gedekt met mestvergisting, of D. waarbij >75 % van het normverbruik wordt gedekt met mestvergisting.	5 7 10 15	Bereken het normverbruik en beoordeel de energieproductie van de mestvergister volgens offerte	Visuele controle op de aanwezigheid van een mestvergisting en administratieve controle van de berekeningen van het nominale vermogen van de mestvergister en het berekende normverbruik
	Verwarming			
19	HR-ketels aangesloten op een systeem dat alleen een lage temperatuur vraagt, zoals vloerverwarming	6	In de offertes is het type ketel aangegeven met daarbij of dit een HR ketel is. Uit de plannen blijkt dat geen ruimteverwarming wordt gebruikt met een watertemperatuur hoger dan 50° C in de dierafdelingen. Dit is ook aan te tonen door middel van berekeningen. Alleen in combinatie met systemen waar de CV-warmte via geleiding wordt overgedragen (bv vloerverwarming of muur/wandverwarming) kan een laaggestookt circuit worden beloond. Een deltabuis voldoet hier niet aan.	Controle is mogelijk op het typeplaatje van de verwarmingsketel en afwezigheid van verwarmingselementen die een hoge watertemperatuur vragen.

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
20	Plaatselijke verwarming d.m.v. infrarood warmtestralers	1	Op de tekeningen en in de offertes zijn infrarood warmtestralers opgenomen. In de berekeningen voor de capaciteit van de ruimteverwarming is rekening gehouden met een lagere ruimtetemperatuur.	Controle is mogelijk op de aanwezigheid van de stralers. Visuele controle in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4).
21	gesloten verwarmingssysteem - met ondersteunings- ventilator	2 7	Er staan geen verwarmingsbronnen in de offertes en op de tekeningen met een open verbranding in de stal. In plaats daarvan zijn er systemen waarbij de warmteoverdracht plaatsvindt door middel van buizen, radiatoren of heaters gevoed met warm water. Door het gebruik van een ondersteuningsventilator wordt de warmte beter verspreid. Deze ventilator moet één geheel vormen met het verwarmingssysteem.	Er zijn geen systemen aanwezig waarbij ook de verbrandingsgassen in de te verwarmen ruimte komen.
22	verwarmen ingaande lucht door middel van een water/lucht wisselaar	10	Er is water/lucht wisselaar opgenomen in de tekeningen en de offertes om de binnenkomende lucht te verwarmen. Verwarmen door middel van gebruik grondwater of water uit een grondwarmtewisselaar, eventueel in combinatie met een warmtepomp.	Controle op aanwezigheid van een watergevulde warmtewisselaar in de aanvoeropeningen van de lucht naar de stal/afdeling.
	Ventilatie			
23	automatisch gestuurde natuurlijke ventilatie	4	Op de tekeningen zijn geen ventilatoren aangegeven, maar een systeem voor natuurlijke ventilatie zoals een open nok. Deze wordt volledig automatisch gestuurd.	Controle is mogelijk op de afwezigheid van ventilatoren en de aanwezigheid van een gestuurd natuurlijk ventilatiesysteem. Visuele controle in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4).
24	meetwaaier en smoorunit	2	Op de tekeningen en in de offertes zijn meetwaaiers gekoppeld aan smoorunit opgenomen, waarmee de ventilatiehoeveelheid uit de stal/afdeling wordt geregeld. Dit systeem krijgt geen punten bij toepassing van centrale afzuiging, omdat het daar een basisonderdeel van de installatie is.	In de ventilatorkokers zijn naast een ventilator ook een meetwaaier en smoorunit aanwezig. Visuele controle in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4).
25	regeling ventilatoren voor klimaatbeheersing: - ventilatie per afdeling/stal triacregeling	2	In de offertes is een (of meerdere) frequentieregelaar(s) opgenomen voor het regelen van de ventilatoren voor het afvoeren van de lucht uit de stal/afdelingen: het automatisch regelen van het toerental van ventilatoren in mechanische ventilatiesystemen.	In de stal is regelapparatuur voor de ventilatie aanwezig. Aan de hand van typevermelding is te zien of het gaat om triacregeling of frequentieregeling. Visuele controle in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4).

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	frequentie regeling - centrale afzuiging triacregeling frequentie regeling	3	Alle afdelingen in een stal zijn voorzien/aangesloten op deze regeling. Bij ventilatie per afdeling/stal wordt uitgegaan van meerdere ventilatoren per stal (minimaal 1 per afdeling en mogelijk ook centraal). Dat veroorzaakt een hoger energieverbruik. Bij ventilatie via één centraal wordt uitgegaan van centrale afzuiging en geen aparte ventilatie bij de afdelingen. Hierdoor is het energieverbruik lager. Alle ventilatoren moeten worden aangestuurd door een (of meerdere) frequentieregelaar(s). Indien de afzuiging via de achterwand wordt geregeld waarbij niet apart per afdeling/stal wordt geventileerd worden hier 3 punten behaald. Er zijn maximaal 3 punten te behalen.	
26	cascaderegeling ventilatoren	2	Uit de offertes wordt duidelijk dat de ventilatoren voor de ventilatie worden geregeld in stappen: het automatisch regelen van het ventilatiedebiet over meerdere ventilatoren in minimaal 5 stappen.	Visuele controle op aanwezigheid van ventilatoren. Regeling in stappen is te controleren d.m.v. instellen gewenste temperatuur. Controle in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4).
27	hybride ventilatie	1	In de offertes zijn kokers met ventilatoren opgenomen met daarbij een regeling van de ventilatoren dat deze pas worden ingeschakeld als de temperatuur hoger wordt dan een bepaalde waarde boven de gewenste staltemperatuur. De mogelijkheid van deze regeling is terug te vinden in de documentatie van de regelapparatuur. Bij hybrideventilatie wordt in principe geventileerd op basis van natuurlijke trek (natuurlijke ventilatie) en springt de ventilator in de koker pas bij als de natuurlijke trek onvoldoende is om de gewenste luchtverversing te realiseren.	Controle op type regeling en instelling regelapparatuur. Visuele controle op aanwezigheid in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4).
28	koelen ingaande lucht door middel van een water/lucht wisselaar	2	Er is water/lucht wisselaar opgenomen in de tekeningen en de offertes om de binnenkomende lucht te koelen. Koeling door middel van gebruik grondwater of water uit een grondwarmtewisselaar. Uit de offertes blijkt dat tot maximaal 50% van de normaal geadviseerde maximum ventilatiecapaciteit is geïnstalleerd.	Controle op aanwezigheid van een watergevulde warmtewisselaar in de aanvoeropeningen van de lucht naar de stal/afdeling.
	Verlichting			

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
29	daglicht: - verdeeld over de stal minimaal 3,0% van grondoppervlak via lichtdoorlatend oppervlak in muren of dak Zie bijlage 4 daglichttoetreding.	2	administratieve controle	controleer of realisatie conform plan is en meet eventueel lichtdoorlatende stukken wand of dak na
30	Hoofdverlichting met minimaal 20 Lux op vloerniveau: - zuinige verlichting 50-80 Lumen/Watt of - zeer zuinige verlichting >80 Lumen/Watt Hoofdverlichting wordt bepaald aan de hand van het lichtplan en betreft de verlichting welke het belangrijkste bijdraagt aan het elektriciteitsverbruik (lampvermogen x branduren). Het lichtplan is berekend o.b.v. de gerealiseerde verlichtingssterkte op vloerniveau, zonder reflecterende omgevingsfactoren en met een gelijkmatigheid van tenminste 0,4. Lumen/Watt verhouding o.b.v. gehele verlichtingsinstallatie (lamp, armatuur en voorschakelapparaat).	2 3	administratieve controle	Controleer of realisatie hoofdverlichting conform lichtplan is en overeenkomt met specificaties Lumen/Watt in de facturen.
31	bewegingsmelders	1	In offertes is sprake van bewegingsmelders om in (buiten)ruimten waar niet regelmatig personen	Controle op aanwezigheid van bewegingsmelders in niet dierruimten en om de stal waarbij de verlichting aangaat.

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			aanwezig zijn, de verlichting aan en uit te schakelen: het verminderen van het energiegebruik van verlichting in en om bedrijfsgebouwen door het toepassen van een regelinstallatie voor het schakelen door automatische aanwezigheidsdetectie of reagerend op veegpulsen.	
32	schemerschakelaars	1	In offertes is sprake van lichtsensoren die de verlichting in dierruimten aan of uit schakelen op basis van de hoeveelheid daglicht in de dierverblijven. Indien de sensoren aan de buitenzijde van de stal zijn geplaatst dienen deze aan beide zijden van de stal aanwezig te zijn en indien bij deel van de stal door omgevingsfactoren het daglicht gehinderd wordt om de stal binnen te komen (hoge bomen, ander gebouw, etc) dient een extra sensor te worden aangebracht voor de betreffende afdelingen.	Controle op aanwezigheid van lichtsensoren waarbij de verlichting aangaat als het lichtniveau in een afdeling/stal op basis van daglichttoetreding te laag wordt. Controle in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4).
	Emissiearme technieken			
33	Bonuspunten indien voor reductie van ammoniakemissie en van fijn stofemissie is gekozen voor een techniek die relatief energiezuinig is		Administratieve toetsing op energiewaardering van het gekozen systeem voor reductie van ammoniakemissie (zie ammoniakmaatlat) en op energiewaardering van het gekozen systeem voor reductie van fijn stof (zie maatlat fijn stof). De laagste puntenwaardering op energie van deze systemen is het aantal punten dat voor "emissie-arme technieken" op de energiematlat wordt behaald. Er kunnen maximaal 10 punten behaald worden voor deze maatregel.	Administratieve toetsing van puntenwaardering op basis van gerealiseerde techniek voor ammoniakemissie reductie en fijn stof reductie.

Fijn stofmaatlat: Pluimveestallen – opfok legouderdieren en leghennen

De maatlat fijn stof beschrijft de systemen die opgenomen zijn in de door het Ministerie van I&M vastgestelde lijst met emissiearme technieken voor fijn stof (PM10) en de daaraan gekoppelde emissiefactoren (<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/luchtkwaliteit/meten-en-rekenen/invoergegevens-2010-luchtkwaliteit>). Daarnaast is een aantal perspectiefvolle systemen opgenomen die (nog) niet opgenomen zijn in bijlage 1 van de Rav, maar waarvan wel met een grote mate van zekerheid verwacht mag worden dat deze bijdragen aan een lagere fijn stof uitstoot. Deze perspectiefvolle systemen zijn binnen de maatlat fijn stof met punten gewaardeerd op basis van de te verwachten emissiereductie en de bijdrage aan de interne luchtkwaliteit en op basis van de (on)zekerheid over deze effecten.

Er worden punten toegekend op basis van 2 criteria:

- de mate waarin de maatregel bijdraagt aan verbetering van de luchtkwaliteit in de stal (max 50 punten)
- de mate waarin de maatregel bijdraagt aan vermindering van de emissie uit de stal (max 50 punten)

De eindwaardering voor een maatregel wordt vastgesteld als de som van de beide deelwaarderingen.

Combinaties van maatregelen zijn eveneens mogelijk. Bij het bepalen van de puntenwaardering wordt hierbij het hoogste puntenaantal van de individuele maatregelen aangehouden. Bij een combinatie van een stalmaatregel en een nageschakelde techniek wordt de puntenwaardering voor het geheel berekend door de bijdragen aan de emissiereductie met elkaar te verrekenen en in punten (0,5 punt per 1% reductie) om te zetten en hieraan de punten voor verbetering luchtkwaliteit in de stal toe te voegen.

Voorbeeld uit de legpluimveehouderij: volièr met biologisch luchtwassysteem 60 % reductie:

volièr: 11,5 punten x 2 = 23 % fijn stof emissiereductie

biologische wasser: 30 punten x 2 = 60 % fijn stof emissiereductie

De combinatie levert: $(1 - 0,23) \times (1 - 0,60) = 0,308$ (aandeel fijn stof dat resteert) → 69 % reductie = 34,5 punten (fijn stof emissiereductie)

Het totaal aantal punten dat deze combinatie op de maatlat fijn stof behaald wordt dan $34,5 + 11,5$ (voor luchtkwaliteit) = 46 punten

Voor stallen die niet op deze lijst staan en waarbij de ondernemer wel kan aantonen te voldoen aan een norm kan het behaalde aantal punten worden berekend. Het puntenaantal kan worden berekend door de geschatte emissiereductie (in % t.o.v. de referentie) te vermenigvuldigen met een factor 0,5. Als het systeem tevens bijdraagt aan een verbetering van de luchtkwaliteit in de stal kunnen hiervoor ook max 50 punten worden behaald, afhankelijk van de mate waarin het systeem bijdraagt aan de verbetering van de luchtkwaliteit. Hierbij wordt voor elke 1% verlaging van de fijn stof concentratie in de stal 0,5 punt toegekend.

Het aantal punten op de maatlat wordt naar het dichtstbijzijnde gehele getal afgerond.

De controle na oplevering van de stal van de maatlat fijn stof geschiedt enerzijds administratief op basis van de vergunningen. Visueel wordt gekeken of het type stal op de vergunning overeenkomt met de werkelijke situatie. In sommige gevallen dient voor de puntenberekening gecontroleerd te worden middels meting, specificatie en/of meetrapporten of (de onderdelen van) installaties aan de vereiste capaciteit voldoen.

Stalsystemen van de Ravlijst met bijbehorende puntenaantallen voor ammoniak, energie en fijn stof zijn in een apart document opgenomen. Zie www.maatlatduurzameveehouderij.nl voor meer informatie.

Maatlat fijn stof; Perspectiefvolle systemen voor opfokhennen en hanen van legrassen < 18 weken met bijbehorend MDV nummer en puntenaantal

	<i> criterium fijn stofmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	<u>In de stal:</u>			
1	<p>Geautomatiseerd systeem voor afvoer van bovenmatig strooisel van de vloeren van de stal (bv afvoergaten in vloer)</p> <p>Optie 1: Strooiselafvoer van bovenliggende verdiepingen</p> <p>Optie 2: Strooiselafvoer dmv een goot in de vloer.</p>	<p>10</p> <p>20</p>	<p>Optie 1: Strooiselafvoer van bovenliggende afdeling door middel van schuin geplaatste buizen naar het rooster van de onderliggende afdeling. De buizen moeten glad zijn om ophopingen te voorkomen en hebben een doorsnede van ca. 160 mm. Per 25 tot 30 vierkante meter strooiseloppervlakte is een buis geplaatst. Deze optie is alleen mogelijk bij een stal met meerdere verdiepingen en kan niet op de begane grond worden toegepast.</p> <p>Optie 2: regelmatige afvoer van bovenmatig strooisel via een goot in de vloer. Het strooisel wordt minimaal één maal per week automatisch, b.v. via een sleepketting, afgevoerd uit de goot.</p> <p>Puntenberekening:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wordt alleen de bovenste of alleen onderste verdieping voorzien van optie 1 dan wel 2 dan krijgt de stal een waardering van 10 punten - wordt zowel de bovenste als onderste verdieping voorzien van optie 2, danwel een combinatie van optie 1 en 2, dan krijgt de stal een waardering van 20 punten - een stal met maar 1 werkniveau (dus een stal zonder verdieping) en voorzien van optie 2 krijgt eveneens 20 punten. <p>Er kunnen maximaal 20 punten worden behaald.</p>	<p>Visuele controle of het systeem voldoet aan de beschrijving van het systeem en of het functioneert. De strooisellaag mag niet dikker worden dan 2 cm</p>
2	Toepassen ionisatiesysteem in de stal	20	De emissie van fijn stof (PM10) wordt beperkt door middel van het geven van een negatieve lading aan de stofdeeltjes in de stal. Hiervoor wordt in de stal een ionisatiesysteem met coronadraden aangebracht dat negatieve ionen verspreid. Door de negatieve lading slaan de stofdeeltjes neer op gearde materialen in de	Visuele controle of het systeem voldoet aan de norm en of het functioneert.

	<i> criterium fijn stofmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			stal. De coronadraden voor het in de lucht brengen van negatief geladen ionen, worden onder het plafond aangebracht, in de lengterichting van de stal. Per m ² leefoppervlakte is minimaal 0,45 m coronadraad geïnstalleerd. Uitgestuurde voltage naar de coronadraden bedraagt -30 kV (gelijkspanning). Het amperage is minimaal 1,3 mA en maximaal 2,0 mA. Het systeem moet voorzien zijn van een datalogger die het stroomverbruik en het spanningsverschil registreert. Het systeem is alleen toepasbaar in stalruimten met all in all out waar dieren relatief kort verblijven en die na afloop van een ronde worden gereinigd	
3	Geautomatiseerd aanbrengen olielfilm op het strooisel	40	In de stal is een mobiel automatisch systeem aanwezig dat een olielfilm kan aanbrengen op tenminste 80% van het vloeroppervlak. De dosering is minimaal 10 ml koolzaadolie per m ² stalvloeroppervlak per dag; minimaal 1x per dag de olielfilm aanbrengen.	Visuele controle of het systeem voldoet aan de norm en of het functioneert.
4	Intern luchtfilteringssysteem (doeken-/slangen-/zakkenfilter) met gemiddeld stalventilatie-debiet	30	De lucht wordt intern gerecirculeerd met een gemiddeld volume gelijk aan het gemiddeld ventilatie-debiet zoals beschreven in de handleiding van V-stacks vergunningen. Het systeem moet voorzien zijn van een datalogger die de werking van het systeem registreert. Het filter moet minimaal van klasse F6 zijn. Voor een goede werking is een automatische reiniging van het filter of een vast onderhoudscontract nodig. Het filtersysteem moet Eurovent gecertificeerd zijn of voorzien zijn van een vergelijkbaar certificaat. Het intern luchtfilteringssysteem kan bijvoorbeeld een luchtmengkast met filters zijn, waarbij de filters regelmatig en automatisch moeten worden gereinigd.	Visuele controle of het systeem voldoet aan de norm en of het functioneert.
5	Toepassing electrostatisch filter met gemiddeld stalventilatie-debiet	20	De stofreductie is gebaseerd op het laden van stofdeeltjes in het elektrostatic filter en deze deeltjes worden vervolgens afgevangen door gearde platen in het filter. De lucht wordt intern gerecirculeerd met een gemiddeld volume gelijk aan het gemiddeld ventilatie-debiet zoals beschreven in de Handleiding van V-stacks vergunningen. Het systeem moet voorzien zijn van een datalogger die de werking van het systeem	Visuele controle of het systeem voldoet aan de norm en of het functioneert.

	<i> criterium fijn stofmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			registreert. Voor een goede werking is een automatische reiniging van het filter of een vast onderhoudscontract nodig. Het filtersysteem moet Eurovent gecertificeerd zijn of voorzien zijn van een vergelijkbaar certificaat.	
	<u>Persoonlijke beschermingsmiddelen:</u>			
6	beschermingsmasker met aanvoer gezuiverde lucht	10	Het beschermingsmasker bevat een helm of masker dat tenminste de ogen, neus, mond en kin bedekt. Het systeem bestaat verder uit een elektrisch aangedreven aanblaasunit en een P3 fijn stoffilter. De aanblaasunit zorgt voor aanvoer van stofvrije lucht naar de neus en mond van de drager. Er is continu een lichte overdruk in het masker, zodat geen vuile lucht kan binnendringen in de helm/het masker.	Visuele controle of het systeem voldoet aan de norm en of het functioneert. Indien de veehouder alleen werkzaam is in de stallen, is 1 apparaat toereikend. Daarnaast is de veehouder al bij wet verplicht om zijn medewerkers van persoonlijke beschermingsmiddelen te voorzien.

Bedrijf en Omgevingmaatlat: Pluimveestallen – opfok legouderdieren en leghennen

Voor alle diercategorieën is het thema "Bedrijf & omgeving" een verplicht onderdeel. De maatregelen in de maatlat Bedrijf & omgeving zijn niet sectorspecifiek, maar generiek voor alle diercategorieën in MDV. SMK heeft ervoor gekozen om het thema slechts éénmaal in dit document op te nemen. De maatlat Bedrijf & omgeving staat achterin dit document op pagina 77 tot 89.

Brandveiligheidsmaatlat: Pluimveestallen – opfok legouderdieren en leghennen

Voor alle diercategorieën is het thema "Brandveiligheid" een verplicht onderdeel. De maatregelen in de maatlat brandveiligheid zijn niet sectorspecifiek, maar generiek voor alle diercategorieën in MDV. SMK heeft ervoor gekozen om het thema slechts éénmaal in dit document op te nemen. De maatlat Brandveiligheid staat achterin dit document op pagina 90 tot 94.

2.2.2 Pluimveestallen – productie legouderdieren en leghennen

Om in aanmerking te komen voor het MDV-certificaat, dient een bedrijf punten behalen op de ammoniakmaatlat, op de dierenwelzijnmaatlat, op de diergezondheidsmaatlat, de energiematlat, de maatlat fijn stof en de maatlat bedrijf & omgeving. Voor alle maatlaten is een minimum aantal punten benoemd en voor de overige punten (de zogenaamde vrije ruimte) kan de ondernemer zelf kiezen op welke maatlat(ten) ze behaald worden.

Het is alleen mogelijk om een certificaat B te behalen voor de MDV pluimveestallen.

Niveau voor MDV –legouderdieren en leghennen in productie

	Bedrijfsomvang ≤ 350 nge Aantal punten			Bedrijfsomvang > 350 nge en ≤ 700 nge Aantal punten			Bedrijfsomvang > 700 nge Aantal punten		
Minimum ammoniakmaatlat	20			20			20		
Minimum dierenwelzijnmaatlat	23			28			30		
Minimum diergezondheidsmaatlat	18			21			23		
Minimum energiematlat	10			10			10		
Minimum fijn stof maatlat	15			15			15		
Minimum maatlat B&O*	15	29	50	15	29	50	15	29	50
Minimum brandveiligheidsmaatlat	11			11			11		
Vrije ruimte zonder ammoniak en fijn stof	1			1			1		
Vrije ruimte overig	14			14			14		
Totaal	127	141	162	135	149	170	139	153	174

* Zie toelichting in de maatlat Bedrijf & Omgeving. Ambitievolverg: verbouw en aanbouw/ nieuwbouw/nieuwbouw op nieuwe locatie

De wijze van berekenen van de bedrijfsgrootte in nge is opgenomen in hoofdstuk 1.

Aanvullende toelichting bij de audits:

- Bij de controle van de stal voor het stalcertificaat dienen zowel de "Richtlijnen controle stalontwerp" op basis van documenten als de "Richtlijnen controle stal (aanvullend op controle stalontwerp)" te worden gevolgd. Er dient bij de audit voor het stalcertificaat dus opnieuw administratief op basis van de dan van toepassing zijnde documenten (incl. facturen) te worden gecontroleerd. Daarnaast vindt een visuele controle van de gerealiseerde maatregelen plaats waarbij soms ook metingen verricht moeten worden.
- Bij certificatie is de slechtst scorende situatie leidend. Bijvoorbeeld bij meerdere hokoppervlaktes zal de laagst scorende tellen. Indien er voor maatregelen verschillende afmetingen voorkomen in de stal dan bepaalt de kleinste afmeting de score voor deze keuzemaatregel. Er wordt geen gemiddelde berekend bij eventueel verschillende situaties in een stal.

Ammoniakmaatlat: Pluimveestallen – productie legouderdieren en leghennen

De ammoniakmaatlat beschrijft een aantal systemen uit bijlage 1 van de Rav met de bijbehorende puntenscore. De emissiewaarden in de onderstaande tabel 1 met Rav nummers zijn wettelijk vastgestelde emissieniveaus van Rav-stallen in Nederland. Voor MDV worden deze waarden als uitgangspunt genomen. Voor achtergrondinformatie hierover kan contact worden opgenomen met de Tac-Rav (technische adviescommissie Rav), te bereiken via Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Het is niet toegestaan om met een verrijkte kooi of koloniehuisvestingsystemen (zoals E 2.5.5) mee te doen met de MDV.

De maximale emissie uit het Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij levert 0 punten op en een emissie van 0,0 kg per dierplaats levert 100 punten op. De verhouding tussen de emissie en het aantal punten is lineair.

Voor stallen die niet op deze lijst staan en die wel op bijlage 1 van de Rav zijn opgenomen kan het behaalde aantal punten worden berekend. Een emissie van 0,013 kg per dierplaats per jaar in batterijhuisvesting en 0,125 in niet batterij huisvesting levert 0 punten op en een emissie van 0,0 kg per dierplaats levert 100 punten op. De verhouding tussen de emissie en het aantal punten is lineair. De formule hiervoor is: $\text{Aantal punten} = 100 - ((100/E_{\text{max}}) * E_{\text{stal}})$

waarbij E_{max} de maximale emissie volgens Besluit Huisvesting is en E_{stal} de emissiewaarde van de stal in de Rav

Het aantal punten op de ammoniakmaatlat wordt naar dichtstbijzijnde gehele getal afgerond.

De controle na oplevering van de stal van de ammoniakmaatlat geschiedt administratief op basis van de vergunningen. Visueel wordt gekeken of het type stal op de vergunning overeenkomt met de werkelijke situatie. Bijvoorbeeld of de luchtwassers aanwezig zijn, er mestbanden aanwezig zijn of dat er sprake is van een nageschakelde techniek. Waar van toepassing voor de puntenberekening dient gecontroleerd te worden middels meting, specificatie en/of meetrapporten gecontroleerd of (de onderdelen van) installaties aan de vereiste capaciteit voldoen.

Proefstal

Een certificatie-instelling kan een vergunde proefstal certificeren mits:

- 1) voor de betreffende stal een beschikking is afgegeven door de minister van I en M (voorheen VROM) met een bijzondere emissiefactor (proefstal) en
- 2) de toegekende bijzondere emissiefactor van deze proefstal voldoende punten behaalt op de ammoniakmaatlat (zie bovenstaande berekenwijze) en
- 3) de proefstal als zodanig is opgenomen in de vergunning en
- 4) aan alle andere normen zoals beschreven in MDV is voldaan.

Stalsystemen van de Ravlijst met bijbehorende puntenaantallen voor ammoniak, energie en fijn stof zijn in een apart document opgenomen. Zie www.maatlatduurzameveehouderij.nl voor meer informatie.

Dierenwelzijnmaatlat: Pluimveestallen – productie legouderdieren en leghennen

De keuzemaatregelen met bijbehorende controlesystematiek worden hieronder één voor één beschreven. Per maatregel worden punten verkregen indien aan de gestelde eisen wordt voldaan.

Dierenwelzijnmaatlat; Keuzemaatregelen dierenwelzijn – productie legouderdieren en leghennen

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
1	wettelijk kader = huidig wettelijk kader bij niet- kooisystemen = 9 hennen/ m ² of 8 hennen/m ² bruikbaar oppervlak of 7 hennen/m ² bruikbaar oppervlak of 6 hennen/m ² bruikbaar oppervlak of 5 hennen/m ² bruikbaar oppervlak of 4 hennen/m ² bruikbaar oppervlak	2 4 6 8 10	Op basis van het aantal dieren in de vergunning en het beschikbare leefoppervlak voor de dieren in de stal wordt de beschikbare ruimte per dier berekend en wordt getoetst of er punten behaald worden. De beschikbare ruimte is het leefbaar oppervlak dat permanent voor de dieren beschikbaar is. Dit is een ten minste 30,0 cm breed oppervlak met een helling van ten hoogste 8 graden met boven het gehele oppervlak een vrije ruimte van ten minste 45 cm hoogte. De oppervlakte van het nest wordt niet tot de bruikbare oppervlakte gerekend. Indien er meerdere afdelingen zijn met verschillende oppervlakten per dier, wordt het aantal punten gebaseerd op de stal of afdeling met het kleinste oppervlak per dier. Stallen die afzonderlijk worden aangemeld voor de regelingen, worden per stal beoordeeld.	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) nagaan of aan de voorwaarden wordt voldaan wat betreft beschrijving van leefbaar oppervlak en het berekende aantal dieren per m ² . Er wordt één afdeling nagemeten, Welke dit is wordt bepaald aan de hand van de bouwtekeningen. Deze wordt bij afdelingen van gelijke omvang aselekt bepaald en bij afdelingen met verschillende maatvoering wordt de relatief kleinste afdeling bemeten. Het aantal vergunde en opgezette dieren wordt administratief bepaald.
2	oriëntatiemogelijkheden in de lengte van de stal (b.v. schotjes, gaas) stalcompartiment maximaal een lengterichting van 25,0 meter	2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er oriëntatiemogelijkheden in de stal zijn aangebracht. Hierbij kunnen twee punten behaald worden. Oriëntatiepunten in de breedte van de stal voldoen niet voor het behalen van punten, omdat er in de breedte doorgaans voldoende oriëntatiepunten (van strooisel naar beun, voergoten, drinklijnen, nesten) zijn. Dit geldt voor stallen waar de inventaris in de lengterichting is opgesteld. Bij stallen waar de inventaris in de breedte-richting is opgesteld hebben oriëntatiepunten in de breedte ook geen meerwaarde, omdat de stallen hier doorgaans te smal voor zijn om hier voordeel van te kunnen verwachten. Met oriëntatiemogelijkheden worden primair	In twee afdelingen wordt fysiek gecontroleerd of de oriëntatiemogelijkheden voldoen aan de gestelde voorwaarden. Als een stal is opgedeeld in afdelingen, voldoen de daarvoor aangebrachte afscheidingen als oriëntatiemogelijkheid. Daarnaast voldoen bijvoorbeeld schotjes waar de dieren omheen kunnen. Oriënteringspunten worden als zodanig erkend voor de regeling als een dier nooit meer dan 12,5 meter van een dergelijk punt af is, ongeacht waar het dier zich in de stal bevindt, bij twijfel dient dit nagemeten te worden. In brede stallen komen ook afscheidingen in de lengterichting in aanmerking.

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			tussenschotjes bedoeld waar de dieren omheen kunnen lopen. Openingen in dwarsschermen zijn ook toegestaan onder de definitie van tussenschotjes. Een schot is een extra aangebracht element dat klaarblijkelijk geen deel uitmaakt van de reguliere inrichting van de stal maar als specifieke functie het onderbreken van looproutes heeft of het herkenbaar maken van onderdelen van de bestaande stalinrichting (zoals schotjes om 'eindnesten' herkenbaar te maken). Een nest op zich is geen schot.	
3	nesten: – min. 100,0 cm ² /hen Of – min. 120,0 cm ² /hen – individueel wegrolnest, naar achter afrollend – compartimentering rijen nesten (b.v. d.m.v. schotjes) – strooiselnest	1 2 1 1 2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Voor het oppervlak per legnest kunnen twee punten worden behaald. Een individueel legnest naar achter afrollend betekent dat de hen bij het betreden van het nest de nestband niet kruist (deze ligt dus niet aan de kant van de nestopening, maar aan de andere kant). Ter vergelijking: bij naar voren afrollende nesten loopt de hen doorgaans over de afgedekte eierband het nest in. Bij deze nesten zal de hen de neiging hebben om met de cloaca richting de nestopening te zitten, waardoor eerder cloacapikkerij zal optreden. Let op: punten voor een legnest naar achter afrollend gelden alleen voor individuele legnesten, niet voor gemeenschappelijke legnesten. In totaal kunnen er voor dit onderdeel nesten maximaal vijf punten worden behaald.	In de helft van de afdelingen (met een minimum van 1 en maximaal 2) worden nesten gecontroleerd. Er wordt nagemeten hoeveel cm ² aan nestruimte er is in de afdeling en het aantal henplaatsen wordt administratief bepaald. De nesten worden beoordeeld op: – individueel of gemeenschappelijk gebruik – afrolrichting (bijvoorbeeld door een ei te plaatsen) – aanwezigheid compartimentering – aanwezigheid strooisel en automatische strooiselverstrekking (hierbij werking ook controleren).
4	nesten: gescheiden nestzone	4	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Gescheiden nestzones verwijst niet naar het nest zelf, maar naar de positionering van het nest. Zowel individuele als groepsnesten kunnen dus aan deze eis voldoen. Waar het om gaat is, dat de nesten zodanig gepositioneerd zijn, dat er geen andere activiteiten plaatsvinden dan alleen nestelen (en zoeken naar een nest). De nesten mogen niet direct grenzen aan strooisel en ook niet direct grenzen aan een beun met voer. De watervoorziening mag dicht bij de nesten gesitueerd zijn mits de watervoorziening en de nesten	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) wordt visueel gecontroleerd of de locatie van de nesten in de ruimte voldoen aan de norm.

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			vrij toegankelijk zijn. Een nest dat (vrijstaand of tegen de muur) verhoogd gepositioneerd is boven het strooisel of boven het rooster, met slechts een aanvliegrooster of zitstokken voor het nest (evt. met waterlijnen) voldoet aan de term <u>gescheiden nestzones</u> .	
5	zitstokken: – wettelijk kader = 15,0 cm zitstok/dier – 18,0 cm/dier – afgeronde kanten – gescheiden rustzone (bijv. zitstokniveau, zitstokruiters, rustniveaus)	0 1 2 4	<p>Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Indien de permanent aanwezig zijn van minimaal 18,0 cm per dier worden er één punt behaald.</p> <p>Zitstokken met afgeronde hoeken scoren twee punten, mits ook voldaan wordt aan de aanwezigheid van afdoende zitstokruimte zoals in één de drie bovenstaande eisen. Het gaat er hier om dat het dier met het borstbeen niet op een scherpe rand rust op een zitstok. Hieraan voldoen bijvoorbeeld een rechthoekige stok met afgeschaafde hoeken, een ronde stok met een afgeplatte bovenkant of een champignonvormige stok. Ronde zitstokken voldoen niet.</p> <p>Een gescheiden rustzone betekent dat de zitstokken gepositioneerd zijn in een deel van de stal, waar geen scharrelactiviteit is, geen nestgedrag en geen eetgedrag (water is wel toegestaan), zodat de rustende dieren niet door die activiteiten verstoord worden. Dus een ruiter met zitstokken boven een rooster voldoet alleen als er op dit rooster geen voer aangeboden wordt. Een ruiter in het strooisel voldoet alleen als er geen voervoorziening dichtbij is. In volières voldoet de bovenste etage met zitstokken aan de definitie als er daar geen voer verstrekt wordt.</p>	<p>In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) wordt fysiek gecontroleerd. Deze controle bestaat uit toetsing nameten van de zitstoklengte en er wordt berekend hoeveel cm er per dier beschikbaar is (lengte zitstokken/aantal dieren volgens vergunning en tekening). De vorm van de zitstok wordt eveneens fysiek gecontroleerd of deze afgerond is (2 punten). Er wordt visueel gecontroleerd of in de rustruimte geen andere activiteiten worden aangeboden zoals scharrelgelegenheid, voer of legnesten.</p>
6	overdekte uitloop: 20 – 49 % van staloppervlak 50% van staloppervlak	2 4	<p>Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er een overdekte uitloop aanwezig is. De overkapping van de buitenuitloop dient geen mest van overvliegende vogels door te laten en weer- en windbestendig te zijn. Dat wil zeggen: waterdicht zijn en niet kunnen scheuren bij harde wind. Dun plastic voldoet derhalve niet, goed bevestigde golfplaten of dik zeil dat niet scheurt bij harde wind voldoen wel. De overdekte uitloop dient vanuit de stal vrij toegankelijk</p>	<p>Controleer fysiek of er een uitloop aanwezig is en of er een overkapping aanwezig is.</p> <p>Verifieer dat de overkapping van de uitloop voldoende stevig is en dat de uitloop vrij toegankelijk is vanuit de stal.</p> <p>Er wordt één uitloop nagemeten, Welke dit is wordt bepaald aan de hand van de bouwtekeningen. Dit is bij uitlopen van gelijke omvang aselekt gekozen en bij</p>

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			onderdeel uitmaken van het ventilatiesysteem. Vloerverwarming onder de strooiselruimte voldoet ook. Voor een strooiseldrogingsysteem kan één punt worden behaald.	
10	Drinkwaterregistratie per afdeling (direct afleesbaar of via managementsysteem)	1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden. Een watermeetsysteem betekent dat per afdeling bijgehouden kan worden hoeveel drinkwater door de dieren wordt gebruikt.	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4) wordt fysiek gecontroleerd op de aanwezigheid van een watermeetsysteem. Tevens wordt gecontroleerd of deze goed afleesbaar is of aan het managementsysteem gekoppeld is (managementuitdraai inzien).
11	water achterste helft overdekte uitloop	1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Er worden geen normen gesteld aan het aantal drinkplaatsen in de uitloop.	Controleer bij minimaal één uitloop of er watervoorziening aanwezig is in de overdekte uitloop en of deze functioneert.
12	graanverstrekkingssysteem (b.v. spinfeeder)	4	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Een graanverstrekkingssysteem dat los van het voersysteem wordt geïnstalleerd scoort vier punten. Indien een ondernemer op zowel onder 12 als 14 de punten wil behalen, dienen er duidelijk verschillende verstrekkingssystemen voor de drie onderdelen te zijn. Een spinfeeder waar naast het dagelijkse voer ook wat graan wordt verstrekt behaalt derhalve geen acht punten, maar vier punten.	Controleren in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) of er een spinfeeder of vergelijkbaar systeem aanwezig is naast de reguliere voerlijnen. Deze dient aangesloten te zijn op een aparte graansilo of voorraadbak. Controleer of het apparaat functioneert.
13	installatie voor CCM- of ander zuur voer verstrekking aanwezig	2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Voor de opslag van zuur voer of CCM is een aparte opslag aanwezig, naast de silo's voor het standaardvoer. Daarnaast is een apart systeem aanwezig om het zure voer toe te voegen aan het basisvoer.	Controleren of er een installatie aanwezig is die zure producten aan het basisvoer toevoegt. Deze dient aangesloten te zijn op een aparte opslag. Controleer of het apparaat functioneert.
14	ruwvoerverstrekkingssysteem	4	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Een apart ruwvoerverstrekkingssysteem scoort vier punten. Onder ruwvoer worden bijvoorbeeld hooi, stro of luzerne verstaan, ruwvoer is voer met lange vezels. Fijn gemalen hooi in een brok voldoet derhalve niet. Indien een ondernemer op zowel onder 12 als 14 de punten wil behalen, dienen er duidelijk verschillende verstrekkingssystemen voor de drie onderdelen te zijn.	Controleren of er een installatie aanwezig is die ruwvoer verstrekt. Deze dient aangesloten te zijn op een aparte opslag die geschikt is voor lang, vezelig materiaal. Controleer of het apparaat functioneert.

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			Een spinfeeder waar naast het dagelijkse voer ook wat graan wordt verstrekt behaald derhalve geen acht punten, maar vier punten	
15	ammoniakemissiebeperkende stalinrichting Stofreductiesysteem voor stofreductie in de stal	2 2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Ammoniak: Het betreft hier stalsystemen waarvan de emissiewaarde voldoet aan Besluit huisvesting, met uitzondering van luchtwassers en andere maatregelen die erop gericht zijn de uitgaande stallucht te zuiveren. Stof: Het gaat er hier om dat de luchtkwaliteit in de stal verbeterd wordt. Een voorbeeld is interne circulatie met filtering (bij luchtmengkasten).	Controleer of er een emissiebeperkende inrichting is die er op gericht is om de emissie in de stal te reduceren, dit is het geval bij alle Rav systemen die voldoen aan het Besluit huisvesting met uitzondering van de luchtwassers. Het betreft hier geen managementmaatregelen, maar investeringsmaatregelen die de kwaliteit van de stallucht bij de dieren verbetert.
16	beluchtingssysteem met 100% buitenlucht (b.v. mest/strooisel)	4	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Dit is in de praktijk veelal een warmtewisselaar, hiervoor worden vier punten behaald.	Aanwezigheid warmtewisselaar controleren en werking controleren.
17	Meetapparatuur voor kwaliteit binnenklimaat	4	Administratieve controle op aanwezigheid geautomatiseerd systeem om minimaal drie van de vier volgende klimaatkenmerken te meten: binnentemperatuur, CO ₂ -concentratie, ammoniakconcentratie en luchtvochtigheid. De apparatuur heeft een geheugen van minimaal drie maanden voor opslag meetgegevens.	Controle of geautomatiseerd meetsysteem aanwezig is, op een logische plaats is gesitueerd (resultaten dienen inzicht te geven van het klimaat op dierniveau) en functioneert. Bekijk een uitdraai van de meetgegevens.
18	opwarmmogelijkheid	1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Hiermee wordt bedoeld dat de stal kan worden opgewarmd. Hiervoor is een verwarmingssysteem in de stal nodig. Bijvoorbeeld in de vorm van heteluchtkanonnen.	Controleer of er specifieke verwarmingssysteem aanwezig zijn. Controleer de werking.
19	voldoende licht op dierniveau, gehele legperiode dimbaar/loklampje min. 20 lux op dierniveau	1	Op basis van de ingeleverde documenten en een lichtplan wordt getoetst of er punten behaald worden. Indien er voldoende lampen aanwezig zijn om een lichtniveau van minimaal 20 lux op dierniveau te garanderen wordt één punt behaald. Er worden geen eisen gesteld aan de kleur van het licht.	Controleer het lichtplan en meet in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) de lichtsterkte op dierniveau op minimaal drie van de (op het oog) donkerste plekken in de afdelingen. De metingen worden verricht volgens protocol van de handleiding van de luxmeter.
20	kunstlicht: - geen laagfrequent: - regelbaar per niveau in de stal	1 1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er geen laagfrequent kunstlicht aanwezig is. Hiervoor wordt één punt behaald. Voor regelbaar kunstlicht per leefgebied (bv in de scharrelruimte,	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) controleren welke verlichting is aangebracht. Controle (eventueel aan de hand van verpakking of aankoopbonnen) of het hoogfrequent is

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	<ul style="list-style-type: none"> - "normale" kleur licht (geen rood, groen, blauw, geen Natrium) 	1	tussenpaden en boven de beun) in de stal en een "normale" kleur licht (geen rood, groen, blauw, geen Natrium) kan beide één punt behaald worden. In totaal zijn er voor het type kunstlicht maximaal drie punten te behalen. Voor vanglampen worden geen punten behaald, puntenwaardering geschiedt voor het reguliere licht in de stal.	(minimaal 100 Hz) en welke kleur het is. Indien dit op geen enkele wijze aangetoond kan worden kunnen geen punten behaald worden. Controleer of het lichtniveau per leefgebied regelbaar is. Dit kan ook aan/uit zijn. voor een of enkele van de leefgebieden (denk aan strooisel onder etages) of voor de legnesten. Door het licht in een leefgebied uit te schakelen, kunnen wel verschillende lichtniveaus worden gecreëerd in de stal.
21	<p>daglicht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - min. 3,0% van grondoppervlak, verdeeld over stal (gevel en/of dak) <p>Zie bijlage 4 daglichttoetreding.</p> <p>aanvullende keuzes indien voldaan aan bovenstaande 3% daglicht eis:</p> <ul style="list-style-type: none"> - regelbaar daglicht (stapsgewijs, minimaal 3 stappen, automatisch geregeld) - diffuus daglicht, geen direct zonlicht <p>In totaal zijn er voor het onderdeel daglicht maximaal twaalf punten te behalen.</p>	<p>4</p> <p>4</p> <p>4</p>	<p>Toets of aan de norm is voldaan</p> <p>administratieve controle op specificaties lichtopbrengst</p> <p>Al het daglichttoetredend oppervlak is in minimaal 3 stappen automatisch regelbaar, met uitzondering van het daglichttoetredend oppervlak met functionele doeleinden zoals uitloop- en ventilatieopeningen. Onder diffuus licht wordt verstaan: egaal, gelijkmatig licht zonder harde schaduwen. Bij diffuus licht is het niet, of slechts moeilijk, te bepalen uit welke richting het licht komt. Dit kan bijvoorbeeld melkglas of matglas zijn.</p>	<p>In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) controleren of:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er minimaal 3,0% daglichttoetreding is ten opzicht van grondoppervlak. Dit wordt berekend aan de hand van de bouwtekening en in de afdeling nagemeten. Indien het niet mogelijk is fysiek bij de dakplaten te komen, dan wordt visueel beoordeeld of het oppervlak van de dakplaten in overeenstemming met de bouwtekeningen zijn geplaatst. - daglicht automatisch regelbaar is, bijvoorbeeld middels computergestuurde jaloezieën. - er geen direct zonlicht in de stal komt waar de dieren zich bevinden
23	bloedluisafvangsysteem	1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Systemen die erop gericht zijn om bloedluizen te vangen of te voorkomen dat ze de hennen kunnen bereiken, zoals het ophangen van het zitstokstelsel behalen één punt. Veel van de bloedluisafvangsystemen zijn geen investeringsmaatregelen maar managementmaatregelen. Deze komen niet in	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) wordt gecontroleerd of er een investering is gepleegd voor het afvangen van bloedluis. Deze investeringen dienen niet gecombineerd te moeten worden met management zoals het vullen van bakjes met vloeistof. Hangende zitstokken voldoen aan de norm, zitstokken die aan de wand zijn bevestigd niet.

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			aanmerking voor de MIA\Vamil en behalen op deze maatlat geen punten.	
24	automatisch dierweegstelsysteem	1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden.	Controleer of er een automatisch dierweegstelsysteem aanwezig is en test de werking. Controleer of er een up to date uitdraai van de gegevens is of een lijst met het gewichtsverloop.
25	alarmsysteem met doormelding voor stroomuitval	2	Administratieve toetsing of een alarmsysteem met doormelding aanwezig is. Onder doormelding wordt verstaan dat het alarm wordt doorgegeven naar een vaste telefoon, een mobiele telefoon of een semafoon (pieper).	Alarm in gang zetten en nagaan of dit volgens de beschrijving werkt.
26	Voorgaande schakel op dezelfde locatie Navolgende schakel op dezelfde locatie Navolgende schakel is de slachterij en deze bevindt zich op dezelfde locatie (punten voor de voorgaande/nagaande schakel kunnen alleen behaald worden mits het bedrijf minimaal de helft van de dieren op eigen bedrijf aanhoudt)	1 1 2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Als de voorgaande schakel zich op dezelfde locatie bevindt wordt één punt behaald. Als de navolgende schakel op dezelfde locatie is gevestigd wordt eveneens één punt behaald. Als de navolgende schakel de slachterij is en deze bevindt zich op dezelfde locatie worden twee punten behaald. De 'betreffende schakel' is de schakel waarbinnen de stal valt die voor certificatie is gemeld en de voorwaarden zijn: <ul style="list-style-type: none"> • de dieren worden binnen de betreffende schakel niet getransporteerd, met andere woorden: als dieren worden gelost vindt er geen transport meer plaats voordat de dieren naar de volgende schakel gaan. Dat wil zeggen dat als de broedeieren op een bedrijf worden aangevoerd en in de stal uitkomen van de volgende schakel er een punt behaald wordt mits de dieren na het uitkomen niet meer worden verplaatst. • de voorgaande of navolgende schakel heeft voldoende capaciteit om aan te sluiten op de betreffende schakel • de afstand van het laadpunt en het afleverpunt is maximaal 1,0 km. Een stal waarbij de navolgende schakel de slachterij is kan derhalve maximaal drie punten behalen op dit	Bij fysieke controle wordt beoordeeld of de voorgaande of navolgende schakel op dezelfde locatie aanwezig is en aan de voorwaarden voldoet. Hierbij dient tevens de vergunning getoetst te worden. Van toepassing zijnde schakels in de legketen: broederij – opfok leg(ouder)dieren – leg(ouder)dieren in productie – slachterij Van toepassing zijnde schakels in de vleeskuikenketen: broederij – opfok vleeskuikenouderdieren – vleeskuikenouderdieren in productie – broederij – vleeskuikens – slachterij Voor tussentijdse verplaatsingen binnen een schakel op één locatie worden geen punten behaald.

	<i> criterium dierenwelzijnmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			onderdeel, andere stallen kunnen maximaal twee punten behalen.	
27	noodstroomvoorziening	2	Administratieve toetsing of een noodstroomvoorziening aanwezig is met voldoende capaciteit om de reguliere bedrijfsvoering te kunnen uitvoeren (ventilatie, voerverstrekking, e.d.)	Visuele controle of noodstroomvoorziening aanwezig en toetsing of deze functioneert.

Diergezondheidsmaatlat: Pluimveestallen – productie legouderdieren en leghennen

De keuzemaatregelen met bijbehorende controlesystematiek worden hieronder één voor één beschreven. Per maatregel worden punten verkregen indien aan de gestelde eisen wordt voldaan.

Diergezondheidsmaatlat; keuzemaatregelen diergezondheid – productie legouderdieren en leghennen

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
1	spoelplaats voor voertuigen	4	<p>Er is een spoelplaats aanwezig op het vuile bedrijfs gedeelte voor transportwagens</p> <p>Eisen spoelplaats:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vloeistofdichte plaats, spoelwaterafvoer naar afvoer via afschot (minimaal 1%) of zijkanalen 15 cm hoog - Watervoorziening aanwezig bij spoelplaats - Voorziening dat spoelwater en reinigingsmiddel niet in grond- en oppervlaktewater komen (aparte afvoer naar opslagput, mestkelder of riool (indien vergund)) - De afmeting van de spoelplaats is minimaal 12 bij 5 meter <p>De openingen kunnen afgesloten worden. De spoelplaats kan verlicht worden met kunstlicht. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden.</p>	Controleer of de spoelplaats fysiek aanwezig is en bepaal aan de hand van metingen of de spoelplaats voldoet. Controleer op aanwezigheid van twee afsluitbare openingen en verlichting.
2	<p>Vuile schone weg: onderdelen voor principe van vuile/ schone weg:</p> <p>a) belemmering om het erf op te rijden en een looplijnschets (voorkom kruisen lijnen) is voor alle bezoekers zichtbaar opgehangen en de transportwegen zijn verhard.</p> <p>b) scheiding schone en vuile weg middels hygiënevoorzieningen op alle overgangen voor mens, dier en materiaal.</p>	<p>4</p> <p>3</p>	<p>a) Vaste belemmeringen voor voertuigen om direct op het erf te komen, zoals een slagboom of toegangshek dat gesloten kan worden. Een flexibele belemmering van bijvoorbeeld een ketting voldoet ook mits het mogelijk is de doorgang volledig af te sluiten. Er dient een schets te zijn met "looplijnen" voor personen, intern transport van dieren en dierlijke producten, voer en materialen waarin kruisingen tussen de looplijnen zoveel mogelijk vermeden zijn. De looplijnen voor voeders, dieren, dierlijke producten, kadavers en bezoekers zijn weergegeven met verschillende kleuren. Het moet duidelijk zijn dat de looplijnen logisch zijn, mogelijkheden voor het verkorten van de looplijnen anders dan aangegeven op de tekening, door de</p>	Visuele controle of aan de normen wordt voldaan. Een looplijnschets kan bijvoorbeeld zijn gemaakt op een bouwtekening of een schematische plattegrond van het bedrijf.

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	<p>c) luchtinlaat niet direct aan de vuile weg</p> <p>Er zijn maximaal 10 punten te behalen. (zie voorbeeld in Bijlage 3)</p>	3	<p>aanwezigheid van deuren, worden niet goedgekeurd. De transportwegen voor voer, dieren en mest zijn verhard met stenen, beton, asfalt of puin.</p> <p>b) strikte scheiding tussen de schone weg en vuile weg. De dieren bevinden zich op het schone gedeelte en is afgescheiden van het vuile gedeelte door een afscheiding (dichte afscheiding of natuurlijke barrière zoals een sloot of een dichte heg van minimaal 1 meter hoog). Het schone gedeelte is alleen bereikbaar via afsluitbare doorgangen. Mensen kunnen het schone gedeelte alleen op via een hygiënesluis (omkleedruimte met watervoorziening).</p> <p>c) luchtinlaat niet direct aan de vuile weg:</p> <ul style="list-style-type: none"> - indien een stalmuur met ventilatieopeningen als scheiding fungeert tussen vuil en schoon, dienen de transportwegen minimaal 5 meter verwijderd te zijn van luchtinlaten van de stal en open voeropslag. - de scheiding tussen vuil en schoon ligt op minimaal 5 meter van de buitenmuren - bedrijf dat geen vuile-schone weg principe heeft doorgevoerd, kan hier punten halen als er geen transport plaatsvindt binnen een straal van 5 meter van de ventilatie-openingen. 	
3a	<p>Pluimvee: ongediertebestrijdingsplan (minimaal voor vliegen, ratten en muizen, evt. ook voor vogels en andere in het wild levende dieren)</p>	2	<p>Het bedrijf heeft een uitgebreid ongediertebestrijdingsplan dat mede is opgesteld door een extern deskundige (bijv. ongediertebestrijdingsdienst) en alle bij oplevering te controleren onderdelen zijn uitgevoerd en aanwezig. De ongediertebestrijder dient in het bezit te zijn van een vakbekwaamheidsdiploma ongedierte bestrijding afgegeven of verlengd door een door de Minister van I en M (voorheen VROM) geregistreerde instelling of geregistreerd bedrijf. De pluimveebedrijven dienen gebruik te maken van een IKB erkend pluimveeservicebedrijf met de activiteit ongedierte bestrijding. Een bedrijf met een Kenniscentrum Dierplagen (KAD) keurmerk verdient de aanbeveling.</p>	<p>Controleer of de te controleren onderdelen uitgevoerd en aanwezig zijn.</p>
3b	<p>Plaagdierbestrijding 1 punt bij</p>	1	<p>Administratieve controle</p>	<p>Controleer de gekozen maatregelen rondom en in de</p>

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	behalen van minimaal 2 van onderstaande eisen - een gladde strip op alle stalwanden van minimaal 20 cm breed op een meter hoogte. Tevens moeten alle deuren en ramen volledig afsluitbaar zijn, maximale kierbreedte 0,50 cm bij deuren, ramen of openingen - Geen vaste obstakels in de gangen en looproutes van de stal (niet zijnde dierverblijven, opslagruimten en dergelijke) op minder dan 25 cm van de grond. - Alle voeropslagen zijn afsluitbaar (dus ook de eventueel aanwezige voerkar).			stal.
4	–Erfverharding (min. 2,0 m) aansluitend aan de stallen (rondom) –Erfverharding (min. 2,0 m) aansluitend en tussen de stallen (rondom)	3 4	Minimaal 2,0 meter verharding aansluitend om alle te certificeren stallen. Verharding betekent: straatstenen, beton of asfalt, antiworteldoek met grind en zonder beplanting. Indien niet overal twee meter brede verharding aanwezig is of niet aansluitend aan de stal geplaatst is worden geen punten behaald. De 2 meter verharding rond de stal geldt vanaf het einde van de dakoverstek. Stallen met een open zijkant en een overdekte voergang aan de zijkanten voldoen niet.	Controleer de verharding rondom de stal en stel vast of de verharding ook tussen de stallen aanwezig is.
5	Hygiënesluis Varkens, leghennen en vleeskuikens Hygiënesluis op het bedrijf: hygiënesluis (bestaat uit drie gedeelten, is voorzien van verlichting, bezoekerslijst, laarzenborstel met watertoevoer en afvoerputje, wasbak en doorloopdouche met warm- en koudwaterkraan)*	9	Administratieve toetsing, maximaal 12 punten te behalen. Controleer eisen hygiënesluis: -bij hanteren vuile-schone weg principe, ligt hygiënesluis op de scheiding van vuil en schoon; -is voorzien van verlichting; -laarzenborstel in/bij hygiënesluis aangesloten op waterleiding en boven een afvoerputje -lichtgekleurde en goed reinigbare wanden en vloer; -glad afgewerkte wanden waar geen vocht in kan trekken (bijvoorbeeld betegeld of gecoat) - sluis heeft minimaal drie gedeelten, allen	Controleer de hygiënesluis op de fysieke aanwezigheid op de benodigde onderdelen op de juiste plaats.

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	<p>aanvullende punten bovenop bovenstaande hygiënesluis:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een wasbak voorzien van een knie-, elleboogbediening of een infraroodsensor - een UV kast <p>*indien bij de omkleedruimtes een laarzenborstel aanwezig is hoeft deze niet een vereiste bij de hygiënesluis.</p>	<p>1</p> <p>2</p>	<p>gescheiden door muur met deur of smalle doorgang of een bank:</p> <p>1) entree, zgn. "vuil" gedeelte met bezoekerslijst (incl. pen) en kapstokken/kluisjes voor kleding medewerkers en bezoekers;</p> <p>2) middengedeelte met doucheruimte, betegeld of gecoat (effen wit of effen crèmekleurig) met een afvoerputje, douchekop en warm en koud water;</p> <p>3) "schoon" gedeelte met kapstokken en bedrijfskleding en -schoeisel.</p> <p>- Vanuit de hygiënesluis geen directe toegang mogelijk naar dierenverblijven.</p> <p>Extra punten zijn te behalen voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> -wasbak met kraan voorzien van knie- of elleboogbediening of (infrarood)sensor. -een UV kast in het middengedeelte voor het ontsmetten van materialen. 	
6	<p>Omkleedruimte Alle sectoren</p> <p>Alleen voor bedrijven met minimaal één hygiënesluis en met meerdere stallen, of diercategorieën. (max. 8 punten)</p> <p>Per stal of per diercategorie (indien meerdere diercategorieën binnen één stal):</p> <ul style="list-style-type: none"> - een laarzenborstel met watertoevoer en afvoerputje -een hygiënesluis of omkleedruimte met wastafel, laarzenborstel en bedrijfskleding - De te certificeren stal is niet voorzien van hygiënesluis (deze staat elders op het bedrijf op de scheiding vuil-schoon) maar wel van een omkleedruimte met laarzenborstel (2 punten). 	<p>2</p> <p>6</p> <p>2</p>	<p>Per stal en/of diercategorie:</p> <ul style="list-style-type: none"> -laarzenborstel met watertoevoer en afvoerputje -aparte omkleedruimte bestaande uit twee delen (gescheiden door bijv. bankje) met minimaal verlichting, wasbak met warm en koud stromend water, laarzenborstel met watertoevoer en afvoerputje, kapstokken en bedrijfskleding en schoeisel. 	<p>Controleer fysiek de aanwezigheid van de omkleedruimte per stal en de bijbehorende benodigdheden.</p>
7	Mestafvoer:		Administratieve toetsing bij gebruik van	Visuele controle of aan de norm is voldaan wat

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	<p>- Het ophaalpunt van de mestcontainers bevindt zich op de vuile weg of de mestcontainers zijn zo gesitueerd dat de vrachtwagen voor het ophalen van de mestcontainers niet op de schone weg komt.</p> <p>Mestaanzuigpunt of spoelwaterafzuigpunt met bedrijfseigen aansluitkoppelingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - op de vuile weg bij toepassing van een schone- en vuile weg principe - op rand van erf 	<p>2</p> <p>2</p> <p>1</p>	<p>mestcontainers of deze naar de vuile weg toe verplaatst kunnen worden of dat ze bereikbaar zijn vanaf de vuile weg. De vrachtwagens die de containers ophalen of afleveren mogen niet langs de stal komen. Administratieve toetsing bij gebruik van mestaanzuigpunten of spoelwaterafzuigpunt: er zijn bedrijfseigen aansluitkoppelingen en de locatie ligt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bij het toepassen van een schone- en vuile weg principe op het vuile bedrijfsgebouwe. - in alle andere situaties aan de rand van het erf nabij de openbare weg waarbij de transportwagen direct naar het aansluitpunt kan rijden zonder langs de stal te rijden. Het aansluitpunt met de vrachtwagen is minimaal 5 meter verwijderd van de dichtstbijzijnde stal of voeropslag. 	<p>betreft locatie mestafvoer.</p> <p>Indien sprake is van een mestaanzuigpunt is de aansluitkoppeling fysiek aanwezig.</p>
8	Mest direct afvoeren van het bedrijf	1	De mest wordt direct afgevoerd van het bedrijf en er is geen eigen mestopslag op het bedrijf aanwezig. De mest wordt bijvoorbeeld direct naar een buurlocatie gebracht zonder dat er contact tussen de locaties bestaat. Bijvoorbeeld als een rail is met mestcontainers waarbij de mest naar de buurlocatie wordt getransporteerd en de containers reinigbaar zijn.	Controleer of een mestafvoersysteem aanwezig is waarbij geen sprake is van direct contact tussen de stal en de locatie buiten het bedrijf. Een transportband die rond gaat tussen stal en buurlocatie voldoet niet omdat hier sprake is van direct contact.
9	<p>Krachtvoersilo's met bedrijfseigen aanvoerslang met koppelstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - op het schone bedrijfsgebouwe met een aansluitpunt op het vuile bedrijfsgebouwe - op het vuile bedrijfsgebouwe met automatische voertransport (door middel van bijvoorbeeld een voervijzel) naar het schone bedrijfsgebouwe.. 	<p>2</p> <p>2</p>	Administratieve toetsing of de krachtvoersilo('s) met bedrijfseigen krachtvoersilokoppelingen/ of – aanvoerslangen zich bevinden op het schone bedrijfsgebouwe of op het vuile bedrijfsgebouwe. Indien de silo op het vuile bedrijfsgebouwe staat, kan dit met punten worden gewaardeerd indien er automatisch voertransport plaatsvindt naar het schone gedeelte in afgesloten systeem (bijv. voervijzel). Dit kan ook indien (tevens) handmatig wordt gevoerd met een voerwagen en de route tussen de silo en de stal aantoonbaar via de schone weg verloopt. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een toegankelijk 'voertappunt' op het schone bedrijfsgebouwe.	Visuele toetsing of aan de norm is voldaan.
10	De ingaande lucht wordt gefilterd met behulp van een absoluut filter.	6	De ingaande lucht wordt gefilterd met behulp van een absoluut filter. Een absoluutfilter filtert nagenoeg	Controleer op de fysieke aanwezigheid van een filter.

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			alle deeltjes uit de lucht inclusief ziektekiemen. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden.	
11	Kadaverkoeling op scheiding vuile en schone weg	2	De kadaverkoeling staat op de scheiding van de vuile en schone weg. De kadavers kunnen aan de schone kant ingereden worden en aan de vuile kant kan de ondernemer de kadaverkoeling openen om het naar de rand van het bedrijf te verplaatsen. De kadaverkoeling is aangesloten op elektriciteit. De kadaverkoeling staat op een vloestof dichte vloer. Eventueel mag een bedrijf een soort kadaveroverslagplaats op de scheiding vuil-schoon hebben en de koeling op het vuile gedeelte. Bij het ontbreken van het schone-vuile weg principe worden geen punten behaald.	Visuele controle of aan de norm is voldaan. Tevens wordt temperatuur van de kadaverkoeling getoetst, deze is maximaal 10 graden Celsius (meter in koeling, anders met auditor deze zelf meten). Het vloestofdicht zijn van de vloer wordt getest door het uitgieten van een emmer met water over de vloer waarbij het water niet mag weglopen via de vloer maar op de vloer blijft staan. Afvoer is afsluitbaar.
12	Het eierbewaarlokaal is vanaf de vuile weg bereikbaar.	3	Het eierbewaarlokaal heeft twee ingangen: één bereikbaar vanaf de schone weg en één bereikbaar vanaf de vuile weg. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden.	Controleer fysiek of het eierbewaarlokaal bereikbaar is van de vuile weg en de schone weg.
13	Opvang zieke dieren: Apart stukje ziekenstal binnen het gedeelte waar niet zieke dieren worden gehuisvest. Dit gedeelte heeft voorzieningen om het gedeelte voor de zieke kippen af te sluiten voor andere kippen (bijvoorbeeld met gaas) en met voorzieningen voor water en voer. De afscheiding is aan de onderzijde voor 40,0 cm dicht. Er wordt niet door de ziekenboeg heen gelopen. Een apart gedeelte voor zieke dieren	2 3	Per dier is 750,0 cm ² beschikbaar in deze aparte ziekenstal. Voor 0,20% van de aanwezige dieren is er ruimte beschikbaar in deze aparte ziekenstal. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Er is een apart gedeelte voor zieke dieren waarin voer en water verstrekt wordt. Voor 0,20% van de aanwezige dieren is er per dier 750,0 cm ² beschikbaar aan ruimte. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden.	Bepaal op basis van de vergunning wat het benodigde oppervlak zou moeten zijn en bepaal in de stal de beschikbare oppervlakte. Meet de afscheiding. Stel fysiek vast of de voorzieningen aanwezig zijn. Bepaal op basis van de vergunning wat het benodigde oppervlak zou moeten zijn en bepaal in de stal de beschikbare oppervlakte.
14	Voerweger per afdeling, of een automatisch voersysteem met gewichtsmeting en registratie van	3	Toets of een voerweger of automatisch voersysteem met gewichtsmeting en registratie van het uitgedoseerde voer per afdeling is gepland per stal.	Controleer of de apparatuur of installatie aanwezig is en functioneert. Controleer of de dagelijkse voergift wordt genoteerd.

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	het uitgedoseerde voer per afdeling			
15	Een automatisch spoelsysteem voor drinkwaterleidingen per stal Watervervuilingsensor (meetsysteem troebelheid water)	2 1	Er is een automatisch spoelsysteem aanwezig voor het regelmatig doorspoelen van drinkwaterleidingen met aan het eind van deze doorspoelleiding een kraan of een sterk oplopende leiding. Dit systeem is aangesloten op één van de schakelklokken van de klimaatcomputer. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Een sensorsysteem waarbij troebelheid van het water wordt gemeten wordt geïnstalleerd in de stal.	Controleer fysiek op de aanwezigheid van de doorspoelinstallatie en de benodigde eisen. Controleer fysiek op aanwezigheid watervervuilingsensor.
16	Reinigingssysteem voor medicijndoseerinstallatie.	2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Tijdens de stalcontrole is het reinigingssysteem toonbaar aanwezig.	Controleer fysiek op de aanwezigheid van het reinigingssysteem voor de medicijndoseerinstallatie.
17	Drinkwaterregistratie per afdeling (direct afleesbaar of via managementsysteem)	1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden. Een watermeetsysteem betekent dat per afdeling bijgehouden kan worden hoeveel drinkwater door de dieren wordt gebruikt.	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4) wordt fysiek gecontroleerd op de aanwezigheid van een watermeetsysteem. Tevens wordt gecontroleerd of deze goed afleesbaar is of aan het managementsysteem gekoppeld is (managementuitdraai inzien).
18	Oplierbare hokinrichting (beunen, zitstokken, legnesten, ed), oplierbaar voersysteem, oplierbaar watersysteem. Deze oplierbare systemen zijn minimaal 50,0 cm oplierbaar.	1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Tijdens de stalcontrole kunnen de voerlijnen en waterlijnen minimaal 0,50 meter opgelierd worden. De mestbanden moeten opklapbaar zijn en de ruimte onder de legnesten moet ook goed toegankelijk zijn zodat het reinigen geen probleem is. Hieronder vallen ook enkele of enkelvoudige mestbanden en te scheiden mestbanden (open ritsbaar / opdeelbaar, waardoor ze eenvoudig verwijderd kunnen worden).	Controleer fysiek op de oplierbaarheid van de nesten en beunen.
19	centrale hogedrukleiding (minimaal 30 bar)	1	In de afdelingen is een aansluitpunt van een hogedrukleiding. De hogedrukleiding heeft bij voorkeur een blauwe kleur voor herkenning. Punten worden behaald bij een aansluitpunt in iedere afdeling of maximaal 10 meter van de deur van iedere afdeling. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden.	Controleer fysiek de aanwezigheid van het aansluitpunt voor een hogedrukleiding in de helft van de afdelingen (minimaal 2 maximaal 4). Controleer de aanwezigheid van hoge druk met behulp van een drukmeter. De druk is minimaal 30 bar.

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
20	Wanden van de dierverblijven tot 0,60 meter hoog goed reinigbaar (gladoppervlakte materiaal zoals gecoate wanden en gecoate of glad gevulderde vloeren)	1	De wanden moeten glad zijn en niet poreus zodat het goed gereinigd wordt en geen vuil achter blijft. Dit kan bijvoorbeeld bereikt worden door coaten of vlinderen. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of punten behaald worden.	Tijdens de stalcontrole is duidelijk zicht- en voelbaar dat de wanden van de dierverblijven gecoat zijn.
21	De eerste 3,0 meter van de onverdekte uitloop is verhard met bestrating (beton, asfalt of stenen).	1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden.	Tijdens de stalcontrole is de verharding (asfalt, beton of straatstenen) duidelijk zichtbaar. Er is minimaal 3,0 meter verhard gemeten vanaf de scheiding tussen de overdekte uitloop en de onverdekte uitloop tot in de onverdekte uitloop.
22	Aan de overdekte uitloop hangt een dakgoot waarvan de afwatering plaatsvindt aan de zijkant van de overdekte uitloop.	1	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden.	Tijdens de stalcontrole zijn de dakgoten en de afwatering ervan, duidelijk zichtbaar.
23	Voersysteem per afdeling regelbaar	2	Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden. Zijn de voersystemen per afdeling regelbaar dan worden hier twee punten voor behaald. Een afdeling is een ruimte die minimaal door gaas afgescheiden is van andere afdelingen, zodat de kippen van verschillende afdelingen niet bij elkaar kunnen komen. Onder een stal wordt verstaan een ruimte die door dichte wanden afgescheiden wordt, zodat de kippen uit verschillende stallen niet bij elkaar kunnen komen. Doorgaans zijn stallen klimaatsgescheiden.	Controleer of het voersysteem per afdeling regelbaar is.
24	Voer en waterlijnen zijn vanaf stalvloer beschikbaar zijn	2	Minimaal 1 voer- en waterlijn kan over de gehele lengte van de stal tot minimaal 15 cm boven de vloer gehangen worden om er ook goed onder te kunnen reinigen. Indien er in de breedte van de stal een barrière is van meer dan 30 cm hoog, dan geldt de eis voor beide zijden van de barrière. Op basis van de ingeleverde documenten wordt getoetst of er punten behaald worden.	Controleer in de stal of de voer- en waterlijnen minimaal tot 15 cm boven de vloer kunnen hangen door de gehele stal of aan beide zijden van de barrière.
25	Naaldloos injecteren	2	Administratieve toetsing op aanschaf apparatuur voor naaldloos injecteren geschikt voor de betreffende diercategorie (juiste patronen e.d.). De ondernemer dient een persoonlijke instructie te hebben gehad voor het juiste gebruik, dit moet in een verklaring van de leverancier of op de factuur zijn aangegeven.	Controleren of apparatuur aanwezig is en functioneert en controle gegevens op factuur (lease behaalt geen punten). Duidelijk dient te zijn dat de ondernemer (en evt. werknemers) persoonlijk een instructie hebben gevolgd.

	<i> criterium diergezondheidsmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
26	geautomatiseerd managementsysteem voor productiekenmerken met datageheugen	2	Administratieve toetsing of een geautomatiseerd managementsysteem voor productiekenmerken met datageheugen (voor minimaal één jaar of als de dieren langer dan een jaar gehouden worden van minimaal een hele ronde) aanwezig is. Het gaat om typen registraties als uitval, groei, registeren verplaatsingen e.d.	Controleren of het managementsysteem werkt en actuele gegevens beschikbaar zijn (uitdraai controleren).
27	geautomatiseerd management systeem voor individuele dieridentificatie en monitoring van de individuele diergezondheid	1 tot 3	Administratieve toetsing of en geautomatiseerd managementsysteem dat aan de norm voldoet aanwezig is. Het systeem dient een datageheugen te hebben (voor minimaal één jaar). Per geautomatiseerde meting wordt één punt toegekend, met een maximum van drie punten. Het gaat om typen metingen zo als activiteit meter, individuele voeropnameregistratie, individuele wateropnameregistratie, individuele gewichtsmeting.	Controleren of het managementsysteem werkt en actuele gegevens beschikbaar zijn (uitdraai controleren).

Energiemaatlat: Pluimveestallen – productie legouderdieren en leghennen

De keuzemaatregelen met bijbehorende controlesystematiek worden hieronder één voor één beschreven. Per maatregel worden punten verkregen indien aan de gestelde eisen wordt voldaan.

Toelichting: Binnen de MDV is er soms verschil in differentiatie in punten naar diersoort en –categorie. Bij energie gaat het veelal om de volgende reden, er is gekeken naar het al of niet inzetten van verwarming voor hoge(re) ruimtetemperaturen. Als er normaal geen verwarming wordt toegepast, zijn geen punten toegekend.

Energie maatlat; keuzemaatregelen energie – productie legouderdieren en leghennen

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	Bouwkundig			
1	Gemiddelde isolatiewaarde: - $2,5 < R < 3,5$ - $3,5 < R < 4,5$ - $R > 4,5$	1 2 3	Bij de vaststelling/berekening van de isolatiewaarde wordt uitgegaan van de richtlijnen van IPPC (met verwijzing naar Bouwbesluit). Hierbij moet de gemiddelde isolatie van een gebouw minimaal een R-waarde van $2,5 \text{ m}^2 \text{ K/W}$ hebben over het hele gebouw (vloer, muren en dak). Dit moet worden aangetoond door middel van berekeningen (NEN 1068 van oktober 2001). Als door het na-isoleren van een bestaand gebouw dezelfde R-waarde wordt behaald, wordt dit met hetzelfde aantal punten gewaardeerd. Bij een bedrijf met een kelder onder de vloer, mag de R_c waarde berekend worden op basis van isolatiewaarde van wanden en dak en mag de vloer buiten beschouwing worden gelaten. Een geïsoleerd plafond mag worden meegerekend mits het een geheel vormt met het dak. De tussenruimte mag niet dienen als een onderdeel van het klimaatbeheersingssysteem in de stal. Toelichting: Deze maatregel is bedoeld om de warmte in de diervverblijven te houden. Er is sprake van een geheel als de tussenruimte tussen de isolatielaag en de dakbedekking geen onderdeel uitmaakt van het ventilatiesysteem van de stal of afdeling. Bij een ventilatieplafond is de luchtstroming boven het plafond gelijk aan die in het diervverblijf (onder het plafond). Daardoor hoort deze qua stalklimaat bij het diervverblijf en wordt naar de isolatiewaarde van het dak daarboven gekeken. Bij een (centraal) afzuigkanaal is de luchtstroming in het afzuigkanaal anders dan in de diervverblijven. Door de luchtstroming koelt de lucht in het afzuigkanaal af en is de isolatie in het plafond (tussen afzuigkanaal en diervverblijf) voor de	Nagaan of de aangegeven materialen in aangegeven diktes zijn toegepast door middel van gespecificeerde facturen.

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			<p>berekening bepalend om de warmte in de dierverblijven te houden. Een uitleg over de berekening van de Rc-waarde is te vinden op http://www.ekbouwadvies.nl/bouwbesluit/energiezuinigheid/rcwaarde.asp</p> <p>Volgens het Bouwbesluit moet elk van de genoemde onderdelen voldoen aan de Rc-waarde van 2,5. Voor het berekenen van de gemiddelde waarde moet je de Rc-waarde per onderdeel vermenigvuldigen met het oppervlak van het betreffende onderdeel. De waarden bij elkaar optellen en delen door het totaal aan oppervlak van de onderdelen samen.</p>	
2	isoleren gekoelde eierbewaarpplaats	3	Op de tekening is een aparte geïsoleerde ruimte aangegeven voor de bewaring van eieren. Alle muren hebben een isolatiewaarde van minimaal 2,5 m ² K/W. Dit kan worden aangetoond door middel van berekeningen (NEN 1068 van mei 1997). In de bewaarplaats is een mechanisch koelsysteem aanwezig.	Nagaan of er een aparte ruimte aanwezig is voor het bewaren eieren met daarin een koelinstallatie. Nagaan of de isolatie is uitgevoerd volgens de opgegeven dikten en materialen.
	Warm(te-terug)winning			
	warmtewisselaar: - lucht/lucht	1	Aan de hand van de bouwtekening wordt gecontroleerd of een warmtewisselaar wordt toegepast waarmee binnenkomende lucht wordt opgewarmd door een uitgaande luchtstroom: koude- of warmteterugwinningseenheid of warmtewisselaar voor koude- of warmteterugwinning in een luchtbehandelingskast. Een warmtewisselaar is voorzien van een warmte uitwisselingsmechanisme waarbij de ingaande en uitgaande lucht niet met elkaar in aanraking komt. Een warmtewisselaar moet minimaal 40% besparing geven op de verwarmingskosten. Dit aan te tonen door middel van een berekening door de leverancier.	Controle op aanwezigheid van warmtewisselaar.
3	warmtewisselaar: - lucht/grond (grondbuizen)	1	Aan de hand van de bouwtekening wordt gecontroleerd of er grondbuizen zijn aangebracht waarmee de binnenkomende lucht wordt opgewarmd of afgekoeld: het voorcoelen of voorverwarmen van buitenlucht voor het gebruik in gebouwen met behulp van ondergrondse buizen als warmtewisselaar. Het aantal buizen en de diameter is afgestemd op de maximale ventilatiebehoefte van de stal. Dit aan te tonen door middel van een berekening. Hierbij rekenen met een maximaal drukverschil over de buizen van 30 Pa. Omdat met dit systeem ook de binnenkomende lucht kan worden	Controle op het aantal aanwezige buizen en de afmetingen er van.

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			gekoeld zijn ook punten toegekend bij diergroepen waar normaal gesproken niet wordt verwarmd. Reden is dat door de koeling het gemiddelde ventilatieniveau lager zal zijn en daardoor het elektraverbruik afneemt.	
	Duurzame energiebronnen	Normverbruik: 2,1 kWh/dierplaats	De norm geldt in principe voor het gehele bedrijf of tenminste voor alle stallen van de betreffende sector. De norm wordt bepaald door de dierplaatsen te vermenigvuldigen met het normverbruik dat is gebaseerd op de actuele versie van KWIN wordt gehanteerd voor energiekosten (elektrisch). (zie hiernaast) <i>Het is ook mogelijk om punten voor duurzame energie te behalen voor het verbruik gerelateerd aan de te certificeren stal in plaats van aan het hele bedrijf. Dit kan alleen indien wordt aangetoond dat 1) (een deel van) de geproduceerde duurzame energie direct naar de betreffende stal gaat en 2) de capaciteit van de duurzame energievoorziening niet eerder in een MDV certificaat aan een andere stal van het bedrijf is toegerekend.</i>	
4	warmtekrachtinstallatie gestookt met biomassa	16	In de plannen en de offertes is sprake van een WKK op biomassa: het gelijktijdig opwekken van warmte en mechanische of elektrische energie door verbranding van biomassa of uit biomassa verkregen gasvormige of vloeibare energiedragers, onder de voorwaarde dat het totaal energetisch warmterendement gemiddeld op jaarbasis ten minste 60 % bedraagt. De geproduceerde hoeveelheid elektriciteit is voldoende voor de totale behoefte van het bedrijf (aantonen dmv berekening).	Controle is mogelijk op de aanwezigheid van een WKK-installatie met bijbehorende apparatuur, inclusief schakelkast voor levering aan het elektriciteitsnet.
5	warmtekrachtinstallatie met behulp van een zuigermotor	14	In de plannen en de offertes is sprake van een WKK met verbrandingsmotor: het gelijktijdig opwekken van warmte en kracht, onder de voorwaarde dat het totaal energetisch rendement gemiddeld op jaarbasis ten minste 70 % bedraagt. Omdat hier geen sprake is van de inzet van biomassa, worden hier minder punten toegekend dan bij de vorige techniek. Dit ondanks dat de besparing op het verbruik van energie op het bedrijf vergelijkbaar zal zijn.	Controle is mogelijk op de aanwezigheid van een WKK-installatie met bijbehorende apparatuur, inclusief schakelkast voor levering aan het elektriciteitsnet.
6	Windenergie A. waarbij 10 – 25 % van het normverbruik wordt gedekt met windenergie, of B. waarbij >25 – 40 % van het normverbruik wordt gedekt met windenergie, of C. waarbij >40 – 75 %	5 7 10	Bereken het normverbruik en beoordeel de energieproductie van de windmolen volgens offerte	Visuele controle op de aanwezigheid van een windmolen of windturbine en administratieve controle van de berekeningen van het nominale vermogen van de windmolen en het berekende normverbruik

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	<p>van het normverbruik wordt gedekt met windenergie, of D. waarbij >75 % van het normverbruik wordt gedekt met windenergie.</p> <p>- De windmolen moet fysiek op het terrein van het bedrijf zijn gesitueerd. - De windmolen moet in eigendom (juridische rechtspersoon) zijn van het bedrijf. Indien het bedrijf mede-eigenaar is dan wordt het percentage dekking berekend op basis van het gedeelte dat eigendom is van het bedrijf.</p>	15		
7	<p>Zonne-energie (de zonnepanelen kunnen op de stal, op een ander gebouw of op de grond geplaatst zijn A. waarbij 10 – 25 % van het normverbruik wordt gedekt met zonnepanelen, of B. waarbij >25 – 40 % van het normverbruik wordt gedekt met zonnepanelen, of C. waarbij >40 – 75 % van het normverbruik wordt gedekt met zonnepanelen, of</p>	<p>5</p> <p>7</p> <p>10</p>	<p>Bereken het normverbruik en beoordeel de energieproductie zonne-panelen volgens offerte</p>	<p>Visuele controle op de aanwezigheid van zonnepanelen en het geplaatste aantal; administratieve controle van de berekeningen van het vermogen van de zonnepanelen en het berekende normverbruik</p>

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	D. waarbij >75 % van het normverbruik wordt gedekt met zonnepanelen	15		
8	Mestvergister Monovergister met minimaal 50% verbruik van mest van eigen bedrijf. A. waarbij 10 – 25 % van het normverbruik wordt gedekt met mestvergisting, of B. waarbij >25 – 40 % van het normverbruik wordt gedekt met mestvergisting, of C. waarbij >40 – 75 % van het normverbruik wordt gedekt met mestvergisting, of D. waarbij >75 % van het normverbruik wordt gedekt met mestvergisting.	5 7 10 15	Bereken het normverbruik en beoordeel de energieproductie van de mestvergister volgens offerte	Visuele controle op de aanwezigheid van een mestvergisting en administratieve controle van de berekeningen van het nominale vermogen van de mestvergister en het berekende normverbruik
	Ventilatie			
9	automatisch gestuurde natuurlijke ventilatie	14	Op de tekeningen zijn geen ventilatoren aangegeven, maar een systeem voor natuurlijke ventilatie zoals een open nok. Deze wordt volledig automatisch gestuurd.	Controle is mogelijk op de afwezigheid van ventilatoren en de aanwezigheid van een gestuurd natuurlijk ventilatiesysteem. Visuele controle in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4).
10	meetwaaier en smoorunit	1	Op de tekeningen en in de offertes zijn meetwaaiers gekoppeld aan smoorunit opgenomen, waarmee de ventilatiehoeveelheid uit de stal/afdeling wordt geregeld. Dit systeem krijgt geen punten bij toepassing van centrale afzuiging, omdat het daar een basisonderdeel van de installatie is.	In de ventilatorkokers zijn naast een ventilator ook een meetwaaier en smoorunit aanwezig. Visuele controle in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4).
11	regeling ventilatoren voor		In de offertes is een (of meerdere) frequentieregelaar(s) opgenomen voor het regelen van de ventilatoren voor het	In de stal is regelapparatuur voor de ventilatie aanwezig. Aan de hand van

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	Verlichting			
15	<p>daglicht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verdeeld over de stal minimaal 3,0% van grondoppervlak via lichtdoorlatend oppervlak in muren of dak <p>Zie bijlage 4 daglichttoetreding.</p>	2	<p>toets of aan norm wordt voldaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - administratieve controle op specificaties lichtopbrengst 	<p>controleer of realisatie conform plan is en meet eventueel lichtdoorlatende stukken wand of dak na in één afdeling.</p>
16	<p>Hoofdverlichting minimaal 20 Lux op vloerniveau:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zuinige verlichting 50-80 Lumen/Watt of - zeer zuinige verlichting >80 Lumen/Watt <p>Hoofdverlichting wordt bepaald aan de hand van het lichtplan en betreft de verlichting welke het belangrijkste bijdraagt aan het elektriciteitsverbruik (lampvermogen x branduren). Het lichtplan is berekend o.b.v. de gerealiseerde verlichtingssterkte op vloerniveau, zonder reflecterende omgevingsfactoren en met een gelijkmatigheid van tenminste 0,4. Lumen/Watt verhouding o.b.v. gehele verlichtingsinstallatie</p>	3 8	<p>administratieve controle</p>	<p>Controleer of realisatie hoofdverlichting conform lichtplan is en overeenkomt met specificaties Lumen/Watt in de facturen.</p>

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	(lamp, armatuur en voorschakelapparaat).			
17	<p>Bijverlichting op vloerniveau: - zuinige verlichting 50-80 Lumen/Watt of - zeer zuinige verlichting >80 Lumen/Watt</p> <p>De bijverlichting of „werkverlichting“ is de verlichting die extra wordt toegepast in geval van werkzaamheden of calamiteiten, deze is veelal bedienbaar middels een individuele lichtknop per afdeling.</p> <p>Het energieverbruik van de bijverlichting wordt bepaald aan de hand van het lichtplan. Lumen/Watt verhouding o.b.v. gehele verlichtingsinstallatie (lamp, armatuur en voorschakelapparaat).</p>	3	administratieve controle	Controleer of realisatie bijverlichting conform lichtplan is en overeenkomt met specificaties Lumen/Watt in de facturen. Controleer in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4)
18	bewegingsmelders	1	In offertes is sprake van bewegingsmelders om in (buiten)ruimten waar niet regelmatig personen aanwezig zijn, de verlichting aan en uit te schakelen: het verminderen van het energiegebruik van verlichting in en om bedrijfsgebouwen door het toepassen van een regelinstallatie voor het schakelen door automatische aanwezigheidsdetectie of reagerend op veegpulsen.	Controle op aanwezigheid van bewegingsmelders in niet dierruimten en om de stal waarbij de verlichting aangaat.
19	schemerschakelaars	1	In offertes is sprake van lichtsensoren die de verlichting in dierruimten aan of uit schakelen op basis van de hoeveelheid daglicht in de diervblijven, Indien de sensoren aan de buitenzijde van de stal zijn geplaatst	Controle op aanwezigheid van lichtsensoren waarbij de verlichting aangaat als het lichtniveau in een afdeling/stal op basis van daglichttoetreding te laag wordt.

	<i> criterium energiemaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
			dienen deze aan beide zijden van de stal aanwezig te zijn en indien bij deel van de stal door omgevingsfactoren het daglicht gehinderd wordt om de stal binnen te komen (hoge bomen, ander gebouw, etc) dient een extra sensor te worden aangebracht voor de betreffende afdelingen.	Controle in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4).
	Emissiearme technieken			
20	Bonuspunten indien voor reductie van ammoniakemissie en van fijn stofemissie is gekozen voor een techniek die relatief energiezuinig is		Administratieve toetsing op energiewaardering van het gekozen systeem voor reductie van ammoniakemissie (zie ammoniakmaatlat) en op energiewaardering van het gekozen systeem voor reductie van fijn stof (zie maatlat fijn stof). De laagste puntenwaardering op energie van deze systemen is het aantal punten dat voor "emissie-arme technieken" op de energiematlat wordt behaald. Er kunnen maximaal 10 punten behaald worden voor deze maatregel.	Administratieve toetsing van puntenwaardering op basis van gerealiseerde techniek voor ammoniakemissie reductie en fijn stof reductie.

Fijn stofmaatlat pluimveestallen – Productie legouderdieren en leghennen:

De maatlat fijn stof beschrijft de systemen die opgenomen zijn in de door het Ministerie van I&M vastgestelde lijst met emissiearme technieken voor fijn stof (PM10) en de daaraan gekoppelde emissiefactoren (<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/luchtkwaliteit/meten-en-rekenen/invoergegevens-2010-luchtkwaliteit>). Daarnaast is een aantal perspectiefvolle systemen opgenomen die (nog) niet opgenomen zijn in bijlage 1 van de Rav, maar waarvan wel met een grote mate van zekerheid verwacht mag worden dat deze bijdragen aan een lagere fijn stof uitstoot. Deze perspectiefvolle systemen zijn binnen de maatlat fijn stof met punten gewaardeerd op basis van de te verwachten emissiereductie en de bijdrage aan de interne luchtkwaliteit en op basis van de (on)zekerheid over deze effecten.

Er worden punten toegekend op basis van 2 criteria:

- de mate waarin de maatregel bijdraagt aan verbetering van de luchtkwaliteit in de stal (max 50 punten)
- de mate waarin de maatregel bijdraagt aan vermindering van de emissie uit de stal (max 50 punten)

De eindwaardering voor een maatregel wordt vastgesteld als de som van de beide deelwaarderingen.

Combinaties van maatregelen zijn eveneens mogelijk. Bij het bepalen van de puntenwaardering wordt hierbij het hoogste puntenaantal van de individuele maatregelen aangehouden. Bij een combinatie van een stalmaatregel en een nageschakelde techniek wordt de puntenwaardering voor het geheel berekend door de bijdragen aan de emissiereductie met elkaar te verrekenen en in punten (0,5 punt per 1% reductie) om te zetten en hieraan de punten voor verbetering luchtkwaliteit in de stal toe te voegen.

Voorbeeld uit de legpluimveehouderij: volièrre met biologisch luchtwassysteem 60 % reductie:

volièrre: 11,5 punten x 2 = 23 % fijn stof emissiereductie

biologische wasser: 30 punten x 2 = 60 % fijn stof emissiereductie

De combinatie levert: $(1 - 0,23) \times (1 - 0,60) = 0,308$ (aandeel fijn stof dat resteert) → 69 % reductie = 34,5 punten (fijn stof emissiereductie)

Het totaal aantal punten dat deze combinatie op de maatlat fijn stof behaald wordt dan $34,5 + 11,5$ (voor luchtkwaliteit) = 46 punten

Voor stallen die niet op deze lijst staan en waarbij de ondernemer wel kan aantonen te voldoen aan een norm kan het behaalde aantal punten worden berekend. Het puntenaantal kan worden berekend door de geschatte emissiereductie (in % t.o.v. de referentie) te vermenigvuldigen met een factor 0,5. Als het systeem tevens bijdraagt aan een verbetering van de luchtkwaliteit in de stal kunnen hiervoor ook max 50 punten worden behaald, afhankelijk van de mate waarin het systeem bijdraagt aan de verbetering van de luchtkwaliteit. Hierbij wordt voor elke 1% verlaging van de fijn stof concentratie in de stal 0,5 punt toegekend.

Het aantal punten op de maatlat wordt naar het dichtstbijzijnde gehele getal afgerond.

De controle na oplevering van de stal van de maatlat fijn stof geschiedt enerzijds administratief op basis van de vergunningen. Visueel wordt gekeken of het type stal op de vergunning overeenkomt met de werkelijke situatie. In sommige gevallen dient voor de puntenberekening gecontroleerd te worden middels meting, specificatie en/of meetrapporten of (de onderdelen van) installaties aan de vereiste capaciteit voldoen.

Stalsystemen van de Ravlijst met bijbehorende puntenaantallen voor ammoniak, energie en fijn stof zijn in een apart document opgenomen. Zie www.maatlatduurzameveehouderij.nl voor meer informatie.

Maatlat fijn stof; Perspectievolle systemen voor leghennen en ouderdieren leghennen met bijbehorend MDV nummer en puntenaantal

	<i> criterium fijn stofmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	In de stal:			
1	<p>Geautomatiseerd systeem voor afvoer van bovenmatig strooisel van de vloeren van de stal (bv afvoergaten in vloer)</p> <p>Optie 1: Strooiselafvoer van bovenliggende verdiepingen</p> <p>Optie 2: Strooiselafvoer dmv een goot in de vloer.</p>	<p>10</p> <p>20</p>	<p>Optie 1: Strooiselafvoer van bovenliggende afdeling door middel van schuin geplaatste buizen naar het rooster van de onderliggende afdeling. De buizen moeten glad zijn om ophopingen te voorkomen en hebben een doorsnede van ca. 160 mm. Per 25 tot 30 vierkante meter strooiseloppervlakte is een buis geplaatst. Deze optie is alleen mogelijk bij een stal met meerdere verdiepingen en kan niet op de begane grond worden toegepast.</p> <p>Optie 2: regelmatige afvoer van bovenmatig strooisel via een goot in de vloer. Het strooisel wordt minimaal één maal per week automatisch, b.v. via een sleepketting, afgevoerd uit de goot.</p> <p>Puntenberekening:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wordt alleen de bovenste of alleen onderste verdieping voorzien van optie 1 dan wel 2 dan krijgt de stal een waardering van 10 punten - wordt zowel de bovenste als onderste verdieping voorzien van optie 2, danwel een combinatie van optie 1 en 2, dan krijgt de stal een waardering van 20 punten - een stal met maar 1 werkniveau (dus een stal zonder verdieping) en voorzien van optie 2 krijgt eveneens 20 punten. <p>Er kunnen maximaal 20 punten worden behaald.</p>	<p>Visuele controle of het systeem voldoet aan de beschrijving van het systeem en of het functioneert. De strooisellaag mag niet dikker worden dan 2 cm</p>
2	Geautomatiseerd aanbrengen oliefilm op het strooisel	40	In de stal is een mobiel automatisch systeem aanwezig dat een oliefilm kan aanbrengen op tenminste 80% van het vloeroppervlak. De dosering is minimaal 10 ml koolzaadolie per m ² stalvloeroppervlak per dag; minimaal 1x per dag de oliefilm aanbrengen.	Visuele controle of het systeem voldoet aan de norm en of het functioneert.
3	Intern luchtfilteringssysteem	30	De lucht wordt intern gerecirculeerd met een gemiddeld volume gelijk aan het gemiddeld ventilatiedebiet zoals	Visuele controle of het systeem voldoet aan de norm en of het

	<i> criterium fijn stofmaatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	(doeken-/slagen-/zakkenfilter) met gemiddeld stalventilatiedebiet		beschreven in de handleiding van V-stacks vergunningen. Het systeem moet voorzien zijn van een datalogger die de werking van het systeem registreert. Het filter moet minimaal van klasse F6 zijn. Voor een goede werking is een automatische reiniging van het filter of een vast onderhoudscontract nodig. Het filtersysteem moet Eurovent gecertificeerd zijn of voorzien zijn van een vergelijkbaar certificaat. Het intern luchtfilteringssysteem kan bijvoorbeeld een luchtmengkast met filters zijn, waarbij de filters regelmatig en automatisch moeten worden gereinigd.	functioneert.
4	Toepassing electrostatisch filter met gemiddeld stalventilatiedebiet	20	De stofreductie is gebaseerd op het laden van stofdeeltjes in het electrostatisch filter en deze deeltjes worden vervolgens afgevangen door geaarde platen in het filter. De lucht wordt intern gerecirculeerd met een gemiddeld volume gelijk aan het gemiddeld ventilatiedebiet zoals beschreven in de Handleiding van V-stacks vergunningen. Het systeem moet voorzien zijn van een datalogger die de werking van het systeem registreert. Voor een goede werking is een automatische reiniging van het filter of een vast onderhoudscontract nodig. Het filtersysteem moet Eurovent gecertificeerd zijn of voorzien zijn van een vergelijkbaar certificaat.	Visuele controle of het systeem voldoet aan de norm en of het functioneert.
	<u>Persoonlijke beschermingsmiddelen:</u>			
5	beschermingsmasker met aanvoer gezuiverde lucht	10	Het beschermingsmasker bevat een helm of masker dat tenminste de ogen, neus, mond en kin bedekt. Het systeem bestaat verder uit een elektrisch aangedreven aanblaasunit en een P3 fijn stoffilter. De aanblaasunit zorgt voor aanvoer van stofvrije lucht naar de neus en mond van de drager. Er is continu een lichte overdruk in het masker, zodat geen vuile lucht kan binnendringen in de helm/het masker.	Visuele controle of het systeem voldoet aan de norm en of het functioneert. Indien de veehouder alleen werkzaam is in de stallen, is 1 apparaat toereikend. Daarnaast is de veehouder al bij wet verplicht om zijn medewerkers van persoonlijke beschermingsmiddelen te voorzien.

Bedrijf en Omgevingmaatlat: Pluimveestallen – productie legouderdieren en leghennen

Voor alle diercategorieën is het thema "Bedrijf & omgeving" een verplicht onderdeel. De maatregelen in de maatlat Bedrijf & omgeving zijn niet sectorspecifiek, maar generiek voor alle diercategorieën in MDV. SMK heeft ervoor gekozen om het thema slechts éénmaal in dit document op te nemen. De maatlat Bedrijf & omgeving staat achterin dit document op pagina 77 tot 89.

Brandveiligheidsmaatlat: Pluimveestallen – productie legouderdieren en leghennen

Voor alle diercategorieën is het thema "Brandveiligheid" een verplicht onderdeel. De maatregelen in de maatlat brandveiligheid zijn niet sectorspecifiek, maar generiek voor alle diercategorieën in MDV. SMK heeft ervoor gekozen om het thema slechts éénmaal in dit document op te nemen. De maatlat Brandveiligheid staat achterin dit document op pagina 90 tot 94.

Bijlage 1 Bedrijf & omgeving

Bedrijf & Omgevingsmaatlat

De keuzemaatregelen met bijbehorende controlesystematiek worden hieronder één voor één beschreven. Per maatregel worden punten verkregen indien aan de gestelde eisen wordt voldaan. De criteria zijn generiek uitgewerkt voor alle diercategorieën.

Toelichting ambitieniveau

Aan- en verbouwstallen : minimaal 15 punten

Nieuwbouwstallen : minimaal 29 punten, waarvan minimaal 10 punten op het onderdeel Landschap (maatregel 1 t/m 7)

Nieuwe locatie : minimaal 50 punten

Een deel van de criteria wordt op bedrijfsniveau vereist ander criteria zijn alleen voor de te certificeren stal van toepassing. Dit staat aangegeven in het criterium.

Nr.	Criterium Bedrijf en Omgeving maatlat	Punten	Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat	Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)
	Landschap			
Voor het onderdeel Landschap zijn maximaal 50 punten te behalen. De onderdelen 1 t/m 6 zijn maatregel gericht en leveren tezamen maximaal 30 punten op. Onderdeel 7 is gericht op een grondige landschappelijke analyse en landschappelijk plan gekoppeld aan de bouw van de stal. Hiermee kan het maximaal aantal punten worden behaald, <u>bij de keuze voor maatregel 7c kunnen op de eerste 6 onderdelen geen punten meer gescoord worden.</u>				
1	<u>Voor MDV stal:</u>		Administratieve controle:	Controleer de afstand van de stal en voorzieningen voor mest- en voeropslag tot de openbare weg aan de voorzijde van het bedrijf. Controleer visueel of de voorzieningen voor mest- en/of voeropslag en installaties inpandig in de stal(-len) of onder maaiveldniveau zijn gerealiseerd.
(S)	- stal en bijbehorende mest- en voeropslag op $\geq$ 45 meter van openbare weg	1	-bepaal afstand hemelsbreed tussen (MDV-)stal(len) en voeropslag	
(S)	- mestopslag en mest installaties zijn inpandig*/onder maaiveld/door een talud aan het oog onttrokken	1	mestvoorzieningen en de as van dichtstbijzijnde openbare weg aan voorzijde van bedrijf	
(S)	- voeropslagen (sleufsilos, silo en overige voeropslag), zijn inpandig*/onder maaiveld/door een talud aan het oog onttrokken	1	-bepaal of betreffende mest- en voeropslag en installaties inpandig of onder maaiveld niveau zijn gesitueerd of /door een talud aan het oog onttrokken.	
	of			
(B)	<u>Alle stallen op bedrijf:</u>			
(B)	- alle stallen en alle mest- en voeropslag liggen op $\geq$ 45 meter van openbare weg.	2		
(B)	- mestopslag en mest installaties zijn inpandig*/onder maaiveld/door een talud aan het oog onttrokken	2	Bij mest- en voeropslag die niet volledig in gebruik is voor de te certificeren stal uitgaan van criterium "alle stallen op bedrijf".	
(B)	- voeropslagen (sleufsilos, silo en overige voeropslag), zijn inpandig*/onder maaiveld/door een talud aan het oog onttrokken	2	Een inpandige luchtwasser die is	

Nr.	Criterium Bedrijf en Omgeving maatlat	Punten	Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat	Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)
(B)	<p><u>Luchtwasser op het bedrijf:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Luchtwasser is in pandig gesitueerd <p>Inpandig = opslag binnen muren en onder dak en niet van buitenaf zichtbaar (externe/losstaande loods voldoet niet)</p>	3	weggewerkt in de zijwand met materiaal dat er anders uitziet dan de bestaande stalwand komt in aanmerking voor punten mits deze wand wordt uitgevoerd over de volledige breedte van de gevel en tot goothoogte van de stal (bijvoorbeeld een luchtwasser met filterwand) Maximaal 4 punten voor mest en voederopslag	
2 (B)	<p>Verharding bouwka­vel hele bedrijf:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verharding < 80% opp bouwka­vel - verharding < 60% opp bouwka­vel - verharding < 40% opp bouwka­vel <p>bouwka­vel = agrarisch bouw­blok vastge­steld in bestemmings­plan verhard oppervlak = bebouwd oppervlak (incl. sleufsi­lo's) plus alle gesloten verhardingen, (bijv. asfalt, beton, platen), element-verhardingen (bijv. klinkers, stenen, tegels) en open verhardingen (bijv. grindbedden, puin) zonder groen functie. Een oppervlak grasklinkers telt voor 50% mee als verhard oppervlak.</p>	1 2 3	<p>Administratieve berekening van percentage verhard oppervlakte op bouwka­vel.</p> <p>Uitgangspunt is ontstane situatie van het bouw­blok en de verharding <u>na</u> de bouw van de stal.</p>	Controleer administratief en visueel of realisatie conform plan is. Herbereken percentage verharding bij afwijkingen en meet bij twijfel (onderdelen) na.
3 (B)	<p>Toename bouwvolume hele bedrijf indien (deel) van bestaande bebouwing gesloopt is: $((\text{totaal bedrijfsvolume na bouw MDV stal}) - (\text{totaal bedrijfsvolume voor bouw MDV stal})) / (\text{volume MDVstal}) * 100\% =$ > 40 en ≤ 60% > 20 en ≤ 40% ≤ 20%</p> <p>Verbouw binnen bestaande muren waarbij geen uitbreiding van bouwvolume plaatsvindt.</p>	2 4 6 2	<p>Bereken administratief toename bouwvolume waarbij oude situatie wordt vergeleken met nieuwe situatie.</p> <p>Alle onderdelen boven het maaiveld vallen in het bouwvolume, m.u.v. <u>niet</u> overkapte uitlopen</p>	Controleer administratief (kloppen volumes met nieuwe bouw-/milieuvergunning) visueel of de oude opstallen zijn gesloopt en of realisatie conform plan is. De volumes moeten in overeenstemming zijn met de nieuwe bouw-/milieuvergunning.
4 (B)	<p><u>Erfbeplanting op het bedrijf:</u></p> <p>A1 Windsingel met inheemse beplanting (bomen, struiken (struweelvormers) passend in het landschapstype¹) van</p>	3	A) Controleer administratief of langs de omtrek van bouwka­vel een strook inheemse beplanting is aangebracht.	A) Controleer of realisatie conform plan is uitgevoerd. Meet breedte beschikbare beplantingsstrook,

¹ <http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/indicatoren/nl1005-Landschapstypologie.html?i=12-62>

Nr.	criterium Bedrijf en Omgeving maatlat	Punten	Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat	Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)		
(S)	B) Ramen zijn gelijk van vorm, deuren zijn gelijk van vorm, het patroon van ramen, deuren, regenpijpen en ventilatiekokers is ritmisch (hoeft niet symmetrisch).	1	Er kunnen maximaal 12 punten behaald worden.			
(B)	C) Dakhelling MDV stal wijkt ≤ 2 graden af van overige bedrijfsgebouwen (excl. woonhuis)	1				
(S)	D) Dakhelling MDV stal is ≥ 18 graden	1				
(S)	E) Nokhoogte is $\leq 8,0$ meter	2				
(S)	F) Goothoogte $\leq 3,5$ m	2				
(S)	G) Van buiten zichtbare delen van stal, mest- en voeropslag hebben verschillende tinten (niet fel maar rustig voor het oog) en zijn mat (niet glimmend)	1				
(S)	H) Buitenkant stal is uitgevoerd in baksteen (strips) of hout (gevel mag bij geleding ook uit andere materialen bestaan)	1				
(S)	I) dakbedekking voor minimaal 80% uitgevoerd in dakpannen, riet of sedumdak	3				
(S)	J) dakbedekking uitgevoerd in golfplaatprofiel met matte uitstraling	1				
(B)	K) in geval meerdere bedrijfsgebouwen op de bouwkevel staan (excl. woonhuis):	10				
(S)	1. materialisering en kleurgebruik van MDV stal (wanden en dak) is exact hetzelfde als van alle bedrijfsgebouwen op de kavel (excl. woonhuis) <u>of</u> 2. materialisering en kleurgebruik van MDV stal (wanden en dak) is exact hetzelfde als het meest recent gebouwde andere bedrijfsgebouw op de kavel (excl. woonhuis)				3	
6	A)Op het bedrijf zijn minimaal 5 (nest)kasten opgehangen voor broedvogels (vooral gericht op boerenerf-soorten als boerenzwaluw, kerkuil, torenvalk en steenuil ⁴) en/of vleermuizen,	1			Controleer administratief aan de randvoorwaarden is voldaan.	Visuele controle op onderdelen van het criterium, bereken bij twijfel of aan % begroeiing wordt voldaan.
(S)	B)De (blinde delen van) gevels van MDV stal zijn (of	2			B)toets of type beplanting geschikt is als gevelbegroeiing of dat eventuele klimhulpen zijn aangebracht.	

⁴ http://www.vogelbescherming.nl/vogels_beschermen/landelijk_gebied/erfvoegels

Nr.	Criterium Bedrijf en Omgeving maatlat	Punten	Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat	Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)
(S)	<p>worden binnen 5 jaar) voor minimaal 50% begroeid, de beplanting staat maximaal 1,0 meter uit de gevel.</p> <p>C) De platte daken van MDV stal (helling < 16,9 graden) zijn voor minimaal 25% ingericht als vegetatiedak met sedum of andere geschikte begroeiing</p>	3		
7(B) (B) (B)	<p>A) Landschapsplan/ landschappelijk ontwerp gehele bedrijf</p> <p>B) Architectonisch ontwerp van MDV stal</p> <p>C) Gezamenlijk Landschappelijk en architectonisch ontwerp door zowel erkend landschapsarchitect als geregistreerd architect</p> <p><i>Ad A en C) Voorwaarden landschapsplan:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - voor een analyse uit op volgende onderdelen: <ul style="list-style-type: none"> - ontstaansgeschiedenis omringende landschap - kenmerkende ruimtelijke patronen/structuren in het landschap - karakteristieken van de streekeigenheid - de rol, betekenis en geschiedenis van het betreffende boerenerf in het landschap - karakteristieke beplantingsvormen en gebruikte soorten in het landschap - de natuurwaarden in de omgeving van de boerderij - ruimtelijke opbouw van het erf en de ordening van bedrijfsgebouwen ten opzichte van elkaar op de bouwkaavel - materiaal en kleurgebruik op het boerenerf in relatie tot het landschap en streekeigen kenmerken - maak een landschapsplan uitgaande van bovenstaande analyse <p><i>Ad B en C) voorwaarden architectonisch plan MDV stal:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ligging en plaatsing van het bedrijf en de (ver)nieuw(d)e stal in de landschappelijke structuur in de omgeving - karakteristieken van de streekeigenheid in de betreffende streek - ruimtelijke opbouw van het erf en de ordening van bedrijfsgebouwen ten opzichte van elkaar op de bouwkaavel - de ligging van de ordening van de bedrijfsgebouwen ten opzichte van elkaar op de bouwkaavel (inclusief de (ver)nieuwde stal) - Uitdrukking in de vormgeving/architectuur van de relatie van de 	10 10 50	<p>A) Beoordeel of in het landschapsplan minimaal aandacht besteed is aan <i>voorwaarden landschapsplan</i>. Toets of landschapsplan is opgesteld door:</p> <ul style="list-style-type: none"> - geregistreerd landschapsarchitect Of een deskundige met een van de onderstaande opleidingen: <ul style="list-style-type: none"> - HBO-opleiding-Larenstein Tuin- en landsschapinrichting - Rijks Hoge School voor Tuin- en Landschapsinrichting (RHSTLI) - HBO-opleiding Plattelandvernieuwing (HAS Den Bosch) - HBO-opleiding Plattelandvernieuwing (INHOLLAND Delft) - NHTV internationale hogeschool Breda, Opleiding Urban Design (ROP) - AVANS Hogescholen, Tilburg; HBO Stedenbouwkunde <p>B) Beoordeel of in het architectonisch ontwerp minimaal aandacht besteed is aan <i>voorwaarden architectonisch plan MDV stal</i>. Toets of architectonisch plan is opgesteld door een geregistreerd architect (zie evt. www.architectenregister.nl) of door SMK nader te erkennen</p>	<p>Controleer administratief en visueel of het betreffende plan in zijn geheel conform de goedgekeurde en gewaarmerkte ontwerptekeningen is uitgevoerd. Bij aanpassingen tijdens de bouw dienen deze te worden geaccordeerd door de architect.</p> <p>Controle op juiste uitvoering van het plan vindt plaats door:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opsteller van het plan of andere geregistreerde architect, deze is ook gerechtigd aanpassingen te accorderen. De certificatie instelling controleert of ondertekende verklaring aanwezig is. - de certificatie instelling, de auditor controleert of alle onderdelen uit het definitieve plan zijn uitgevoerd. Wijzigingen ten opzichte van het plan zijn niet toegestaan zonder akkoord van de architect.

Nr.	Criterium Bedrijf en Omgeving maatlat	Punten	Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat	Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)
	<p>(ver)nieuw(d)e stal tot het woonhuis en de andere bedrijfsgebouwen op de kavel</p> <ul style="list-style-type: none"> - een beplantingsplan voor het bouwkvavel en eventueel andere delen van het bedrijf. - kleurgebruik aan de buitenzijde van de (ver)nieuw(d)e stal - materialiseren van de (ver)nieuw(d)e stal, zowel plint, wanden, dak - andere delen van het bedrijf (L). - op natuurgerichte inrichting/ontwerp van de stal (zie ook criterium 6) - het ontwerp en vormgeving van de (ver)nieuw(d)e stal (nokhoogte, dakvorm, goothoogte, geleding gevels, plaatsing ramen, deuren, dakgoten etc.) <p>Advies: overleg in vroeg stadium, vóór de indiening van de bouwaanvraag met gemeente over het landschapsplan en het ontwerp van de stal.</p>		<p>opleiding.</p> <p>C) Beoordeel of voor het volledige bedrijf en/of bouwkvavel een landschapsplan en architectonisch ontwerp is opgesteld dat voldoet aan A) en B) en dat de twee architecten/deskundigen dit in samenwerking hebben opgesteld. Het landschapsplan en het ontwerp van de stal zijn gezamenlijk ingediend bij de bouwaanvraag en meegenomen in de toetsing door plaatselijke commissie welstand (indien aanwezig⁵).</p>	
	Omgevingsgerichtheid (max 20 punten)			
8 (B)	<p>Vanaf openbare weg zichtbaar informatiebord met minimaal in woord en/of beeld bedrijfsinformatie over diersoort en - categorie en doel van de bedrijfsmatig op het bedrijf gehouden dieren (bijv. fokkerij, opfok, melk-, eier- of vleesproductie). Optioneel: specifieke kenmerken zoals aantallen dieren, bijzonderheden productie, aandacht voor natuur en landschap op en om de boerderij.</p>	2	<p>Controleer administratief of bord is of wordt geplaatst.</p>	<p>Controleer visueel of informatiebord vanaf openbare weg zichtbaar en leesbaar is en of het voldoet aan de randvoorwaarden.</p>
9 (B) (S)	<p>Digitale toegankelijkheid</p> <p>A) website bedrijf met minimaal volgende informatie: type veehouderij, aantallen dieren, wijze van houderij en het productieproces, de eventuele aandacht voor natuur en landschap op en om de boerderij.</p> <p>B) webcam in één of meerdere stallen en/of uitlopen geïnstalleerd wordt en dat deze wordt/worden</p>	1 1	<p>Controleer administratief of er een website online of in ontwikkeling is en een webcam of camera ingepland is.</p> <p>Er kunnen maximaal 2 punten behaald worden.</p>	<p>Controleer visueel of een website vrij toegankelijk online beschikbaar is en of de inhoud voldoet aan de voorwaarden.</p> <p>Controleer visueel of een functionerende webcam in de stal aanwezig is en of de beelden</p>

⁵ onafhankelijke commissie met minimaal architectonische en landschappelijke deskundigheid.

Nr.	Criterium Bedrijf en Omgeving maatlat	Punten	Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat	Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)
	gekoppeld aan een voor derden zichtbaar medium. De beelden zijn op elk gewenst moment te bekijken, bijv. via website of bij informatiebord. Een "bewakingscamera" of camera waarbij de beelden slechts een beperkte tijd van de dag of week openbaar zijn, voldoet niet.			permanent openbaar zichtbaar zijn.
10 (B)	<p>Inkijk in de stal en/of zicht op permanent beschikbare uitloop</p> <p>Randvoorwaarden zicht op stal en/of uitloop:</p> <ul style="list-style-type: none"> - derden hebben zicht op de dieren in (deel van) een stal en/of in de permanent beschikbare uitloop (niet permanent beschikbare weidegang voldoet niet) en - het erf is zodanig ingericht dat bezoekers – evt. op aangegeven tijden, minimaal wekelijks – de dieren in de reguliere bedrijfsvoering kunnen bekijken en - informatie over de inkijsmogelijkheid op een bord aan de rand van het erf en - stalramen voldoen alleen als men op een maximale afstand van 5 meter de dieren goed kan bekijken en - bij een uitloop is de maximale afstand tussen "kijker" en de (openbare) weg/opengesteld pad 25 meter en - permanent vrije zicht (geen dichte beplanting of bebouwing en een ruime inkijsmogelijkheid). 	6	Controleer administratief of plan voldoet aan randvoorwaarden of dat dit reeds aanwezig is in een van de andere stallen of uitlopen.	Controleer visueel of aan de norm is voldaan en goed toegankelijke mogelijkheden zijn om van buiten de stal de dieren in de stal (of een deel van de stal) en/of in de permanent beschikbare uitloop te bekijken. Meet bij twijfel afstand van openbare weg tot zichtpunt stal/uitloop na.
11 (B)	<p>In de stal de dieren bekijken</p> <p>Randvoorwaarden zicht op dieren in de stal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - derden hebben direct zicht op dieren in (deel van) een stal (bijv. (in pandige) bezoekersruimte van minimaal 15m² of (afgescheiden) looproute door (deel van) de stal) en - het erf is zodanig ingericht dat bezoekers – evt. op aangegeven tijden, minimaal wekelijks – de dieren in de reguliere bedrijfsvoering kunnen bekijken en - informatie over de inkijsmogelijkheid op een bord aan de rand van het erf en 	7	Controleer administratief of aan randvoorwaarden wordt voldaan en of een eventuele vergunning/toestemming is aangevraagd.	Controleer visueel of aan de norm is voldaan en of de vergunning/toestemming aanwezig is.

Nr.	Criterium Bedrijf en Omgeving maatlat	Punten	Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat	Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)
	<p>- indien van toepassing is een vergunning/toestemming voor het beoogde gebruik van deze voorziening vereist</p> <p>Punten van onderdeel 11 kunnen niet samen met onderdeel 10 worden behaald.</p>			
12 (B)	<p>Een multifunctionele stal</p> <p>Randvoorwaarden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - multifunctionele ruimte van minimaal 50m² is/komt waarbij zicht is op de dieren in reguliere bedrijfsvoering en - ruimte is bijv. gericht op verkoop van producten en/of zorgactiviteiten en/of kinderopvang en/of vergaderruimte en/of educatie en recreatie activiteiten en - Er is een vergunning/toestemming voor het beoogde gebruik van deze voorziening <p>Indien punten voor onderdeel 12 worden behaald dan worden automatisch ook de punten voor onderdeel 11 behaald.</p>	3	<p>Controleer administratief of aan randvoorwaarden wordt voldaan en of een eventuele vergunning/toestemming is aangevraagd.</p>	<p>Controleer visueel of aan de norm is voldaan en of de vergunning/toestemming aanwezig is.</p>
	Verstoring (max 20 punten)			
	GEUR (max 10 pnt)			
13 (B)	<p><u>Geurbelasting van het bedrijf op aanwonenden (burgers)* lager dan wettelijk niveau (Wettelijk niveau is specifiek voor de ligging van het bedrijf (binnen of buiten het reconstructiegebied) en eventueel specifiek gemeentelijk geurbeleid.):</u></p> <p><i>Bedrijven met V-stacks berekening voor milieuvergunning:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ≥ 60 en < 80 % van de max toegestane geurhinder ≥ 50 en < 60 % van de max toegestane geurhinder < 50 % van de max toegestane geurhinder <p>of</p> <p><u>Geurbelasting van het bedrijf op aanwonenden (burgers)*:</u></p>	<p>2</p> <p>4</p> <p>5</p>	<p>Controleer administratief of bij de (aanvraag) milieuvergunning of een geurberekening volgens V-stacks vergunningen is bijgevoegd. De hoogste waarde van de geurhinder op aanwonenden is maatgevend.</p> <p>Indien een bedrijf zowel dieren huisvest waarvoor een geuremissieberekening is uitgevoerd, als dieren waarvoor geen geuremissienormen gelden, wordt op</p>	<p>Controleer administratief in de milieuvergunning de verhouding van vergunde en gerealiseerde geurhinder die het bedrijf op aanwonenden (burgerwoningen) veroorzaakt.</p> <p>Indien geen geurberekening is uitgevoerd, bereken kortste afstand hemelsbreed tussen stal en burgerwoning.</p>

Nr.	criterium Bedrijf en Omgeving maatlat	Punten	Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat	Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)
	eventueel specifiek gemeentelijk geurbeleid.			
	GELUID (max 5 pnt)			
15 (B)	Bij uitgevoerd akoestisch onderzoek langtijdgemiddelde geluidsbelasting van het bedrijf: -dag: > 3 dB(A) onder toegestane waarde > 5 dB(A) onder toegestane waarde -avond: > 3 dB(A) onder toegestane waarde -nacht: > 3 dB(A) onder toegestane waarde > 5 dB(A) onder toegestane waarde	1 2 1 1 2	Controleer administratief of bij de (aanvraag) milieuvergunning een akoestisch onderzoek is uitgevoerd en meegenomen bij de beoordeling van de aanvraag milieuvergunning. Zo ja, als uitkomst 3 of 5 dB lager is dan toegestane waarde worden punten behaald.	Controleer administratief aan de hand van het akoestisch onderzoek dat als bijlage bij de milieuvergunning is gevoegd of het bedrijf voldoet aan de norm voor puntenwaardering.
(S)	of <i>Indien geen akoestisch onderzoek kunnen op niveau van MDV stal punten worden behaald indien:</i> a)Natuurlijke ventilatie (geen mechanische ventilatie aanwezig) b) geluiddempende ventilatie (bijvoorbeeld door toepassing voor een luchtwasser of (alleen voor pluimvee of door het vrijkomende geluid vertikaal uit te laten treden). c)in pandige laad- en/of afleverplaats (laad-, aflever- en voerlos- en eierlaadplaats zijn aan minimaal drie zijden en van bovenaf gesloten) d)voersilo's en voeropslagen zijn afwaarts gelegen ten opzichte van meest nabij gelegen geluidsgevoelge objecten zoals burgerwoningen (alleen van toepassing voor objecten binnen een straal van 600m) e) mestafzuigpunten zijn gelegen aan de meest afwaarts gelegen zijde van het bedrijf t.o.v. de meest nabij gelegen geluidsgevoelige object (bijv. bugerwoning)	1 1 1 1 1	Indien geen akoestisch onderzoek is uitgevoerd ten behoeve van de vergunningverlening kunnen voor specifieke maatregelen punten worden toegekend. Beoordeel administratief welke maatregelen worden genomen. Het is toegestaan om punten te behalen voor een akoestisch onderzoek ook al is dit niet vereist volgens de milieuvergunning. De punten komen dan in plaats van de beloning van de specifieke maatregelen die genomen zouden kunnen worden.	In geval geen akoestisch onderzoek, controleer de aanwezigheid van ventilatoren en locaties van; laad- en afleverplaatsen, voeropslagen en afzuigpunten.
(B)	Indien op bedrijfsniveau aan een van bovenstaande maatregelen wordt voldaan: 2 punten per maatregel i.p.v. 1		Er kunnen maximaal 5 punten worden behaald.	
	LICHT (max 5 pnt)			
16 (S)	A) Lichtuittredend oppervlak stal (via dak, ramen en andere lichtdoorlaten), lichtdoorlaten voorzien van automatische verduisteringsvoorziening voor de nacht vallen buiten		a)Controleer administratief wat de verhouding is tussen het totale staloppervlak en het oppervlak aan	Controleer of realisatie conform plan is uitgevoerd en meet bij twijfel minimaal 2 van de lichtdoorlatende

Nr.	Criterium Bedrijf en Omgeving maatlat	Punten	Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat	Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)
(S)	berekening) < 5 % vloeroppervlak < 3 % vloeroppervlak < 1 % vloeroppervlak B) Beplanting rond de stal ter preventie van lichthinder (beplanting met plantsoenbreedte van minimaal 6 meter en waarbij de hoogte minimaal zo hoog is als van het hoogste lichtuitredende punt van de stal aan die zijde)	1 2 3 1	lichtdoorlatende openingen b)Controleer administratief of bij zijden waar licht uit de stal kan treden beplanting aanwezig/gepland. Er kunnen voor dit onderdeel max 3 punten worden behaald.	openingen (ramen e.d.) na of deze overeen komen met de bouwtekening. Controleer verder visueel en administratief.
17 (B) (B) (B)	Erfverlichting op het bedrijf om lichthinder te beperken: a) inschakeling obv bewegingsmelder b) de erfverlichting is maximaal 2,5 meter hoog (Werkverlichting noodzakelijk voor het veilig kunnen uitvoeren van incidentele werkzaamheden gedurende de donkerperiode, zoals bij laad-/losplaats, valt niet onder erfverlichting, mits de in- en uitschakeling niet gekoppeld is aan tijd klok en/of bewegingssensor). c) geen erfverlichting	1 1 2	Controleer administratief of aan randvoorwaarden is voldaan. Er kunnen voor dit onderdeel max. 2 punten worden gescoord.	Controleer visueel of bewegingsmelder(s) zijn geplaatst en toets werking ervan. Beoordeel administratief of de hoogte van de armaturen van de erfverlichting voldoet. Controleer visueel of geen erfverlichting aanwezig is.
Water (max 10 punten)				
18 (S)	Geen gebruik uitlogende materialen in het dak, de dakgoot en de regenpijpen van MDV stal. Uitlogende materialen zijn bijvoorbeeld zink, koper en lood. Gegalvaniseerd ijzer (thermisch verzinkt) of gecoate materialen zijn toegestaan.	1	Controleer administratief of geen uitlogende materialen zijn opgenomen.	Controleer visuele en administratief (specificaties van de materialen) of aan de maatregel is voldaan.
19 (B) (B) (B)	Inrichting van het erf is zodanig dat schoon en verontreinigd (mogelijk vervuild met mest, urine of perssappen) hemelwater van daken en dichte verhardingen gescheiden worden opgevangen en het schone water wordt: Voor gehele bedrijf: a)afgevoerd naar het riool (geen punten, niet wenselijk en soms ook verboden); b)directe afgevoerd naar het oppervlaktewater c)afgevoerd naar een infiltratievoorziening met voldoende	0 1 2	Controleer en bereken administratief of bij MDV stal of op het hele bedrijf aan de randvoorwaarden is voldaan. Er kunnen max 4 punten worden behaald. Indien meerdere maatregelen van toepassing zijn worden alleen punten behaald voor de maatregel met de laagste puntenwaardering	Controleer visueel of afvoerputjes aanwezig zijn en gescheiden afvoersystemen voor schoon en verontreinigd hemelwater. Controleer visueel of voor het schone regenwater een opslag, infiltratievijver of afvoerbuis naar het oppervlaktewater aanwezig is, en bereken en beoordeel of de capaciteit voldoet aan de eis.

Nr.	<i> criterium Bedrijf en Omgeving maatlat</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	Er is geen sprake van open opslag van meststoffen of verontreinigd hemelwater op het erf.	2		
22 (S)	Afvoer van "huishoudelijk" afvalwater (vrijkomende water uit de melkstal (indien van toepassing), toiletten, gootstenen en was- en douchevoorzieningen) van MDV stal naar: <ul style="list-style-type: none"> - een mestopslag - een IBA - het riool (exclusief het voorspoelwater van de melkmachine. Spoelwater van de melkmachine mag niet geloosd worden op het riool) 	0 1 2	Controleer administratief hoe afvalwater afgevoerd wordt. Indien verschillende keuzemaatregelen van toepassing zijn wordt de laagste puntenwaardering toegekend.	Controleer visueel of genoemde voorzieningen in de stal aanwezig zijn en waar deze op afvoeren. Check of een aansluiting op het riool aanwezig is, dan wel een IBA.

Bijlage 2 Brandveiligheid

Brandveiligheidsmaatlat

Definities

Dierverblijf = ruimte die bestemd is voor de huisvesting van dieren.

Brandcompartiment = een gedeelte van een of meer bouwwerken bestemd als maximaal uitbreidingsgebied van brand. Als er een brandwerende scheiding is, dan is er sprake van een brandcompartiment. Zonder brandwerende scheiding vallen dierverblijven/afdelingen/stallen in hetzelfde brandcompartiment.

Technische installaties = een samenhangend en vaak min of meer geavanceerd systeem dat een bepaald doel dient, zoals een verwarmingsinstallatie.

Risicovolle installaties = technische installaties of gebruiksruimtes die uit onderzoek een groot risico voor de brandveiligheid blijken te vormen door zelfontbranding. Dit zijn mestbe- of verwerkingsinstallaties, luchtwassers, voer(meng)installaties, een koelruimte, opslag voor mobiele werktuigen/trekkers e.d., werkplaats en opslagloods met zelfontbrandbare materialen.

Technische ruimte = een aparte ruimte voor technische installaties/apparaten die niet tot het dierverblijf behoren (zie beschrijving bij maatregel 3), inclusief definitie technische ruimte uit Bouwbesluit: aparte ruimte met gebouwgebonden apparatuur. Gebouwgebonden apparatuur is de meterkast, verwarming e.d.

Brandveiligheidsmaatlat; keuzemaatregelen generiek

	<i> criterium brandveiligheidsmaatregelen</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
1	<p>'Veilige' indeling van het bouwblok met oog op brandveiligheid voor dieren in stallen:</p> <p>a - Afstand tussen MDV stal en bedrijfsgebouwen > 8 m ≤ 10 m</p> <p>b - Afstand dierverblijven-risicovolle installaties > 8 m ≤ 10 m</p> <p>c - Afstand tussen MDV stal en bedrijfsgebouwen > 10 m</p> <p>d - Afstand dierverblijven-risicovolle installaties > 10 m</p> <p>De afstand tussen stallen en bedrijfsgebouwen en/of stallen en risicovolle installaties mag kleiner zijn indien via WBDBO-berekeningen (Weerstand tegen BrandDoorslag en BrandOverslag) is aangetoond dat dit geen risico op overslag van brand oplevert. (In dat geval kan het maximum aantal punten worden behaald zoals bij c en d aangegeven)</p> <p>Tussen de stallen mag geen (brandbare) opslag, begroeiing, of</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>4</p>	<p>Administratieve toetsing op bouwtekening.</p>	<p>Fysieke toetsing door meting op de op het oog smalste afstand tussen de gebouwen. Bij meerdere gebouwen de op het oog smalste doorgang opmeten. Bij onderbouwning met WBDBO, het brandoverslagrisico bepalen o.b.v. het grootste overslagrisico.</p>

	<i>Criterion brandveiligheidsmaatregelen</i>	<i>Punten</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i>Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
	geparkeerde voertuigen aanwezig zijn.			
2	Er is een objectinformatiekaart aanwezig, die bij calamiteiten direct beschikbaar (opbergplaats zichtbaar en buiten stal) is voor de brandweer/hulpdiensten. Voorzien van: Indeling bouwblok/stallen, <i>toegangsdeuren</i> , toegepaste materialen, nutsvoorzieningen, bluswaterpunt, locaties met brandgevaarlijke stoffen/activiteiten, evacuatiemogelijkheden dieren, etc.	1	Administratieve controle concept objectinformatiekaart	Fysieke controle aanwezigheid en juistheid, door steekproef op 2-4 voorzieningen.
3	Technische installaties/apparaten die niet specifiek tot het dierverblijf horen bevinden zich in een aparte ruimte met een brandwerendheid van ten minste 60 minuten. Apparaten die niet tot het dierverblijf behoren: voerbereiding (melk / brij-/ droogvoer), elektromotoren voor voertransport (varkens / legpluimvee / vleeskalveren), eierverzamelapparatuur, bronwaterinstallatie. Dit criterium heeft geen betrekking op: <ul style="list-style-type: none"> - Apparaten die wel tot het dierverblijf behoren, zoals melkrobot of voerstation bij groepshuisvesting zeugen. - Gebouwgebonden technische installaties, het Bouwbesluit stelt bovengenoemde eisen voor deze installaties al verplicht. 	8	Administratieve controle van bouwtekening.	Controleer of technische installaties in aparte brandwerende ruimte staan en controleer specificaties van facturen voor materiaalgebruik brandwerende ruimte.
4a	Er zijn geen elektromotoren aanwezig in dierverblijven	4	Administratieve controle van technische tekeningen en/of offerte	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4) fysieke controle op afwezigheid elektromotoren of aanwezigheid en specificatie
b	Elektromotoren in dierverblijven zijn voorzien van een beveiliging tegen oververhitting	2	oververhittingsbeveiliging.	oververhittingsbeveiliging op de factuur van de installateur.
5a	Controle op en herstel van installatiefouten bij oplevering van elektrische installaties of controle van bestaande elektrische installaties bij verbouw <i>door onafhankelijke partij</i> die voldoet aan NEN1010 en/of NEN31401	4	Administratieve controle van offerte voor onafhankelijke controle	Administratieve controle van onafhankelijke opleveringskeuring en eventueel herstel. Keuringsrapport door onafhankelijke organisatie; verder conform NEN1010 (bij Arbo al verplicht, maar niet onafhankelijk)

	<i> criterium brandveiligheidsmaatregelen</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
				en/of NEN31401
6	Opslagruimte voor brandbare voer- en strooiselmaterialen (o.a. hooi/stro/zaagsel) buiten brandcompartiment met dierverblijven. [betreft partijen hooi/stro > 1 x de benodigde weekvoorraad]	2	Administratieve controle bouwtekeningen	Controleer bij gebruik brandbare voer- en strooiselmaterialen of de opslagruimte buiten het brandcompartiment met dierverblijven is gesitueerd. Er mag maximaal een weekvoorraad bij de dierverblijven aanwezig zijn.
7	De kabelgoten zijn 'open' uitgevoerd zodat knaagdieren zich er niet in kunnen verschuilen, om vraat door ongedierte tegen te gaan en contact kabel met omgeving te beperken.	2	Administratieve controle offerte installatie, of verklaring veehouder	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4) fysieke controle op uitvoering kabelgoten.
8a b	Ondiepe mestkanalen in stal (max. 0,80 m diep) OF Bij toepassing roostervloeren: directe luchtafzuiging onder de roosters [criterium geldt voor alle drijfmestsystemen]	4 2	Administratief a.h.v. bouwtekening	Meet de diepte van het mestkanaal tot onderzijde loopvloer, of controleer aanwezigheid luchtafzuiging onder de roosters. Tussentijdse controle tijdens realisatie stal mogelijk, zie hoofdstuk 1.
9	Aanwezigheid van brandmelder in de technische ruimten. Brandmeldapparatuur voldoet aan NEN2535. Alle brandmelders zijn verbonden naar alarminstallaties in de stal/technische ruimten en doormelding naar tenminste 2 personen.	4	Administratieve controle bouwtekeningen	Fysieke controle op aanwezigheid rookmelder in een van de technische ruimten en controle op doormelding.
10	Aanwezigheid van brandmelders op risicoplaatsen in de dierverblijven. Brandmeldapparatuur voldoet aan NEN2535 en is geschikt voor dierverblijven (hitemelder of alarm via klimaatregelapparatuur). Alle brandmelders zijn verbonden naar alarminstallaties in de stal/technische ruimten en doormelding naar tenminste 2 personen	4	Administratieve controle bouwtekeningen en offertes	Fysieke controle op aanwezigheid brandmelder in helft afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4) en controle op doormelding.
11	Isolatiematerialen en afwerkingen van wanden en plafonds/daken in de dierverblijven voldoen aan brandklasse A. Bij bepalen brandklasse wordt wand/plafondconstructie beoordeeld, niet alleen het gebruikte isolatiemateriaal.	8	Administratieve controle bouwtekeningen en offertes (NEN-EN 13501-1)	Administratieve controle bouwtekeningen en facturen/leveringsbonnen (NEN-EN 13501-1) De brandklasse staat bij de kwaliteitseigenschappen van het materiaal op de verpakking en bij

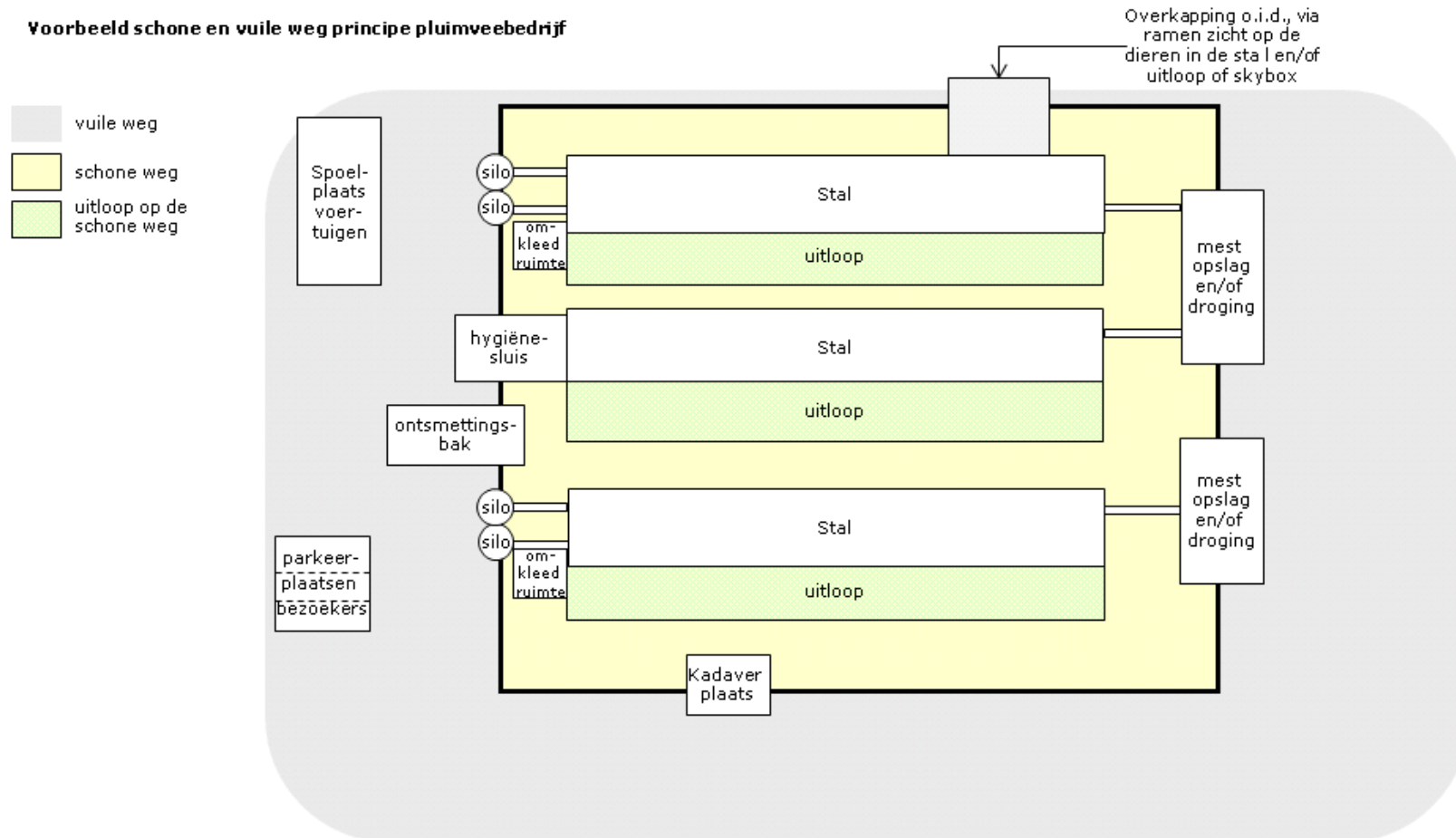
	<i> criterium brandveiligheidsmaatregelen</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
				de productinformatie. Brandklasse isolatiemateriaal wordt vastgesteld op basis van de brandklasse van het materiaal op zichzelf, of de end-use. Bij toetsing brandklasse o.b.v. end-use, moet de montage zijn uitgevoerd conform het brandklasse certificaat.
12	Alle hokinrichtingsmaterialen (hokafscheiding, voerbakken, mestbanden/eierbanden, e.d.) voldoen aan brandklasse B OF b Alle hokinrichtingsmaterialen (hokafscheiding, voerbakken, mestbanden/eierbanden, e.d.) voldoen aan brandklasse A Verrijkingmateriaal wordt niet tot de hokinrichting gerekend.	3 8	Administratieve controle bouwtekeningen en offertes (NEN-EN 13501-1)	Administratieve controle bouwtekeningen en facturen/leveringsbonnen (NEN-EN 13501-1) De brandklasse staat bij de kwaliteitseigenschappen van het materiaal op de verpakking en bij de productinformatie. Brandklasse isolatiemateriaal wordt vastgesteld op basis van de brandklasse van het materiaal op zichzelf, of de end-use. Bij toetsing brandklasse o.b.v. end-use, moet de montage zijn uitgevoerd conform het brandklasse certificaat.
13a b	Onbrandbare bedding van zand in de stal OF brandbare bedding i.c.m. brandveilig sprinkler-/watermiststelsel	2 2	Administratieve controle offertes	Fysieke controle type bedding of aanwezigheid van een sprinklersysteem
14	Minimaal 2 toegangsdeuren in een diervverblijf (afdeling), waarvan ten minste 1 buitendeur	2	Administratieve controle bouwtekeningen	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4) controle op vluchtdeuren.
15	Automatische blusapparatuur in technische ruimte behorend bij te certificeren stal.	2	Administratieve controle bouwtekeningen	Fysieke controle in tenminste één van de technische ruimten van de MDV stal.
16	Er is per 1000m2 staloppervlak minimaal een gekeurde handbrandblusser aanwezig die geschikt is voor brandklassen A en B en/of C, een inhoud heeft van minimaal 9 kg en voorzien is van instructie over werking en gebruik.	2	Administratieve controle bouwtekeningen.	Fysieke controle op aanwezigheid handbrandblussers met een inhoud van tenminste 9 kg per 1000m2 staloppervlak en tenminste geschikt voor de brandklassen A en B.

	<i> criterium brandveiligheidsmaatregelen</i>	<i> Punten</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalontwerpcertificaat</i>	<i> Beoordelingsrichtlijn voor stalcertificaat (aanvullend op richtlijn voor stalontwerpcertificaat)</i>
17	Aanwezigheid brandslanghaspel van voldoende lengte, met bereik in dierverblijven en technische ruimten. Voldoende lengte wil zeggen dat alle stalruimte met de slang bereikt moet kunnen worden.	6	Administratieve controle bouwtekeningen	Controleer in 2 ruimtes of de langste afstand tot de brandhaspel overeenkomt met de lengte van de brandslang.
18	Aanwezigheid sprinkler/ watermiststelsel in alle dierverblijven MDV stal, gekoppeld aan de brandmeldinstallatie	8	Administratieve controle bouwtekeningen	In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 4) fysieke controle op aanwezigheid sprinkler/watermiststelsel.
19	Grootte van het brandcompartiment waarbinnen de dierverblijf zich bevinden: a < 1.000 m ² b ≥ 1.000 m ² < 1.750 m ² c ≥ 1.750 m ² < 2.500 m ² Bij meerdere brandcompartimenten is grootste brandcompartiment van de te certificeren stal bepalend voor het aantal punten.	6 4 2	Administratieve controle bouwtekening	Controleer op realisatie volgens bouwtekening.
20	Een vaste noodstroomaggregaat staat in aparte ruimte, afgescheiden van de technische ruimte(n) [Alleen bij mechanisch geventileerde stallen en stallen met een melkinstallatie]	2	Administratieve controle bouwtekeningen	Fysieke controle op aanwezigheid en functioneren noodstroomaggregaat.
21a	Alleen natuurlijk geventileerde dierverblijven OF	4	Administratieve controle technische tekeningen, offerte ventilatiesysteem.	
b	Gescheiden stroomvoorziening voor ventilatie in naastgelegen dier-verblijven en brandcompartimenten [Alleen bij mechanisch geventileerde stallen]	4		
22a	- Opvang met voldoende capaciteit buiten stal op minimaal 5 meter van stal.	2	Administratieve controle bouwtekening, of verklaring veehouder	Fysieke controle op aanwezigheid evacuatieplan, opvang buiten stal en/of koppeling van deuren aan brandalarm.
b	- Bij dieren die gewend zijn om naar buiten te gaan, deuren/openingen met automatische opening gekoppeld aan brandalarm van betreffende brandcompartiment.	2		

Bijlage 3 Vuile schone weg

Voorbeeld schone en vuile weg principe pluimveebedrijf

- Om het gehele schone gedeelte is een afscheiding geplaatst.
- De spoel- of spuitplaats bevindt zich op de vuile weg.
- De voersilo's en kadaverplaats bevinden zich op de scheiding vuile en schone weg.
- Alle dierverblijven bevinden zich op de schone weg.
- Bezoekers mogen met hun auto niet op het schone gedeelte komen en dienen het schone gedeelte altijd via de hygiënesluis te betreden.

Bijlage 4 Daglichttoetreding

Algemene rekenregels voor berekening percentage daglichttoetreding.

- De standaard transmissiewaarde van het lichtdoorlatende oppervlak (zoals weergegeven in onderstaand schema) wordt gehanteerd, tenzij de fabrikant een transmissiewaarde heeft vastgesteld die voldoet aan de volgende voorwaarden. De transmissiewaarde is bepaalde door een onafhankelijke organisatie en is bepaald op basis van een meting met direct (loodrecht invallend) licht.
- Iedere lichtinlaat waar daglicht permanent onbelemmerd in compartiment/afdeling kan komen telt mee, mits het licht loodrecht ten opzichte van de lichtinlaat in de stal kan schijnen. (Daglichtkokers voorzien van spiegeloptiek vallen hier ook onder.)
- Daglicht dat niet onbelemmerd in het compartiment of afdeling kan komen, maar indirect in het dierverslijf komt, mag meegeteld worden als de berekening eerst wordt toegepast voor de directe daglichtinlaat en daarna wordt vermenigvuldigd met de uitkomst van de berekening voor de indirecte lichtinlaat. Voorbeelden van indirecte lichtinlaat: een overdekte uitloop met lichtdoorlatende wand/dak waarbij het licht ook in de stal kan komen, een verlaagde nok met dichte onderkant (zie afbeelding), of een lichtnok in de centrale gang met ramen in de op de gang aansluitende afdelingen.
- Een lichtdoorlatend oppervlak met een helling kleiner dan 45 graden wordt als een horizontaal vlak gerekend.
- De kalibratiefactor maakt het niveau van het 'gestandaardiseerd oppervlak van daglichttoetreding' gelijk aan het voormalige lichtdoorlatend oppervlak uit eerdere versie van de MDV, waarbij de situatie van ramen in zijgevels als uitgangspunt is genomen.

Oppervlak van lichtinval	x	Positie licht opvangend oppervlak	x	Transmissiefactor behorende bij de aard van het oppervlak	x	Kalibratie factor	=	Gestandaardiseerd oppervlak van daglichttoetreding
... m2		Horizontaal/dak (1) Verticaal/gevel (0,5)		Geheel open (1) Specifieke transmissiefactor materiaal (..) Perforatiegraat plaat (...) Standaard transmissiefactoren: Helder glas (0,8) Matglas en wit glas (0,7) Helder kunststof (0,6) Troebel of wit kunststof (0,4) Grof gaas: vogel-/kippengaas (0,9) Windbreekgaas (1-(% windreductie/100))		2,5		... m2

*De standaard transmissiefactoren zijn afkomstig uit metingen aan stallen door Gert Jan Swinkels, Wageningen UR

Rekenvoorbeelden:

- 1) Een rundveestal heeft twee open zijgevels met een lengte van 60 m en een hoogte van 3 m. Het oppervlak van lichtinval bedraagt $(2 \times 60 \times 3 =) 360$ m². Dit oppervlak is geheel voorzien van windbreekgaas met een windreductie van 45% met een bijbehorende transmissiefactor van $(1-(45/100)=) 0,55$. Het oppervlak wordt vermenigvuldigd met de waarde 0,5 voor de positie van het oppervlak (horizontaal), met de waarde 0,55 voor de aard van het oppervlak (windbreekgaas) en met de kalibratiefactor van 2,5. Het gestandaardiseerde oppervlak van daglichttoetreding bedraagt dan $(360 \times 0,5 \times 0,55 \times 2,5 =) 248$ m².
- 2) Een pluimveestal heeft een raam in een zijgevel van 1,25 m breed en 1,25 m hoog met daarvoor een geperforeerde plaat met een perforatiegraad van 70% (als factor: 0,7). Het oppervlak van lichtinval bedraagt $(1,25 \times 1,25 =) 1,56$ m². Dit oppervlak wordt vermenigvuldigd met de waarde 0,5 voor de positie van het oppervlak, met de transmissiefactor van de plaat van 0,7, met de transmissiefactor van 0,8 voor helder glas en met de kalibratiefactor van 2,5. Het gestandaardiseerde oppervlak van daglichttoetreding van dit raam bedraagt dan $(1,56 \times 0,5 \times 0,7 \times 0,8 \times 2,5 =) 1,1$ m².